ЙАРАДЫЛЫШ

ЙАРАДЫЛЫШ

Библийайы чевирӓн Институт
Москва
2021

ЙАРАДЫЛЫШ

Чевирижи Петри Чеботар

Редактор Иванна Банкова Теологийа

редактору Виталий Войнов

Рецензентлäр Анна Челак, Владимир
Кусурсуз, Виктор Копушчу

ISBN 978-5-93943-292-4
© Институт перевода Библии, 2021

ГИРИШ

Паалы окуйужулар!

Сизин önÿnÿздä Йарадылыш Кийадынын чевириси. Йарадылыш – Айозлу Йазынын йа да Библийанын ен илк кийады. Евелки чыфыт дилиндä бу кийада денилер Брешит («Илк баштан»), русча да – Бытие. Бу кийаттан кими парчалары XX-жи асирин башлантысында чевирдийди гагаузларын айдыннадыжысы Михаил Чакир. Шинди сä Библийайы чевирäн Институт сефтä чевирди бÿтÿн кийады замандаш гагаузчайа.

Йарадылыш Кийадына гирер 50 бöлÿм. Тематикайа гöрä оннары вар насыл бöлмää ики пайа. Илк 11 бöлÿмдä аннадылэр, насыл Аллахын сöзÿнä гöрä хич бишейдäн пейдаланды бÿтÿн дÿннä – гöк, ер, бÿÿйÿмнäр хем хайваннар, хем дä насыл йарадылды Адамнан Ева, ер ÿзÿндеки хепси халкларын деделери, хем дä насыл оннар, сеслäмейип Аллахын сымарламасыны, бÿтÿн дÿннейи соктулар гÿнаха. Бу бöлÿмнердä таа аннадылэр, насыл Аллах буултту суларда гÿнахкер дÿннейи, насыл öлдÿлäр хепси дири жаннар, оннардан каарä, кими Ной алды гемисинä, аннадылэр, насыл инсаннар потоптан сора даалдылар бÿтÿн дÿннейä.

Кийадын икинжи пайы (12–50 бöлÿмнäр) аннадэр чыфыт халкынын деделери ичин. Илкин йаздырылэр, насыл йашарды Авраам, ангысы öмÿр бойунжа савашарды инан олмаа Саабийä. Илери доору кийатта аннадылэр

Авраамын оолу Исаак ичин хем Исаакын оолу Иаков ичин, ангыларын йашамалары гечмиш йолӂулукта хем зорлукта. Йарадылыш Кийадынын битки бӧлӱмнери аннадэр Иаковун оолу Иосиф ичин. Кенди кардашлары саттылар Иосифи Египетӓ (*Мысыра*) есирлӓӓ, ама Аллахын йардымыннан о ашты хепси зорлуклары да битки-биткийӓ фараон койду ону ӧндерӂи бӱтӱн Египетин ӱстӱнӓ. Титси аачлык йылларында о куртарды израилли сойдашларыны ӧлӱмдӓн.

Кийат чевирилди гагауз дилинӓ евелки чыфытча (Масорет) текстин темелинӓ гӧрӓ. Инсаннарын хем ерлерин адларынын таа чойу верилер йакын о формайа, ниӂӓ илкбаштан йызылыйды чыфытча. Кийадын биткисиндӓ вар бир кӱчӱк сӧзлӱк, нередӓ ачыкланэр Библийада кулланылан сӧзлӓр, хем дӓ Евелки Гӱндуусу бӧлгесинин карталары, чӱнкӱ кийатта йаздырылан олушлар гечти о тарафларда.

Библийайы чевирӓн Институт шӱкӱр едер чевириӂийӓ, редакторлара хем хепсинӓ, ким йардым етти Йарадылыш Кийадыны гагаузчайа чевирмӓӓ, хем оннара, ким зааметини койду типарламаа бу кийады.

Библийайы чевирӓн Институт, Москва

ЙАРАДЫЛЫШ

Дўннейин курулмасы

1 [1] Илк баштан Аллах йаратты гӧкў хем ери. [2] Ер ўзў
бошту хем дўзенсизди, дипсиз суларын ўстў каран-
ныкты, Аллахын да Духу учушарды сулар ўстўндӓ.
[3] Аллах деди: «Ко олсун айдыннык». Да пейдалан-
ды айдыннык. [4] Аллах гӧрдў, ани айдыннык ислӓӓ, да
айырды ону каранныктан, [5] верди айдыннаа ад «гўндўз»,
караннаа да – «гежӓ». Авшам олду, сабаа олду – илк гўн.
[6] Аллах деди: «Ко олсун суларын ортасында бир кубей
да айырсын сулары бири-бириндӓн». [7] Аллах йаратты
гӧк кубейини, да кубейин алтындакы сулары айырды
ўстўндеки сулардан. Ӧлӓ дӓ олду. [8] Аллах верди кубейӓ
ад «гӧк». Авшам олду, сабаа олду – икинжи гўн.
[9] Аллах деди: «Ко гӧкўн алтындакы сулар топлансын
бирери да гӧрўнсўн куру топрак». Ӧлӓ дӓ олду. [10] Аллах
куру топраа верди ад «ер», топланан сулара да – «дениз-
лӓр». Да гӧрдў Аллах, ани бу ислӓӓ.
[11] Аллах деди: «Ко ер ўзўндӓ бўўсўн ешиллик: отлар,
ани верерлӓр тоом, хем тўрлў аачлар, ани верерлӓр тоом
хем мейва». Ӧлӓ дӓ олду. [12] Ер ўзў башлады етиштирмӓӓ
ешилликлери: тоом верӓн тўрлў отлары хем тоомуннан
мейва верӓн тўрлў аачлары. Да гӧрдў Аллах, ани бу ис-
лӓӓ. [13] Авшам олду, сабаа олду – ўчўнжў гўн.
[14] Аллах деди: «Ко гӧк кубейиндӓ олсуннар шафклар,
аники айырмаа гўндўзў гежедӓн, нышаннамаа заманнары,

ӧлчмӓӓ гӱннери хем йыллары. [15] Ко оннар шафк етсиннӓр
гӧк кубейиндӓн да айдыннатсыннар ер ӱзӱнӱ». Ӧлӓ дӓ
олду. [16] Аллах йаратты ики бӱӱк шафк (бӱӱйӱнӱ – гӱн-
дӱзӱ куллансын дейни, кӱчӱӱнӱ – гежейи куллансын
дейни) хем йылдызлары. [17] Аллах ерлештирди оннары
гӧк кубейиндӓ, аники оннар шафкласыннар ер ӱзӱнӱ,
[18] куллансыннар гӱндӱзӱ хем гежейи хем дӓ айырсыннар
айдынныы караннызтан. Да гӧрдӱ Аллах, ани бу ислӓӓ.
[19] Авшам олду, сабаа олду – дӧрдӱнжӱ гӱн.

[20] Аллах деди: «Ко суда фыйылдашсын дири жаннар
хем ко ер ӱстӱндӓ гӧктӓ учушсун кушлар». [21] Аллах йарат-
ты бӱӱк дениз хайваннарыны хем суда кайнашан тӱрлӱ
жаннылары, хем тӱрлӱ канатлы кушлары. Да гӧрдӱ Ал-
лах, ани бу ислӓӓ, [22] да иисӧзледи оннары: «Йаврулайын,
зееделенин, долдурун денизлери. Ер ӱзӱндӓ дӓ ко кушлар
зееделенсин». [23] Авшам олду, сабаа олду – бешинжи гӱн.

[24] Аллах деди: «Ко ер ӱзӱндӓн чыксыннар тӱрлӱ дири
жаннар: сыыр, уфак хайван хем тӱрлӱ йабан хайванна-
ры». Ӧлӓ дӓ олду. [25] Аллах йаратты тӱрлӱ йабан хайваны,
сыыр хем ердӓ сӱрӱнӓн тӱрлӱ дири жаннары. Да гӧрдӱ
Аллах, ани бу ислӓӓ.

[26] Аллах деди: «Йарадалым инсаны Кенди симамыза
гӧрӓ, Бизӓ бензӓр – аники о чорбажы олсун дениздеки
балыклара, гӧктеки кушлара, хайваннара хем бӱтӱн ер
ӱзӱнӓ, хем ер ӱзӱндӓ сӱрӱнӓн хербир дири жана». [27] Аллах
йаратты инсаны Кендисинӓ бензӓр; Кенди симасына гӧрӓ
О йаратты адамы хем карыйы. [28] Хем иисӧзледи оннары
Аллах, дейип: «Дуудурун да зееделенин, долдурун ер
ӱзӱнӱ хем запедин ону. Чорбажы олун дениздеки ба-
лыклара, гӧктеки кушлара хем ер ӱзӱндӓ йашайан хепси
хайваннара». [29] Да деди Аллах: «Бӓн вererим сизӓ имӓк
ичин ер ӱзӱндеки тоом верӓн хербир оту хем мейвасын-
нан тоом верӓн хербир аажы. [30] Ер ӱзӱндеки хайваннара
са, хем гӧктеки кушлара, хем ер ӱзӱндӓ сӱрӱнӓн хербир

дири жана – хепсинä, кимдä вар йашамак солуу, – Бäн
верерим имäк ичин ешил отлары». Öлä дä олду. 31 Аллах
бакты йараттыкларына да гöрдӱ, ани хепси пек ислääйди.
Авшам олду, сабаа олду – алтынжы гӱн.

2 1 Öлä курулдулар гöклäн ер хем хепси, не оннарда
вар. 2 Единжи гӱнӱ Аллах битирди Кенди ишлерини.
Единжи гӱнӱ, битирип Кенди ишлерини, О диннеңди.
3 Аллах иисöзледи единжи гӱнӱ хем айозлады ону, чӱн-
кӱ о гӱнӱ, башарып йаратмак ишлерини, О диннеңди.

Адам хем Ева Едем башчасында

4 Тä гöкӱн хем ерин йарадылмасы ичин аннатма.
Ачан Сааби Аллах йаратты ери хем гöкӱ, 5 озаман ер
ӱзӱндä бӱӱмäрди не бир фидан, не бир от. Чӱнкӱ Сааби
Аллах ер ӱзӱнä таа йолламамышты йаамур, хем йокту
инсан, аники топраа ишлесин. 6 Салт ер алтындан чы-
кан сулар* бӱтӱн топраа суларды. 7 Озаман Сааби Аллах
йаратты адамы топрактан, ӱфледи онун бурнусуна йа-
шамак солууну, да адам дири жан олду.
8 Гӱндуусунда, Едемдä, Сааби Аллах дикти бир башча
да койду орайы йараттыы адамы. 9 Сааби Аллах орада
бӱӱттӱ мейва верäн тӱрлӱ гöзäл аачлары, башчанын орта-
сында варды Йашамак Аажы хем бир фидан, ангысынын
мейвалары верäрдилäр иилик хем кöтӱлӱк ичин билмäк.
10 Едемдäн сызэр бир дерä; сулайып башчайы, öтää
доору о айырылэр дöрт кола. 11-12 Оннардан бирисинин
ады Пишон, о акэр Хавила мемлекетинин бойунжа
(о мемлекеттä вар ислää алтын, хош кокулу сакыз хем
кыйметли таш оникс). 13 Икинжисинин ады Гихон, о
акэр Куш мемлекетинин бойунжа. 14 Ӱчӱнжӱсӱнӱн ады

* 2:6 Башка тӱрлӱ вар насыл чевирилсин: «Ердäн йукары чы-
кан буулар».

Хидекел (*Тигра*), о акэр Асирийанын гӱндуусунда. Дӧр-
дӱнжӱсӱ – Фырат (*Евфрат*).
15 Ерлештирип адамы Едем башчасында, ишлесин
хем корусун ону дейни, 16 Сааби Аллах буйурду она: «Бу
башчада хербир аажын мейвасындан вар насыл ийӓсин,
17 саде имӓ о аажын мейвасындан, ангысы верер билмӓк
иилик хем кӧтӱлӱк ичин. Еер ийӓрсӓн – о гӱнӱ дӓ ӧлежӓн».
18 Сааби Аллах деди: «Адама йалнызлык йакышмаз.
Йарадайым Бӓн она уйгун бир йардымжы». 19 Сааби
Аллах йаратты топрактан хертӱрлӱ ердеки хайваннары
хем гӧктеки кушлары да хепсини гетирди адама, аники
гӧрсӱн, не ад вережек инсан оннара. Не ад верирсӓ хай-
вана адам – ӧлӓ дӓ олажэк о хайванын ады. 20 Хепсинӓ
хайваннара, кушлара адам верди ад – ама буламады
оннарын арасында кендинӓ уйгун йардымжы. 21 Озаман
Сааби Аллах, далдырып адамы бир дерин уйкуйа, чыкар-
ды онун бир ийесини, о ери дӓ капады етлӓн. 22 Ийедӓн
Сааби Аллах йаратты бир кары да гетирди ону адама,
23 да адам деди: «Тӓ, бу беним кемиклеримдӓн алынмыш
кемик, етимдӓн алынмыш ет. Она денилежек кары, чӱн-
кӱ о алынды адамдан*».
24 Тӓ нечин адам бракэр бобасыны хем анасыны да
бирлешер карысыннан, да олэр онуннан бир гӱӱдӓ.
25 Икиси дӓ, Адам хем карысы, чыплактылар, ама утан-
мардылар.

Инсанын илк гӱнахы

3 1 Йабан хайваннарындан, ангыларыны йаратты Ал-
лах, ен ширетти йылан. О сорду карыйа: «Доору му,
ани Аллах сизӓ деди: „Башчада хич бир аачтан мейва
имейӓсиниз“»?
2 Кары жувап етти йылана:

---

* 2:23 Чыфытча лаф «ишша» (кары) бензеер «иш» (адам) лафына.

«Биз вар насыл ийелим башчадакы аачларын мей-
валарындан, 3 ама Аллах деди: „Имейäсиниз мейва о
аачтан, ангысы башчанын ортасында, она докунмайын,
чӱнкӱ ӧлеженизʺ».
4 «Йок, сиз ӧлмейеженизиз, – деди йылан карыйа. –
5 Чӱнкӱ Аллах билер, ани ийäрсениз о мейвайы, сизин
гӧзлериниз ачылажэк, да сиз олажэныз аллахлар гиби,
билерäк, не о иилик хем кӧтӱлӱк».
6 Озаман кары гӧрдӱ, ани аажын мейвалары имäк ичин
ислää, пек гӧзäл хем чекерлäр кенделеринä, нечинки
верерлäр билги. Кары, алып бир мейва, иди ону. Верди
йанында булунан кожасына, о да иди. 7 Икисинин дä
гӧзлери ачылды, да оннар аннадылар, ани оннар чыплак;
озаман оннар йаптылар кендилеринä инжир йапраандан
чыплаклыыны ӧртäн фыта хесабы.
8 Ачан ести авшам лӱзгержии, оннар ишиттилäр,
насыл Аллах ӧрӱйер башчада. Адам карысыннан сак-
ландылар Ондан аачларын арасында. 9 Ама Сааби Аллах
чаарды Адамы: «Нередäйсин?» 10 Адам деди: «Ишидип,
ани Сäн ӧрӱйерсин башчада, корктум, нечинки чыпла-
кым; онуштан сакландым».
11 Аллах сорду: «Ким сана сӧледи, ани сäн чыплаксын?
Сäн идин ми о аажын мейвасыны, ани Бäн сымарладым
имейäсин?»
12 Адам жувап етти: «О кары, ани Сäн бана вердин,
беним йанымдайды, о верди о аажын мейвасыны, да
бäн идим».
13 Озаман Сааби Аллах деди карыйа: «Не йаптын
сäн?» Кары жувап етти: «Йылан алдатты бени, да о бе-
терä бäн идим».
14 Озаман Сааби Аллах деди йылана: «Буну йаптын
дейни, сäн дӱннедеки хепси хайваннардан таа бетвалы
олажан! Шкембенин ӱстӱндä сӱрӱнежäн, ӧмӱр бойу топ-
рак ийежäн. 15 Сени хем карыйы, сенин евладыны хем

онун евладыны бири-биринизä душман йапажам. Онун
евлады сенин башыны езежек, сäн дä онун табаныны
далайажан».
16 Карыйа да Сааби деди: «Сенин гебелиини зеетли
йапажам: ушак дуудураркан, чок ажы чекежäн. Сäн
кожаны хавезлäн истейежäн*, ама о сени кулланажек».
17 Адама да Аллах деди: «О бетерä, ани сäн уйдун
карынын аклысына да идин мейва о аачтан, ангысын-
дан Бäн сизä изин вермедим ийäсиниз, сенин бетеринä
бетваланажек топрак; зор олажэк о топраа ишлемää бÿ-
тÿн йашаманда. 18 Топрак сана тикен хем чалы вережек,
сäн кыр оту ийежäн. 19 Тер дöкÿп, казанажан екмеени
таа дöнмейинжä о топраа, нередäн сäн алындын; чÿнкÿ
топраксын хем топрак та генä олажан».
20 Адам карысынын адыны койду Ева («*йашамак*»), чÿн-
кÿ о олду бÿтÿн йашайаннарын анасы. 21 Сааби Аллах йап-
ты деридäн руба да гиидирди Адамы хем онун карысыны.
22 Сора Сааби Аллах деди: «Адам, билерäк иилик хем
кöтÿлÿк ичин, олду Бизлердäн бири гиби. Олмаз о, уза-
дып елини, Йашамак Аажындан мейвайы копарсын да,
ийип ону, дивеч** йашасын». 23 Бöлä Сааби Аллах коо-
лады ону Едем башчасындан – ко ишлесин о топракта,
ангысындан алынды.
24 Коолайып инсаны, О койду башчанын гÿндуу-
суна херувимнери*** хем хер тарафа дöнäн бир йанар
кылыч****, аники корумаа Йашамак Аажыны дейни.

* 3:16 Башка тÿрлÿ вар насыл чевирилсин: «Сäн истейежäн онун чорбажысы оласын».

** 3:22 *Дивеч* – рус. «вечно».

*** 3:24 *Херувимнäр* – Аллахын гöктеки изметчилери. Озаманкы инсаннарын дÿшÿндÿклеринä гöрä, оннар бензäрмиш канатлы хайваннара.

**** 3:24 *Кылыч* – рус. «меч».

Кайын хем Авел

4 1 Адам йатты карысыннан Евайлан, да Ева гебä
калды. О дуудурду бир оол, адыны койду Кайын
(«*казанмак*»), дейип: «Саабинин йардымыннан бäн бир
инсан казандым!» 2 Сора о дуудурду Авели, Кайынын
кардашыны. Авел олду чобан, Кайын са – чифтчи.
3 Бир вакыттан сора Кайын гетирди Саабийä курбан
топраан берекетиндäн, 4 Авел дä – илк кузуларын йаа-
йыны. Аллах каблетти Авели хем онун баашышыны,
5 Кайынын са каблетмеди. Кайын пек ӱфкеленди, онун
сураты дӱрӱлдӱ. 6 «Нечин ӱфкелендин? – сорду Кайына
Сааби. – Нечин дӱрӱлдӱ суратын? 7 Еер йапарсан ии-
лик – калдыр башыны йукары. Ама иилик йапмарсан,
капу ешииндä гӱнах беклеер. О истеер каврасын сени,
ама сäн она чорбажы ол».

8 Кайын деди кардашына Авелä: «Хайди чыкалым
кыра*». Ачан оннар кырдайды, Кайын, абанып Авел
кардашына, öлдӱрдӱ ону.

9 «Нередä сенин кардашын Авел?» – сорду Сааби.
Кайын жувап етти: «Билмеерим. Не, бäн онун бекчи-
сийим ми?»

10 «Не йаптын сäн? – деди Сааби. – Сенин карда-
шынын каны топрактан чаарэр Бени. 11 О бетерä сени
бетвалады топрак, ангысыны сäн суладын кардашынын
каныннан, 12 некадар да ишлäрсäн бу топраа, о сана вер-
мейежек кенди берекетини. Бундан беери сäн башыбош
ер ӱзӱндä гезежäн». – 13 «Бу бӱӱк бела, – деди Саабийä
Кайын, – бäн она дайанамайажам. 14 Бӱӱн Сäн бени
кууэрсын топрактан, коолээрсын Кенди ӱзӱндäн. Бош-
бош ер ӱзӱндä гезерим – ким истäрсä вар насыл бени

* 4:8 Кими евелки чыфыт текстлериндä йок лафлар «Хайди
чыкалым кыра».

öлдÿрсÿн». [15] Ама Сааби деди: «Ким Кайыны öлдÿрäрсä,
онун башына еди кат таа бÿÿк бела гележек». Да кимсей,
Кайыны каршылайып, ону öлдÿрмесин дейни, Сааби
йапты онун ÿстÿндä бир нышан. [16] Кайын узаклашты
Саабинин ÿзÿндäн да ерлешти йашамаа Нод («*башыбош
гезäн*») топракларында.

Кайынын евлат бойлары

[17] Кайын йатты карысыннан. Карысы гебä калды да
дуудурду бир оол, ады Енох. Кайын о вакыт бир касаба
курарды да верди она оолунун адыны – Енох. [18] Енохун
дууду оолу Ирад, Ирадын – Мехийаел, Мехийаелин –
Метушаел, Метушаелин – Ламех. [19] Ламех алды кенди-
синä ики кары: бирисинин адыйды Адда, öбÿрÿнÿн дä
Цилла. [20] Адданын дууду оолу Йавал, ондан да чекилди
чадырларда* йашайан хем хайван сÿрÿлерини гÿденнäр.
[21] Онун кардашындан Йувалдан да – лира хем дÿдÿк ча-
ланнар. [22] Цилланын дууду оолу Тувал-Кайын, о олду
чилингир (демиржи), бакырдан хем демирдäн хертÿрлÿ
тертиплери йапарды. Тувал-Кайынын кызкардашыйды
Наама.

[23] Ламех деди карыларына:
«Сеслäйин бени, Адда хем Цилла!
Сеслäйин, карыларым, не дейежäм!
Еер бени йараларса бир адам – öлдÿрÿрÿм!
Еер бана урарса бир чожук – öлдÿрÿрÿм!
[24] Кайын ичин еди кат таа бÿÿк бела гележек,
Ламех ичин сä – етмиш еди кат!»

Шетин дуумасы

[25] Адам генä йатты карысыннан. Ева дуудурду бир
чожук да койду онун адыны Шет («*баашламак*»). О деди:

---

* **4:20** *Чадыр* – рус. «шатёр», «палатка».

«Авелин еринӓ, ангысыны ӧлдӱрдӱ Кайын, Аллах бааш-
лады бана башка бир оол». 26 Шетин олду бир оолу, ангы-
сынын адыны о койду Енош. Озамандан беери инсаннар
башладылар чаармаа Саабинин адыны.

Адамын евлат бойлары

5 1 Бу аннатма Адамын евлат бойлары ичин. Ачан
Аллах йаратты инсаны, О йаратты ону Кендисинӓ
бензӓр. 2 О йаратты адамы хем карыйы, иисӧзледи хем
верди оннара ад «инсан».

3 Ачан Адам ӱз отуз йашындайды, онун дууду бир
оолу – бобасына бензӓр, онун симасына гӧрӓ. Адам кой-
ду онун адыны Шет. 4 Шетин дуумасындан сора Адам
йашады таа секизӱз йыл; онун олду таа ооллары хем
кызлары. 5 Йашайып докузӱз отуз йыл, Адам гечинди.

6 Ачан Шет ӱз беш йашындайды, онун дууду оолу
Енош. 7 Еношун дуумасындан сора Шет йашады таа
секизӱз еди йыл; онун олду таа ооллары хем кызлары.
8 Йашайып докузӱз оники йыл, Шет гечинди.

9 Ачан Енош доксан йашындайды, онун дууду оолу
Кенан. 10 Кенанын дуумасындан сора Енош йашады таа
секизӱз онбеш йыл; онун олду таа ооллары хем кызлары.
11 Йашайып докузӱз беш йыл, Енош гечинди.

12 Ачан Кенан етмиш йашындайды, онун дууду оолу
Махалалел. 13 Махалалелин дуумасындан сора Кенан йа-
шады таа секизӱз кырк йыл; онун олду таа ооллары хем
кызлары. 14 Йашайып докузӱз он йыл, Кенан гечинди.

15 Ачан Махалалел алтмыш беш йашындайды, онун
дууду оолу Еред. 16 Ередин дуумасындан сора Махалалел
йашады таа секизӱз отуз йыл; онун олду таа ооллары
хем кызлары. 17 Йашайып секизӱз доксан беш йыл, Ма-
халалел гечинди.

18 Ачан Еред ӱз алтмыш ики йашындайды, онун
дууду оолу Енох. 19 Енохун дуумасындан сора Еред

йашады таа секизӱз йыл; онун олду таа ооллары хем
кызлары. 20 Йашайып докузӱз алтмыш ики йыл, Еред
гечинди.
21 Ачан Енох алтмыш беш йашындайды, онун дууду
оолу Метушелах. 22 Метушелахын дуумасындан сора Енох
йашады таа ӱчӱз йыл, онун йашамасы гечти Аллахлан.
23 Енох йашады ӱчӱз алтмыш беш йыл, 24 гидерӓк Ал-
лахын йолундан. Сора кайып олду орталыктан, чӱнкӱ
Аллах ону йанына алды.
25 Ачан Метушелах ӱз сексӓн еди йашындайды, онун
дууду оолу Ламех. 26 Ламехин дуумасындан сора Мету-
шелах йашады таа едиӱз сексӓн ики йыл; онун олду таа
ооллары хем кызлары. 27 Йашайып докузӱз алтмыш докуз
йыл, Метушелах гечинди.
28 Ачан Ламех ӱз сексӓн ики йашындайды, онун дууду
оолу. 29 Ламех койду онун адыны Ной («*раатлатмак*») да
деди: «О раатладажек бизи Саабинин бетваладыы топракта
зеетли чалышмамызларда». 30 Нойун дуумасындан сора
Ламех йашады таа бешӱз доксан беш йыл. 31 Йашайып
едиӱз етмиш еди йыл, Ламех гечинди.
32 Ачан Ной бешӱз йашындайды, онун дууду ооллары
Шем, Хам хем Йафет.

Аллах пишман олэр, ани йаратты инсаны

6 1 Ер ӱзӱндӓ инсан хеп зееделенӓрди. Оннарын дууарды
кызлары. 2 Аллах ооллары*, гӧрӱп инсан кызларынын
гӧзеллиини, беендиклерини алардылар кендилеринӓ
кары. 3 Озаман Сааби деди: «Беним духум инсанда хеп-
тенӓ калмайажэк, чӱнкӱ о ӧлӱмнӱдӱр. Инсанын ӧмӱрӱ
олажэк ӱз ирми йыл».

* 6:2 *Аллах ооллары* – олмалы, Аллахын ангиллери. Башка ачыкламалара гӧрӓ, лаф гидер диил ангиллӓр ичин, ама доору йа да куветли инсаннар ичин.

4 О вакыт (хем таа сора) ер ӱзӱндӓ варды дев адамнары,
нечин дейни Аллах ооллары йатардылар инсан кызла-
рыннан, ангылары дуудурардылар оннара ушак. Оннар
анылмыш кишилӓрди, евелки заманын пеливаннары.
5 Сааби гӧрдӱ, некадар чок феналык йапэр инсан ер
ӱзӱндӓ: оннарын фикирлери хем неетлери хеп кӧтӱлӱктӓ.
6 Пишман олду О, ани йаратты ер ӱзӱндӓ инсаны, ӱрӓӓ
Онун сызлады, 7 да О деди: «Бӓн силеҗӓм ер ӱзӱндӓн
йараттыым инсаннары хем оннарлан барабар хайван-
нары да, ердӓ сӱрӱнӓн җаннары да, кушлары да. Пиш-
ман олдум, ани йараттым оннары». 8 Саде Нойа Сааби
хошлуклан бакты.

Аллах сымарлээр Нойа, йапсын бир геми

9 Тӓ Ной хем онун евлат бойлары ичин аннатма. Оза-
манкы инсаннарын арасында саде бир Ной доору хем
кусурсуз адамды; о гидӓрди Аллахын йолундан. 10 Нойун
варды ӱч оолу: Шем, Хам хем Йафет.
11 Аллахын гӧзлериндӓ ер ӱзӱндеки инсаннар ол-
дулар йарамаз, дӱннӓ долдуйду зорбалыклан. 12 Ал-
лах гӧрдӱ, насыл бозгун олду ер ӱзӱ, насыл пис йол-
лары капты инсаннар. 13 Да Аллах деди Нойа: «Бӓн
йок едеҗӓм хепсини, ким йашээр ер ӱзӱндӓ, чӱнкӱ
оннарын бетеринӓ ер ӱзӱ долду зорбалыклан. Йок
едеҗӓм оннарлан барабар бӱтӱн ер ӱзӱнӱ дӓ. 14 Сӓн
йап кендинӓ кипарис ааҗындан бир геми, бӧлӱп
онун ичини, йап орада биркач ода, ичини-дышыны
катранна. 15 Геминин узуннуу олсун ӱчӱз дирсек, ге-
нишлии – елли, ӱӱсеклии – отуз.* 16 Пенчересини
йап ӧлӓ, ани о олсун бир дирсек кадар ӧртӱдӓн ашаа.

* 6:15 Евелки чыфытларда бир дирсек – йарым метра дола-
йанында. Бӧлеҗӓ, геминин узуннуу 150 м, генишлии 25 м,
ӱӱсеклии дӓ 15 м.

Геминин йан тарафында йап капусуну. Ко геминин
ӱч каты олсун: алт, орта хем ӱст.
17 Бäн йоллайажам ер ӱзӱнä потоп да йок едежäм
хепсини, кимдä вар йашамак солуу. Ер ӱзӱндä хепси
йашайаннар ӧлежек. 18 Ама сениннäн Бäн йапажам бир
аннашма. Сäн гирежäн гемийä – оолларыннан, карын-
нан хем гелиннериннäн. 19 Хем алажан йанына хербир
жандан бирäр чифт, бир еркек хем бир диши, – сениннäн
барабар саа калабилсиннäр дейни. 20 Бирäр чифт хертӱрлӱ
куш, хайван, сӱрӱнäн гелсин сениннäн, саа калсыннар
дейни. 21 Кендин ичин хем оннар ичин ал йанына тӱрлӱ
ийинти, олсун ийежееениз».
22 Ной йапты хепсини ӧлä, насыл сымарлады она Аллах.

Инсаннар хем хайваннар гирерлäр гемийä

7 1 Сааби деди Нойа: «Бӱтӱн айлäннäн гир гемийä.
Гӧрерим, ани инсан арасында саде сäн дооруйсун
Беним ӧнӱмдä. 2 Ал йанына едишäр чифт, еркек хем
диши, хербир пак хайваннардан, хем бирäр чифт, еркек
хем диши, мындар хайваннардан,* 3 хем кушлардан дä
едишäр чифт, еркек хем диши. Ко кайбелмесин ер ӱзӱн-
дä оннарын сойлары. 4 Чӱнкӱ еди гӱндäн сора ер ӱзӱнä
кырк гӱн хем кырк гежä йаамур йаадыражам. Ер ӱзӱндäн
силежäм хепсини, кими Бäн йараттым».
5 Ной йапты хепсини, не буйурду Сааби.
6 Ачан Ной алтыӱз йашындайды, ер ӱзӱндä башлады
потоп. 7 Ной сакланды потоптан гемидä оолларыннан,
карысыннан хем гелиннериннäн, 8-9 хем дä насыл Аллах
буйурдуйду Нойа, – пак хем мындар хайваннардан, хем

---

* 7:2 *Пак хем мындар хайваннар* – пак хайваннар: хайваннар хем кушлар, ангысыны вармыш насыл имää хем Аллаха курбан вермää. Дейелим, койуннар, кечилäр, инеклäр, гӱвержиннäр. Мындар да сайылармыш хепси калан хайваннар.

кушлардан, хем ердӓ сӱрӱнӓн жаннардан онуннан гемийӓ
гирди бирӓр чифт, еркек хем диши. [10] Еди гӱндӓн сора
ер ӱзӱндӓ башлады потоп.

Потоп

[11] Ачан Ной алтыӱз йашындайды, икинжи айын оне-
динжи гӱнӱ деринниктӓн чывдырды гӱр су сызынтылары,
ачылды гӧклерин капаклары. [12] Ер ӱзӱнӓ кырк гӱн хем
кырк гежӓ йаады йаамур. [13] О гӱнӱ Ной, ооллары Шем,
Хам хем Йафет, карысы хем гелиннери гирдилӓр геми-
йӓ, [14] оннарлан билӓ дӓ хертӱрлӱ хайван – сыырлар, уфак
хайваннар, хертӱрлӱ канатлы кушлар. [15] Хепси, кимдӓ вар
йашамак солуу, чифт-чифт, Нойун йанына гелип, гирди-
лӓр гемийӓ. [16] Саабинин Нойа буйурдууна гӧрӓ, гемийӓ
гирӓн хертӱрлӱ хайваннардан варды еркек хем диши. Да
Сааби Нойун ардына гeминин капусуну капады.

[17] Ачан потоп сӱрттӱ кырк гӱн, су окадар зееделенди,
ани о калдырды гемийи ердӓн йукары. [18] Су хеп зееделе-
нӓрди хем ӧртӓрди ер ӱзӱнӱ. Геми ӱзӓрди, [19] су да окадар
ӱӱселди, ани ер ӱзӱндеки ен ӱӱсек байырлары билӓ ӧрт-
тӱ. [20] Су калкты байырлардан онбеш дирсек йукары,*
да байырлар кайбелди су алтында. [21] Да йок олду хепси,
ким йашарды ер ӱзӱндӓ: кушлар, сыырлар хем йабан
хайваннар, фыйылдайаннар хем хепси инсаннар. [22] Хеп-
си, кимдӓ варды йашамак солуу хем ким йашарды куру
ер ӱзӱндӓ, ӧлдӱлӓр. [23] Инсаннары хем хайваннары, ердӓ
сӱрӱнӓн жаннары хем кушлары – хепсини, не варды
ер ӱзӱндӓ, Аллах йок етти. Калды саде Ной хем оннар,
ким онуннан гемидӓйди. [24] Ӱз елли гӱн ер ӱзӱндӓ су хеп
зееделенӓрди.

* [7:20] *Онбеш дирсек* – еди метра кадар.

8

1 Аллах унутмады Нойу хем хепси хайваннары, ани
Нойлан гемидӓйди. Естирди Аллах ер ӱзӱнӓ бир
лӱзгӓр, да сулар башлады алчалмаа. 2 Су сызынтыла-
ры хем гӧклерин капаклары капанды, да йаамур дурду.
3 Су башлады ер ӱзӱндӓн гит-гидӓ чекилмӓӓ. Ӱз елли
гӱндӓн сора су азалды: 4 единӂи айын единӂи гӱнӱ ге-
ми дайанды Арарат байырларына. 5 Онунӂу айа кадар
су йаваш-йаваш хеп чекилди да айын бириндӓ гӧрӱндӱ
байырларын тепелери.

Гарга хем гугуш

6 Гечти таа кырк гӱн. Ной, ачып геминин пенче-
ресини, ангысыны йаптыйды, 7 колверди дышары
бир гарга. Таа ер курумайынӂа, гарга дӧнӱшӓрди,
ба учуп, ба геери дӧнӱп. 8 Бундан сора Ной, потоп
битти ми, аннамаа дейни, колверди бир гугуш, 9 ама
гугуш буламады нерейи консун да дӧндӱ геери, чӱн-
кӱ бӱтӱн ер ӱзӱ таа су алтындайды. Ной узатты ели-
ни да алды гугушу гемийӓ. 10 Еди гӱндӓн сора о генӓ
колверди гугушу. 11 О дӧндӱ геери авшамнен – бир
таазӓ маслин йапрааннан гагасында. Ной аннады,
ани ер ӱзӱндӓн сулар чекилди. 12 О бекледи таа еди
гӱн, генӓ колверди гугушу, ама бу сефер гугуш геери
дӧнмеди.

Инсаннар хем хайваннар чыкэрлар гемидӓн

13 Ачан Ной олду алтыӱз бир йашында, биринӂи айын
бириндӓ су чекилди. Ной ачты геминин ӱст капааны да
гӧрдӱ, ани топрак курумуш. 14 Икинӂи айын ирми еди-
синдӓ, ачан топрак бӱтӱннӓ куруду, 15 Аллах деди Нойа:
16 «Чык гемидӓн карыннан, оолларыннан хем гелинне-
риннӓн барабар. 17 Хепсини дири ӂаннары да чыкар –
кушлары да, хайваннары да, ердӓ сӱрӱненнери дӓ: ко ер
ӱзӱнӓ даалышсыннар, ко йавруласыннар хем ер ӱзӱндӓ

зееделенсиннäр». [18] Да Ной карысыннан, оолларыннан
хем гелиннериннäн чыкты гемидäн. [19] Ондан сора чык-
тылар хепси хайваннар, сӳрӳненнäр, кушлар, ер ӳзӳндä
йашайан хертӳрлӳ дири жаннар.

Ной верер курбан Саабиййä

[20] Ной йапты Саабиййä бир курбан ери да, гетирип
хербир пак хайвандан хем куштан, йакты оннары кур-
бан оларак. [21] Гӧзäл бир кокуйу ичинä чекерäк, Сааби
Кенди-Кендинä деди: «Инсаннарын бетеринä биртаа
ер ӳзӳнӳ бетваламайажам. Макарки оннарын фикир-
лери генчликтäн беери хеп феналыкта, Бäн биртаа йок
етмейежäм хепсини дири жаннары.

[22] Некадар дӳннä дурарса,
Битмейежек
Екин екмäк хем бичмäк,
Сыжак хем суук,
Йаз хем кыш,
Гежä хем гӳндӳз».

Аллахын Нойлан аннашмасы

9 [1] Аллах иисӧзледи Нойу хем онун оолларыны: «Дуу-
дурун да зееделäнин, долдурун ер ӳзӳнӳ. [2] Ердеки
хепси хайваннар, гӧктеки хепси кушлар, ер ӳзӳндеки
хепси дири жаннар, денииздеки хепси балыклар корк-
суннар сиздäн хем сизин ӧнӳнӳздä титиресиннäр: оннар
верилди сизин елинизä. [3] Хепсини хайваннары сизä имäк
верерим, насыл ешиллик таа илери вердиийдим. [4] Ама
канны ет имейин, чӳнкӳ канда вар жан. [5] Сизин дä ка-
ныныз дӧкӳлӳрсä, ондан, ким бу каны дӧкежек, – истäр
хайван, истäр кардашынын жаныны алан инсан – Бäн
херкезиндäн мутлак истейежäм ӧдесин ӧмӳрӳннäн. [6] Еер
биркимсей инсан каны дӧкäрсä, ӧлдӳрӳжӳнӳн каныны
ко башка инсан дӧксӳн. Чӳнкӳ Аллах инсаны Кенди

симасына гӧрӓ йаратты. 7 Дуудурун да зееделенин, ер
ӱзӱндӓ даалышын хем зееделенин!»

8 Аллах деди Нойа хем онун оолларына: 9 «Бӓн йапэ-
рым аннашма сизиннӓн хем сизин евлатларынызлан,
10 гемидӓн чыкан бӱтӱн дири җаннарлан: кушларлан,
сырлан хем йабан хайваннарыннан. 11 Бӓн сизиннӓн
йапэрым аннашма: биртаа потоп ӧлдӱрмейеҗек хепсини
дири җаннары, биртаа потоп дӱннейи йок етмейеҗек».
12 Аллах деди: «О аннашманын, ани йапэрым сизиннӓн
хем бӱтӱн дири җаннарлан хептенӓ, бойдан-бойа, ны-
шаны бӧлӓдир: 13 Бӓн астым булутлара гӧк кушааны, о
олаҗэк Беним хем ер ӱзӱндӓ йашайаннарын арасында
аннашманын нышаны. 14 Ачан Бӓн ер ӱстӱндӓ топлайаҗам
булутлары, пейдаланаҗэк гӧк кушаа. 15 Озаман аклыма
гетиреҗӓм Кенди аннашмамы сизиннӓн хем бӱтӱн дири
җаннарлан – бӱтӱн дири җаннары йок едӓн потоп бир-
таа олмайаҗэк. 16 Ачан булутларда гӧрӱнеҗек кушак, Бӓн
аклыма гетиреҗӓм Кенди дивеч* аннашмамы ер ӱзӱндӓ
бӱтӱн йашайаннарлан». 17 Аллах деди Нойа: «Кендимнӓн
ердеки бӱтӱн йашайаннарын арасында йаптыым аннаш-
манын бу бир нышанызыдыр».

Нойун ооллары

18 Гемидӓн чыкан Нойун оолларыйды: Шем, Хам хем
Йафет. (Хам Ханаанын бобасыйды.) 19 Буннар ӱчӱ Нойун
ооларыйды, ер ӱзӱндӓ бӱтӱн инсаннар оннардан чекилер.

20 Ной олду чифтчи да бир баа дикти.

21 Ичип шарап, Ной сарфош олду да чадырын ичин-
дӓ чыр-чыплак йатарды. 22 Онун чыплак олдууну гӧрӱп,
Хам (Ханаанын бобасы), чыкып дышары, аннатты буну
ики кардашына. 23 Озаман Шем хем Йафет аттылар сыр-
тына бир руба, геери доору ӧрӱйерӓк, гирдилӓр чадыра

* 9:16 *Дивеч* – рус. «вечный».

да örttÿläр чыплак бобаларыны. Бобаларыны чыплак
гöрмемää дейни, чевирдиläр ÿзлерини бир тарафа. 24 Ачан
Ной айды да аннады, не йапмыш онун кÿчÿк оолу, 25 де-
ди: «Бетвалы олсун Ханаан! Ко олсун кардашларына ен
битки чырак». 26 Хем таа деди: «Метинни олсун Сааби,
Шемин Аллахы! Ханаан да онун чыраа олсун. 27 Ко Ал-
лах Йафетä боллук версин! Ко Йафет йашасын Шемин
чадырларында! Ханаан да кардашынын чыраа олсун!»
28 Потоптан сора Ной йашады таа ÿчÿз елли йыл.
29 Докузÿз елли йыл йашадыктан сора Ной öлдÿ.

Нойун евлат бойлары

10 1 Нойун ооллары Шемин, Хамын хем Йафетин
евлат бойлары ичин аннатма шудур. Потоптан
сора Шемин, Хамын хем Йафетин олмуш ушаклары.
2 Йафетин ооллары: Гомер, Магог, Мадай, Йаван, Ту-
вал, Мешех хем Тирас. 3 Гомерин ооллары: Ашкеназ,
Рифат хем Тогарма. 4 Йаванын ооллары: Елиша, Тар-
шиш, китейläр хем доданейläр. 5 Оннар ерлештиläр
дениз бойундакы мемлекетлердä. Бöлäдир оннарын
топраклары, кол бойлары хем сойлары, хем херкезин
варды кенди дили.
6 Хамын ооллары: Куш, Мысыр (*Египет*), Пут хем Ха-
наан. 7 Кушун ооллары: Сева, Хавила, Савта, Раама хем
Савтеха. Рааманын ооллары: Шева хем Дедан.
8 Кушун варды оолу Нимрод – дÿннедä илк пеливан
9 хем Саабинин öнÿндä бÿÿк авжы. Бурадан чекилер сöз:
«Саабинин öнÿндä Нимрод гиби бÿÿк авжы». 10 Илкин
Шинар топракларында Вавилон, Урук хем Акад касаба-
ларында* падишахлык етти. 11 Сора, бу падишахлыктан
гидип Асирийайа, о курду Ниневийа, Реховот-Ир хем

---

* 10:10 Башка тÿрлÿ вар насыл чевирилсин: «Вавилон, Урук, Акад хем Калне касабаларында».

Калах касабаларыны. 12 Хем дӓ Ресен касабасыны Нине-
вийайлан баш касаба Калахын арасында курду.
13 Мысырдан чекилдилӓр: лидийлӓр, анамейлӓр, ле-
хавейлӓр, нафтухейлӓр, 14 патрусейлӓр, каслухейлӓр хем
кафторлулар (оннардан да – филистимнилӓр).
15 Ханаандан чекилдилӓр: Сидон (онун илк оолу) хем
Хет, 16 хем дӓ евусейлӓр, аморейлӓр, гиргашейлӓр, 17 хи-
вейлӓр, аркейлӓр, синейлӓр, 18 арвадейлӓр, цемарейлӓр
хем хаматейлӓр. Таа сора Ханаанын евлат бойлары даа-
лыштылар: 19 Сидон касабасындан оннарын топраклары
узанарды Герар тарафына – Газайа кадар; Содом, Гомора,
Адма хем Цевойим тарафына да – Лашайа кадар.
20 Буннарды Хамын евлат бойлары, оннарын диллери,
топраклары, сойлары хем бойлары.
21 Шемин дӓ варды ушаклары. О Еверин хепси оолла-
рынын дедеси, Йафетин батӱсу. 22 Шемин ооллары: Елам,
Ашур, Арпахшад, Луд хем Арам. 23 Арамын ооллары: Уц,
Хул, Гетер хем Маш. 24 Арпахшадын олду оолу Шелах,
Шелахын оолу – Евер. 25 Еверин олду ики оолу: бири-
нин адыйды Пелег («*бӧлӱнмӓк*»), чӱнкӱ онун вакыдында
ер ӱзӱндеки инсаннар бӧлӱндӱ, ӧбӱрӱнӱн дӓ – Йоктан.
26 Йоктанын олду ооллары: Алмодад, Шелеф, Хацармавет,
Йарах, 27 Хадорам, Узал, Дикла, 28 Овал, Авимаел, Ше-
ва, 29 Офир, Хавила хем Йовав. Хепси буннар Йоктанын
оолларыйды, 30 оннарын топраклары узанарды Мешадан
гӱндуусуна, Сефар байырларына кадар.
31 Буннарды Шемин евлат бойлары, оннарын диллери,
топраклары, сойлары хем бойлары.
32 Бӧлӓдир Нойун оолларынын сойлары, оннарын
бойлары хем оннардан чекилӓн халклар – потоптан со-
ра ер ӱзӱнӓ даалышан бӱтӱн халклар оннардан чекилер.

Вавилон кулеси

11 1 Бӱтӱн дӱннедӓ о вакытларда варды саде бир дил,
инсаннар хепси лафедӓрди о дилдӓ. 2 Гидӓркӓн гӱн-
дуусуна доору, инсаннар етиштилӓр Шинар топраанда
бир чайыра. 3 «Хайди йапалым туула да ислеейӂӓ пиши-
релим оннары атештӓ», – дедилӓр оннар бири-биринӓ.
Да оннар таш еринӓ кулландылар туула, киреч кашасы
еринӓ дӓ – катран. 4 Сора оннар дедилӓр: «Хайди йапа-
лым бир касаба хем бир кулӓ*– тепеси етишсин гӧклерӓ.
Бунуннан анылмыш олалым, аники ер ӱзӱндӓ даалма-
йалым дейни».
5 Сааби инди ашаа, аники гӧрсӱн инсаннарын йап-
тыы касабайы хем кулейи. 6 Да деди Аллах: «Оннар хепси
бир халк, тек бир дилдӓ лафедерлӓр да тӓ не йапмаа ги-
ришмишлӓр. Неетлеринӓ бишей койарсалар, истедиини
мутлак йапаӂэклар! 7 Хайди инелим ашаа да карышты-
ралым диллерини, аники аннамасыннар бири-бирини!»
8 Бӧлеӂӓ Сааби даатты оннары бӱтӱн ер ӱзӱндӓ. Бу ӱзерӓ
оннар битирӓмедилӓр йапмаа касабайы. 9 Тӓ нечин ка-
сабайа верилди ад Вавилон («*карышмалык*») – Сааби,
дӱннедеки хепси инсаннарын дилини карыштырып,
даатты оннары бӱтӱн ер ӱзӱндӓ.

Шемин евлат бойлары

10 Тӓ Шемин евлат бойлары ичин аннатма.
Потоптан ики йыл гечтийнӓн, ачан Шем ӱз йашын-
дайды, онун дууду оолу Арпахшад. 11 Арпахшадын дуу-
масындан сора Шем йашады таа бешӱз йыл; онун олду
таа ооллары хем кызлары.
12 Ачан Арпахшад отуз беш йашындайды, онун дууду
оолу Шелах. 13 Шелахын дуумасындан сора Арпахшад

* 11:4 *Кулӓ* – бургас, рус. «башня».

йашады таа дӧртӱз ӱч йыл; онун олду таа ооллары хем
кызлары.
14 Ачан Шелах отуз йашындайды, онун дууду оолу
Евер. 15 Еверин дуумасындан сора Шелах йашады таа
дӧртӱз ӱч йыл; онун олду таа ооллары хем кызлары.
16 Ачан Евер отуз дӧрт йашындайды, онун дууду оолу
Пелег. 17 Пелегин дуумасындан сора Евер йашады таа
дӧртӱз отуз йыл; онун олду таа ооллары хем кызлары.
18 Ачан Пелег отуз йашындайды, онун дууду оолу Реу.
19 Реунун дуумасындан сора Пелег йашады таа икиӱз до-
куз йыл; онун олду таа ооллары хем кызлары.
20 Ачан Реу отуз ики йашындайды, онун дууду оолу
Серуг. 21 Серугун дуумасындан сора Реу йашады таа икиӱз
еди йыл; онун олду таа ооллары хем кызлары.
22 Ачан Серуг отуз йашындайды, онун дууду оолу
Нахор. 23 Нахорун дуумасындан сора Серуг йашады таа
икиӱз йыл; онун олду таа ооллары хем кызлары.
24 Ачан Нахор ирми докуз йашындайды, онун дууду
оолу Терах. 25 Терахын дуумасындан сора Нахор йашады
таа ӱз ондокуз йыл; онун олду таа ооллары хем кызлары.
26 Ачан Терах етмиш йашындайды, онун дууду оол-
лары Аврам, Нахор хем Аран.

Терахын ооллары

27 Тӓ Терахын евлат бойлары ичин аннатма. Терахын
дууду ооллары Аврам, Нахор хем Аран. Аранын варды
оолу Лот. 28 Кендиси Аран са, таа бобасы Терах саайкан,
гечинди дуудуу тарафта халдейлерин Ур касабасында.
29 Аврам хем Нахор евлендилӓр: Аврамын карысы олду
Сара, Нахорун карысы да – Аранын кызы Милка. (Ара-
нын варды таа бир кызы – Иска.) 30 Сара дуудурамарды,
онун ушаа йокту.
31 Терах, алып йанына оолуну Аврамы, унукасыны
Лоту (Аранын оолуну) хем Сара гелинини (Аврамын

карысыны), чыкты халдейлерин Ур касабасындан да
доорулду Ханаан топраана. Етишмейип Ханаана, оннар
ерлештилäр Харан касабасына. 32 Терах икиӱз беш йыл
йашадыктан сора Харанда гечинди.

Аллахын Аврама чаарышы

12 1 Сааби деди Аврама: «Брак ана тарафыны, сен-
селени, боба евини да гит о топраа, ангысыны
сана гöстережäм. 2 Бäн сендäн йапажам бир бӱӱк халк,
иисöлезлейежäм сени хем сайгылы йапажам сенин ады-
ны: сäн олажан иилик чöшмеси!

3 Сени иисöзлейени Бäн иисöзлейежäм!
Сени бетвалайаны бетвалайажам!
Топраан хепси сойларына иилик олажэк сендäн!»

4 Аврам чыкты йола, насыл она Сааби буйурду; Лот
гитти Аврамнан барабар. Ачан Аврам айырылды Ха-
рандан, о етмиш беш йашындайды. 5 О алды йанына
карысыны Сарайы, кардашынын оолуну Лоту, бӱтӱн
казандыы варлыыны хем Харанда едендии изметчи-
лерини да оннарлан билä гитти Ханаана. Етиштийнäн
Ханаан топраана, 6 оннар йаклаштылар Шехем ериндä
Море денилäн фидана. О вакыт бу топракта йашарды
ханаанейлäр, 7 ама Сааби, гöрӱнӱп Аврама, деди: «Бäн
вережäм бу топраа сенин евлат бойларына!» Да Аврам
она гöрӱнäн Саабийä йапты орада бир курбан ери. 8 Сора
о гитти Бет-Елин гӱндуусундакы байырлара да курду
орада чадырыны – Бет-Ел калардын гӱнбатысында, Гай
касабасы да гӱндуусунда. Аврам орада Саабинин ады-
ны чаарды. 9 Сора Аврам дургуна-дургуна гитти ӱӱлен
тарафына Негевä доору.

Аврам Египеттä

10 Бу топракта башлады бӱӱк аачлык, о бетерä Авра-
ма гелди сыра гитмää Египетä. 11 Йаклашарак Египетä,

о деди карысына Сарайа: «Бӓн билерим, ани сӓн гӧзӓл
карыйсын. [12] Египетлилӓр, гӧрӱп сени, аннайажэклар,
ани сӓн беним карымсын, да сени саа бракажэклар, ама
бени ӧлдӱрежеклӓр! [13] Десӓнӓ оннара, ани сӓн беним кыз-
кардашымсын, да хепси олажэк ислӓӓ – сенин хатырын
ичин беним жаныма докунмазлар!»

[14] Ачан Аврам гелди Египетӓ, египетлилӓр гӧрдӱлӓр,
ани онун карысы Сара пек гӧзӓл. [15] Фараонун адамнары,
гӧрӱп Сарайы, гириштилӓр мететмӓӓ онун гӧзеллиини
фараона, да Сарайы алдылар фараонун евинӓ. [16] Сара-
нын хатыры ичин Аврамын ишлери гидӓрди ислӓӓ: о
еденди койун, сыыр, еркек хем диши ешек, чырак адам
хем чырак кары, девӓ.

[17] Ама Аврамын карысы Саранын бетеринӓ Сааби
фараонун хем онун евжиманнарынын башына бӱӱк
белалар йоллады. [18] Фараон, чаарып Аврамы, деди она:
«Не йаптын сӓн? Нечин сакладын, ани о сенин карын?
[19] Нечин дедин, ани о сенин кызкардашын? Бӓн бу ӱзе-
рӓ алдым ону кенди евимӓ, аники олсун беним карым!
Ал карыны да гит!» [20] Фараон адамнарына буйур етти,
куусуннар мемлекеттӓн Аврамы карысыннан хем бӱтӱн
варлыыннан бирердӓ.

Аврам хем Лот айырылэрлар

13 [1] Аврам карысыннан хем бӱтӱн варлыыннан,
чыкып Египеттӓн, гитти Негев топраана; онун-
нан барабар гитти Лот та. [2] Аврам шинди пек зенгин-
ди – онун варды чок малы, гӱмӱшӱ хем алтыны. [3] Не-
гевдӓн о, дургуна-дургуна, Бет-Елӓ дӧндӱ – Бет-Ел хем
Гай арасында о ерӓ, нередӓ таа илери чадырыны кур-
дуйду [4] хем йаптыйды курбан ери да Саабинин адыны
чаардыйды.

[5] Аврамнан барабар гидӓн Лотун да варды кенди
койун-кечиси, сыырлары хем чадырлары. [6] Икисинӓ

артык топрак етмäзди, чўнкў оннарын окадар чок
маллары варды, ани йаннашык йашайамардылар. 7 Ав-
рамын чобаннары хем Лотун чобаннары арасында
башлады кавга (о вакыт бу топракта йашардылар таа
ханаанейлäр хем перизейлäр дä). 8 Озаман Аврам деди
Лота: «Ко олмасын кавга арамызда хем чобаннары-
мызын арасында, чўнкў биз сенселäйиз! 9 Бўтўн топ-
раклар сенин öнўндä – айырылалым. Сäн сол тарафа
гидäрсäн, бäн саайа гидежäм. Сäн саайа гидäрсäн, бäн
сола гидежäм». 10 Калдырып башыны, Лот гöрдў, ани
бўтўн Иордан дересинин бойундакы чайыры – чак
Цоара кадар – Саабинин башчасы гиби, Египет топраа
гиби. Херердä бол су варды. Бурасы бöлäйди озаман,
ачан Сааби таа йок етмедийди Содом хем Гомора ка-
сабаларыны. 11 Лот айырды Иордан Чайырыны да гўн-
дуусуна доору гитти. Бутакым оннар бири-бириндäн
айырылдылар. 12 Аврам ерлешти Ханаан топраанда,
Лот са – Чайырдакы касабаларына йакын, куруп ча-
дырыны Содомун йанында. 13 Содомун халкы пек кö-
тўйдў, Саабийä каршы чок гўнах йапарды.

Аврам ерлешер Мамре даайы йанында

14 Ачан Аврам хем Лот айырылдылар, Сааби деди Авра-
ма: «Калдыр башыны! Бак бурадан дöрт тарафа: пойраза
хем ўўленä, гўндуусуна хем гўнбатысына. 15 Гöрдўўн бўтўн
топраклары Бäн хептенä вережäм сана хем сенин евлат
бойларына. 16 Сойуну топрак тозу гиби чок йапажам: еер
биркимсей топрак тозуну сайабилäрсä, сенин сойуну да
сайабилежек. 17 Калк та бу топраа бойдан-бойа гез, чўн-
кў Бäн сана ону верерим». 18 Аврам топлады чадырыны
да Хеврондакы Мамре даайы йанында ерлешти. Орада
о йапты Саабийä бир курбан ери.

Аврам куртарэр Лоту

14 1-2 О вакыт башлады женк. Дӧрт падишах – Ши-
нар падишахы Амрафел, Еласар падишахы Ари-
ох, Елам падишахы Кедорлаомер хем Гойим падишахы
Тидал – чекеттирдилӓр женк башка беш падишаха
каршы – Содом падишахы Берайа, Гомора падишахы
Биршайа, Адма падишахы Шинава, Цевойим падишахы
Шемеверӓ хем Бела (йа да Цоар) падишахына каршы. 3 О
беш падишах топладыйды аскерлерини Сидим алчак-
лыында – шинди Ӧлӱ дениз. 4 Бу падишахлар оники йыл
булундулар Кедорлаомерин куведи алтында, онӱчӱн-
жӱ йылда калкынты йаптылар, 5 ондӧрдӱнжӱ йылда да
гелди Кедорлаомер хем ондан йана падишахлар. Оннар
Аштерот-Карнайимдӓ телеф еттилӓр рефа халкыны,
Хамда зузейлери, Шаве-Кирйатайимдӓ емейлери 6 хем
дӓ хорейлери чол кенарындакы Сеир байырларында,
Ел-Паранын йанында. 7 Орадан оннар, геери дӧнӱп
Ен-Мишпата (шиндики Кадеш), Хацецон-Тамарда йа-
шайан аморейлери дааттылар хем амалекейлерин бӱтӱн
топракларыны йакып-йыктылар. 8 Содом падишахы,
Гомора падишахы, Адма падишахы, Цевойим падишахы
хем Бела (шиндики Цоар) падишахы чыктылар каршы
оннара Сидим чайырында дӱӱшмӓӓ. 9 Бутакым Елам па-
дишахы Кедорлаомер, Гойим падишахы Тидал, Шинар
падишахы Амрафел хем Еласар падишахы Ариох – дӧрт
падишах женк едӓрдилӓр беш падишахлан.

10 Сидим алчаклыында варды катраннан долу чок чу-
кур. Содом хем Гомора падишахлары качаркан, аскерлерин
чойу бу чукурлара дӱштӱ. Саа каланнар да байырлара
качты. 11 Ӱстӱн чыканнар, алып Содомун хем Гоморанын
бӱтӱн малыны хем ийежеени, гиттилӓр. 12 Алдылар йаны-
на Лоту да, Аврамын кардашынын оолуну, хем алдылар
онун малыны. Чӱнкӱ о да Содомда йашарды.

13 Куртуланнарын бириси, гелип, аннатты дуруму
чыфыт Аврама, ангысы йашарды аморей Мамренин даа-
йында (Мамренин варды кардашлары Ешкол хем Анер;
оннарын варды Аврамнан аннашмалары бири-биринä
йардым етмää).
14 Ишидип, ани кардашынын оолу есирликтä, Аврам
топлады кенди адамнарыны – ÿчÿз онсекиз чырак, ан-
гылары дуумуш хем бÿÿмÿш онун евиндä, да такышты
о падишахларын ардына. 15 Дан касабасынын йанында,
гежä, о сарды душманнарыны, даатты оннары хем коо-
лады таа Дамаскын пойразындакы Ховайа кадар. 16 О
геери алды бÿтÿн малы, кардашынын оолуну хем онун
малыны, карылары хем дä башка есирлери.

Мелхиседек иисöзлеер Аврамы

17 Ачан Аврам енседи Кедорлаомери хем ондан йана
падишахлары, Содом падишахы чыкты Шаве алчаклыына
(шинди Падишах алчаклыы) Аврамы каршыламаа дейни.
18 Салим падишахы Мелхиседек, Ен Ÿÿсек Аллахын
изметчиси, чыкарды Аврама екмеклäн шарап 19 да иисöз-
леди бöлä лафларлан: «Ко иисöзлесин Аврамы Ен Ÿÿсек
Аллах, ани йаратты гöкÿ хем ери! 20 Ко метинненсин Ен
Ÿÿсек Аллах, ангысы верди сенин душманнарыны сенин
елинä!» Аврам верди Мелхиседекä бÿтÿн варлыындан
онунжу пайыны.
21 Содомун падишахы деди Аврама: «Адамнарымы
бана вер, маллар сана калсын». 22 Аврам жувап етти: «Ен
Ÿÿсек Аллахын, гöкÿ хем ери йарадан Саабинин öнÿндä
емин едерим, 23 ани сенин малындан бишей алмайа-
жам – не бир иплик, не бир чарык тасмасы. Демейäсин
сора: „Бäн Аврамы зенгин йаптым“. 24 Бана бишей диил
лääзым, адамнарымын идиклериндäн каарä. Хем ко бе-
нимнäн гиденнäр – Анер, Ешкол хем Мамре – алсыннар
не дÿшер пайларына».

Аллахын Аврамнан аннашмасы

15 1 Бундан сора бираздана бир гӧрӱнтӱдӓ Сааби де-
ди Аврама: «Коркма, Аврам. Сенин коруйужун
Бӓним. Ӧдӱлӱн пек бӱӱк олажэк». 2 Аврам деди: «Саабим
беним, Аллахым! Не верӓбилирсин Сӓн бана, ачан беним
йок ушаам? Евим калажэк Мешекин оолуна Дамасклы
Елиезерӓ. 3 Бана ушак вермедиин ичин, евимдеки бир чы-
рак кабледежек бӱтӱн беним варлыымы!» 4 Озаман Сааби
она бӧлӓ деди: «Йок, сенин варлыыны о чырак каблетме-
йежек – сенин кенди евладын кабледежек!» 5 Сааби чы-
карды Аврамы дышары да деди: «Гӧкӓ бак, йылдызлары
сайабилирсин ми? Бӧлӓ олажэк сенин сойун да!» 6 Аврам
Саабийи инанды, бунун ичин Сааби ону сайды доору.
7 Сааби деди Аврама: «Бӓн Аллахым, Бӓн сени бура-
йы гетирдим халдейлерин Ур касабасындан, бу топраа
чорбажылык едӓсин дейни». 8 «Сааби Аллахым! – деди
Аврам. – Насыл бӓн билейим, ани бу топраан чорбажы-
сы олажам?» 9 Сааби деди она: «Гетир бана бир дӱвӓ, бир
кечи, бир дӓ коч – хепси ӱчӓр йашында олсун. Бир дӓ
гугуш хем бир гӱвержин йаврусу гетир». 10 Аврам хепсини
гетирди, хайваннары ортадан кесип, парчалары бири-
биринӓ каршы дизди. Саде кушлары кесмеди. 11 Кесил-
миш хайваннарын ӱстӱнӓ кондулар йыртыжы кушлар,
ама Аврам кууду оннары. 12 Гӱн каушарды. Аврам дерин
бир уйкуйа далды, ону сарды бир титси койу караннык.
13 Сааби Аврама бӧлӓ деди: «Билӓсин, ани сенин сойун
дӧртӱз йыл йабанжы бир мемлекеттӓ йашайажэк зор-
балыкта чыраклар гиби. 14 Ама сенин сойуна зорбалык
йапан халкы Бӓн жезалайажам, ондан сора сенин сойун
орадан чыкажэк бӱӱк варлыклан. 15 Сӓн дӓ, узун ӧмӱр
йашайып, гӧмӱлежӓн, селеметлӓн деделеринин йанына
гидежӓн. 16 Сойунун дӧрдӱнжӱ евлат бойу дӧнежек бу-
райы, чӱнкӱ аморейлерин гӱнах ӧлчӱсӱ таа долмады».

[17] Гӱн кауштуктан сора каранныык чӧктӱ. Озаман гӧ-
рӱндӱ бир тӱтӱнню фырын хем йалынны атеш да гечти
кесилмиш хайван парчалары арасындан. [18] О гӱнӱ Сааби
йапты Аврамнан бир аннашма: «Бӓн верерим сенин со-
йуна бу топраа, Египет дересиндӓн бӱӱк Фырат дересинӓ
кадар, – [19] кенейлерин, кенизейлерин, кадмонейлерин,
[20] хетейлерин, перизейлерин, рефалыларын, [21] аморей-
лерин, ханаанейлерин, гиргашейлерин хем евусейлерин
бӱтӱн топрааны».

Хагар хем Измайыл

16 [1] Аврамын карысынын Саранын ушаа олмарды.
Онун варды Египеттӓн бир изметчийкасы, ады
Хагар. [2] Сара деди Аврама: «Сааби вермеер бана ушак,
йатсана беним изметчийкамнан – беким, баари о бана
дуудуражэк бир ушак». Аврам сеследи Сарайы. [3] О вер-
ди египетли изметчийкасыны Хагары кожасына кары
олсун. О вакыт гечтийди артык он йыл, насыл Аврам
ерлештийди Ханаан топраанда. [4] Аврам йатты Хагарлан,
Хагар гебӓ калды. Аннайып, ани гебӓ калды, о башла-
ды ӱӱсектӓн бакмаа чорбажыйкасына. [5] «Бу ашааланмак
беним башыма сенин бетеринӓ гелди, – деди Авраама
Сара. – Бӓн вердим изметчийкамы сенин кужаана. О
са, аннайып, ани гебӓ калды, башлады йукардан бакмаа
бана. Ко Сааби гӧстерсин, ангымыз таа доору, сӓн ми оса
бӓн ми». – [6] «Сенин изметчийкан сенин елиндӓ, – жувап
етти Аврам. – Йап она не истӓрсӓн». Да Сара башлады
ӧлӓ азарламаа Хагары, ани Хагар качты ондан.

[7] Чолда*, Шур йолунда бир чӧшмӓ йанында, булду
ону Саабинин ангили [8] да сорду: «Саранын изметчий-
касы Хагар, нередӓн хем нерейи гидерсин?» – «Бӓн Сара

* 16:7 Чол, чоллук – топраклар, нередӓ су кытлыы бетеринӓ инсан йашамармыш, ама вармыш насыл гӱтсӱн хайваннары.

чорбажыйкамдан качэрым», – деди Хагар. [9] Саабинин ан-
гили деди: «Дӧн геери чорбажыйкана да ашаа кал. [10] Бӓн
сенин евлат бойларыны окадар зееделейежӓм, ани сайы-
сы билинмейежек». [11] «Сӓн гебӓйсин, – деди Саабинин
ангили. – Бир оолун олажэк, адыны койасын Измайыл
(«*Аллах ишидер*»), чӳнкӳ Сааби ишитти сенин зеетлерин
ичин. [12] Оолун йабан ешӓӓ гиби бир адам олажэк, о хер-
кезинӓ, херкези дӓ она каршы гидежек. О йашайажэк
кардашларыннан душманныкта*».

[13] Онуннан лафедӓн Саабийӓ Хагар койду ад Ел-Рои
(«*Сӓн бени гӧрӓн Аллахсын*»), чӳнкӳ о дедийди: «Хализ-
дӓн ми бӓн гӧрдӳм Ону, Ким бени гӧрер?» [14] Онуштан
пынарын ады калды Беер-Лахай-Рои («*Бени гӧрӓн дири
Аллахын пынары*»). О булунэр Кадеш хем Беред арасында.

[15] Хагар дуудурду Аврама бир чожук. Аврам койду чо-
жуун адыны Измайыл. [16] Бу иш олду, ачан Аврам сексӓн
алты йашындайды.

Кесиклик айозлу аннашма нышаныдыр

17 [1] Ачан Аврам доксан докуз йашындайды, Саа-
би, гӧрӳнӳп она, деди: «Бӓн Бӳӳк Куветли
Аллахым. Ӧрӳ Беним йолумдан хем кусурсуз ол. [2] Бӓн
йапажам сениннӓн аннашма хем сайысыз зееделейе-
жӓм сенин евлатларыны». [3] Аврам дӳштӳ ӳзӳкойну.
Аллах она деди: [4] «Бӓн йапажам сениннӓн аннашма.
Сӓн олажан чок халкын дедеси. [5] Сенин адын артык
олмайажэк Аврам, ама Авраам («*чокларын дедеси*»), не-
чинки Бӓн йапажам сени чок халкын дедеси. [6] Сенин
евлат бойларыны чок сайылы йапажам: сендӓн чеки-
лежек халклар хем чыкажэк падишахлар! [7] Беним ан-
нашмам сениннӓн хем сенин евлатларыннан олажэк

---

* 16:12 Башка тӳрлӳ вар насыл чевирилсин: «О йашайажэк кар-
дашларындан айыры».

дивеч*, бойдан-бойа: Бӓн олажам сенин Аллахын хем
сенин евлат бойларынын Аллахы. [8] Бӓн вережӓм сана
хем сенин евлат бойларына бу топраа, ангысында сӓн
шинди йашээрсын нижӓ йабанжы, – бӱтӱн Ханаан
топрааны Бӓн вережӓм сенин евлат бойларына дивеч
куллансыннар хем олажам оннарын Аллахы».

[9] Аллах деди Авраама: «Хем сӓн, хем сенин евлатларын, бойдан-бойа, бозмайын Бенимнӓн аннашмайы.
[10] Сениннӓн хем сенин сойуннан Беним аннашмам бӧлӓдир: араныздан хербир адам ко кесикли олсун**. Бу
аннашмайы тутун. [11] Су барсаанызын ужуну кесин. Бу
олажэк арамыздакы аннашманын нышаны. [12] Хербир
дуумуш чожаа секизинжи гӱнӱ лӓӓзым йапылсын кесиклик – ко бӧлӓ олсун бойдан-бойа. Хем евиниздӓ дууан
чожук, хем сойунуздан олмайан, ама бир йабанжыдан
сатын алынмыш, – [13] о да, бу да ко мутлак кесикли
олсун. Бутакым Бенимнӓн аннашма сизин тениниздӓ
дивеч бир нышан олажэк. [14] Кесикли олмайан са – су
барсаанын ужу кесилмемиш адам – кенди халкынын
арасындан йок едилежек, чӱнкӱ Бенимнӓн аннашмайы
бозмуш сайылажэк».

[15] Аллах таа деди Авраама: «Бундан беери сенин карынын ады олмайажэк Сара, ама Сарра. [16] Бӓн иисӧзлейежӓм Саррайы, да о дуудуражэк сана бир оол. Бӓн
иисӧзлейежӓм Саррайы – ондан чекилежек миллетлӓр
хем халк падишахлары». [17] Авраам дӱштӱ ӱзӱкойну, ама
аклынжа, гӱлӱп, дӱшӱндӱ: «Ӱз йашында бир адамын
оолу ажаба олабилир ми? Доксан йашындакы Сарра
ажаба дуудурабилир ми?» [18] Да о деди Аллаха: «Кешки
Измайылы Сӓн иисӧзлесӓйдин!» [19] Аллах деди: «Йок,
сенин карын Сарра сана бир оол дуудуражэк, сӓн онун

---

* 17:7 *Дивеч* – рус. «вечный».

** 17:10 *Кесикли* – рус. «обрезан». Бак Сӧзлӱктӓ.

адыны койажан Исаак («*гӱлмӓк*»). Онуннан хем онун
евлат бойларыннан бӓн аннашма йапажам – дивеч ан-
нашма. 20 Измайыл ичин сенин йалварманы ишиттим:
Бӓн иисӧзлейежӓм ону, аники онун сойу зееделенсин,
баашлайажам она сайысыз чок евлат. О олажэк оники
бейин дедеси: Бӓн ондан йапажам бир бӱӱк миллет.
21 Ама аннашмайы Бӓн йапажам Исааклан, ангысыны
Сарра дуудуражэк сана бир йылдан сора, хеп бу вакыт».
22 Битирип Авраамнан лафетмесини, Аллах айырыл-
ды ондан. 23 Кӓр о гӱнӱ Авраам кесиклик йаптыртты
евиндеки хепси адамнара – хем кенди оолуна Измайыла,
хем евиндӓ дууан адамнара, хем парайлан сатын алынан
чыраклара. О йапты ӧлӓ, насыл Аллах она буйурдуйду.
24 Ачан Авраама кесиклик йапылды, о доксан докуз йа-
шындайды, 25 оолу Измайыл онӱч йашындайды. 26 Хеп о
гӱнӱ кесиклик йапылды хем Авраама, хем онун оолуна
Измайыла, 27 хем дӓ Авраамын евиндеки хепси адамнара –
евиндӓ дууаннара хем йабанжылардан сатын алынаннара.

Авраам хем ӱч йолжу

18 1 Ӱӱлен сыжаанда, ачан Авраам отурарды Мамре
даайында чадырын ӧнӱндӓ, она гӧрӱндӱ Сааби.
2-3 Калдырып башыны, Авраам гӧрдӱ, ани онун ӧнӱндӓ
дурэр ӱч йолжу. Гӧрӱп оннары, о качарак чыкты оннара
каршы, диз чӧктӱ да, иилдип башыны ерӓ кадар, деди:
«Чорбажым, еер хошлуклан бакарсан бана, гечмӓ чыраа-
нын йанындан. 4 Гетирдежӓм бираз су, айакларынызы
йыкайасыныз. Шу аажын алтында динненин, 5 бӓн дӓ
гетирейим сизӓ бир парча екмек, ӱреклеринизи кувет-
лендирин – раз чыраанызын йанындан гечерсиниз. Сора
генӓ йолунуза гидӓрсиниз». – «Ислӓӓ, – жувап еттилӓр
оннар, – сӧледиин гиби олсун».
6 Авраам осаат гирди чадыра да деди Саррайа: «Чабу-
жак ал ӱч ӧлчӱ пак уну, йуур хамуру да пишир екмек».

[7] Сора о качарак гитти сыыр сӱрӱсӱнӓ, сечти бир тавлу
бызаайы да верди ону чыраана, буйуруп, осаат пишир-
син ону. [8] Сора Авраам кендиси мусаафирлеринин ӧнӱнӓ
койду каймак, сӱт хем бызаа йааньсы. Оннар ийӓркӓн,
Авраам дурарды йаннарында аажын алтында.
[9] «Карын Сарра нередӓ?» – сордулар оннар Авраама. О
деди: «Бурада чадырда». [10] «Илерийӓ бу вакытта бӓн генӓ
гележӓм сана, – деди мусаафирлерин бириси, – озаман
Сарра карынын олажэк бир оолу».
Сарра, дуруп о адамын ардында чадыр гиришиндӓ,
сеслӓрди. [11] Авраамнан Сарра артык герӓӓ гиби ихтӓрды-
лар, Саррада дургундуйду о ишлӓр, не ани адетчӓ олэр
карыларда. [12] Аклынжа гӱлӱп, о дӱшӱндӱ: «Бу йашта
олабилир ми бӧлӓ севинч? Кожам да ихтӓр...»
[13] Ама Саабы деди Авраама: «Нечин Сарра гӱлдӱ, де-
йип: „Ихтӓр йашта ушаам мы олсун?“ [14] Саабы ичин вар
мы оламаз иш? Бӓн дӧнежӓм сана илерийӓ бу вакытта, да
Сарранын олажэк оолу». [15] «Гӱлмедим», – коркудан йалан
сӧледи Сарра. «Йок, – деди она Саабы, – сӓн гӱлдӱн».

Авраам йалварэр Содом ичин

[16] Мусаафирлӓр калктылар да йолландылар Содом ка-
сабасына доору. Аврам гитти гечирмӓӓ оннары. [17] Саабы
деди: «Бӓн сакларым мы неетлерими Авраамдан? [18] Ха-
кына, Авраамдан чекилежек бӱӱк хем каави бир халк,
ангысындан ер ӱзӱндеки бӱтӱн халклара иилик олажэк.
[19] Авраамы сечтим онун ичин, аники о кенди оолларына
хем евлат бойларына буйурсун корумаа Саабынин йо-
луну хем йашамаа доору. Озаман Саабы таманнайажэк
хепсини, не ададыйды Авраама». [20] Саабы деди: «Содомун
хем Гоморанын феналыкларындан инсаннар чывдырэр,
оннарын гӱнахлары пек аар. [21] Инип, бакажам, хепси ми
окадар кӧтӱ, нижӓ Бана аалашэрлар. Беким, диил хепси
ӧлӓ кӧтӱ».

22 Йолжулар, айырылып орадан, гиттиляр Содома
доору, ама Авраам калды Саабинин önündä. 23 Йаклашып
Она, Авраам сорду: «Йарамаз инсаннарлан билä Сäн
доорулары да мы йок едежäн? 24 Еер бу касабада булу-
нарса елли доору киши – касабайы хакына йок едежäн
ми? Ажаба, о елли кишинин хатыры ичин касабайы
афетмейежäн ми? 25 Йок насыл олсун! Йапамазсын Сäн
буну! Доору инсаннары йарамазларлан билä йок едä-
мäзсин! Йок насыл бу олсун! Бÿтÿн дÿннä Судйасы бöлä
доорусузлук йапмаз». 26 «Еер Содомда елли доору адам
буларсам, оннарын хатырына бÿтÿн касабайы баашла-
йажам», – жувап етти Сааби.

27 Озаман Аврам илерлетти лафыны: «Бäн Сенин
önündä тозум хем кÿлÿм, ама кыйышажам сорайым
Чорбажыма: 28 еер елли кишийä беш киши етмäзсä, о
етишмейäн беш киши ичин бÿтÿн касабайы мы йок
едежäн?» Сааби деди: «Йок, еер касабада буларсам кырк
беш доору киши, йок етмейежäм ону».

29 Аврам генä илерлетти лафыны: «Йа касабада булу-
нарса саде кырк доору киши?» Сааби деди: «Кырк киши
дä оларса, буну йапмам».

30 Авраам деди: «Чорбажым, ÿфкелäнмä, ама ора-
да саде отуз доору киши варса?» Сааби жувап етти:
«Баашлайажам касабайы, еер буларсам онда отуз доо-
ру киши».

31 Авраам деди: «Кыйышажам сорайым Чорбажыма:
еер орада ирми киши булунарса?» Сааби деди: «Ирми
кишинин хатыры ичин касабайы йок етмейежäм».

32 Авраам деди: «Ÿфкелäнмä, Чорбажым, таа бир
керä соражам: еер он киши булунарса?» Сааби жувап
етти: «Он кишинин хатыры ичин касабайы йок ет-
мейежäм».

33 Буну дейип, Сааби гитти, Авраам да дöндÿ евинä.

Лот хем ики ангил

19 1-2 О ики ангил авшамнен гелдилäр Содома. Лот
отурарды касаба порталарынын йанында. Гö-
рӱп йолǯулары, о калкты да чыкты оннара каршы, диз
чöктӱ да, иилдип башыны ерä кадар, деди: «Буйурун
беним евимä, бäн сизин чыраанызым. Айакларынызы
йыкайын, калын бендä гежелемää, йаарын сабаален
йолунузу илерледäрсиниз». – «Йок, – дедилäр, – геже-
лейежез дышарда мейданда». 3 Ама Лот öлä йалварды,
ани оннар кайыл олдулар да Лотлан барабар гирдилäр
онун евинä. О конаклады оннары, йапты оннара имää,
пиширди чöрек, да оннар идилäр. 4 Оннар таа йатмадаан
уйумаа, Содомун хербир маалесиндäн адамнар – генч-
лäр хем ихтäрлар – сардылар Лотун евини 5 да баардылар
она: «Нередä о адамнар, ани гелдилäр сендä гежелемää?
Чыкар оннары бурайы, йаталым оннарлан!» 6 Лот чыкты
дышары да, капайып ардына капуйу, 7 деди: «Кардаш-
лар, йапмайын бу мындар иши! 8 Беним вар ики кы-
зым, оннар таа адамнан йатмадылар. Гетирейим сизä
оннары, йапын не истäрсениз, ама беним конакларыма
докунмайын!» 9 Ама оннар дедилäр: «Йок ол öнӱмӱздäн!
Сäн йабанǯыйсын, ерлештин биздä да шинди бизä суд
му кесерсин? Биз сана шинди таа бетер йапарыз!» Он-
нар, абанып Лота, неетлендилäр кырмаа капуйу, 10 ама
ангиллäр, узадып еллерини, чектилäр Лоту ев ичинä
да килитледилäр капуйу. 11 Капу öнӱндеки адамнары,
бӱӱйӱнӱ-кӱчӱӱнӱ, ангиллäр кöр еттилäр – бу бетерä оннар
буламардылар евин капусуну. 12 Ангиллäр дедилäр Лота:
«Сенин бурада башка кимин вар? Гӱвеени, оолларыны,
кызларыны, касабада башка сенселäн варса – хепсини
чыкар бурадан, 13 чӱнкӱ биз йок едежез бу касабайы! Онун
халкынын гӱнахлары ичин ааламак етишти Саабийä,
онуштан Сааби йоллады бизи йок еделим ону!» 14 Лот,

чыкып дышары, деди кызларынын йавклуларына: «Тез
гидин бу касабадан! Сааби ону шинди йок едежек!» Ама
оннар сандылар, ани Лот шака йапэр.
[15] Артык айдыннанарды. Ангиллäр башладылар алат-
латтырмаа Лоту: «Карыны хем икисини дä кызларыны
ал да тез узаклаш бурадан! Зерä йок оларсын бу гӱнахкер
касабайлан барабар!» [16] Ама Лот хеп ойаланарды. Озаман
ангиллäр, тутуп Лоту, онун карысыны хем ики кызыны
еллериндäн, чыкардылар оннары касабадан дышары,
нечинки Сааби ажыды Лоту. [17] Ачан оннары чыкарды-
лар касабадан, ангил деди Лота: «Куртар жаныны! Гее-
ри бакма! Хем Иордан дересинин бойундакы чайырда
ойаланма – кач байырлара, ӧлмейäсин дейни!» [18] «Йок,
Чорбажым, – жувап етти Лот. – [19] Сäн бана, чыраана,
окадар хайыр йаптын! Бӱӱк иилик йаптын бана – жа-
нымы куртардын! Ама байырлара кадар качмаа етишти-
рäмäм – бела етишир бени, да бäн ӧлӱрӱм. [20] Тä, шурада
йакын бир касаба вар. Изин вер, качып орайы, жанымы
куртарайым. Хем дä о кӱчӱжӱк бир касаба». [21] «Ислää, –
деди ангил, – бäн йапажам буну сенин хатырына: йок
етмейежäм о касабайы. [22] Ама тез кач орайы, чӱнкӱ сäн
орайы етишмедääн, бäн бишей йапамам». Бу ӱзерä о ка-
сабайа верилмиш ад Цоар («*кӱчӱжӱк*».) [23] Ачан Лот гелди
Цоара, гӱнеш артык калктыйды.

Содомун хем Гоморанын йок едилмеси

[24] Озаман Сааби Содомун хем Гоморанын ӱстӱнä
гӧктäн йаадырды атешли кӱкӱрт. [25] Бутакым О йок етти
бу касабалары, бӱтӱн Иордан Чайырыны хем оннарда
йашайан хепсини инсаннары, хем хербир иши, ани бӱӱ-
йäрди топракта. [26] Лотун карысы са, дӧнӱп, бакты геери,
да олду бир туз дирää.
[27] Авраам сабаален еркен гелди о ерä, нередä илер-
си гӱн дурарды Саабинин ӧнӱндä, [28] бакты Содом хем

Гомора тарафына да гӧрдӱ, ани бӱтӱн Чайыр тӱтӓрди,
насыл чӧлмекчи фырыны.

[29] Ачан Аллах йок едӓрди Чайырдакы касабалары,
нередӓ йашарды Лот, О аклысына гетирди Авраамы хем
коруду Лоту беладан.

Лот хем онун кызлары

[30] Цоардан Лот ики кызыннан гитти байырлара: о кор-
карды калмаа Цоарда. Оннар ерлештилӓр бир пешчерада.
[31] Онун бӱӱк кызы деди кӱчӱӱнӓ: «Бобамыз ихтӓрлээр. Бу
тарафларда йок башка адам, ангысы вар насыл евленсин
бизӓ, ниӂӓ дӱшер адетӓ гӧрӓ. [32] Сарфош еделим бобамы-
зы шараплан да йаталым онуннан, сойумузу илерлетмӓӓ
дейни». [33] О авшам оннар сарфош еттилӓр бобаларыны
шараплан. Бӱӱк кыз, гидип, йатты онуннан, Лот са хич
аннамады, не олду – насыл кызы йатты онуннан, на-
сыл гитти. [34] Ертеси гӱнӱ бӱӱк кыз деди кызкардашына:
«Дӱн геӂӓ бӓн йаттым бобамнан. Бу геӂӓ генӓ сарфош
еделим ону шараплан, сӓн дӓ йат онуннан, сойумузу
илерлетмӓӓ дейни». [35] Авшамнен оннар генӓ сарфош
еттилӓр бобаларыны шараплан, да кӱчӱк кыз йатты бо-
басыннан, Лот са хич аннамады, не олду – насыл кызы
йатты онуннан, насыл гитти. [36] Бӧлеӂӓ Лотун ики кызы
да гебӓ калдылар кенди бобасындан. [37] Бӱӱк кыз дуудур-
ду бир оол, адыны койду Моав («*бобадан*»). О – бӱӱнкӱ
моавлыларын дедеси. [38] Кӱчӱк кыз да дуудурду бир оол,
адыны койду Бен-Амми («*сенселемин оолу*»). О – бӱӱнкӱ
амонитлерин дедесидир.

Авраам хем Авимелех

20 [1] Авраам, гидип бу ерлердӓн ӱӱлен тарафында Не-
гев топраана, ерлешти Кадеш хем Шур арасында,
сора да бир вакыт калды Герар касабасында. [2] О дейӓрди,
ани Сарра онун кызкардашыймыш, онуштан Герарын

падишахы Авимелех йоллады, гетирсиннäр Саррайы, да
алды ону кендисинä. [3] Ама гежä дÿшÿндä она гелди Аллах
да деди: «Бу карыйы алдыын ичин сäн ӧлежäн, чÿнкÿ о
евли». [4] Авимелех таа докунмамышты Саррайа. О деди:
«Чорбажым! Ажаба кабаатсыз бир халкы мы йок едежäн?
[5] Бу адам кендиси деди, ани кары онун кызкардашый-
мыш! Кары да деди, ани Авраам онун кардашыймыш.
Беним ÿзÿм пак хем еллерим кабаатсыз!»

[6] «Ӧлä, – жувап етти она Аллах дÿшÿндä, – Бäн би-
лерим, ани сенин ÿзÿн пак, бунун ичин дä бракмадым
докунасын она – корудум, аники Бана каршы гÿнах
йапмайасын. [7] Ама шинди карыйы кожасына геери вер,
нечин дейни онун кожасы бир пророк. О дуа едежек сенин
ичин, ани сäн дири каласын. Ама билäсин: еер карыйы
геери вермäзсäн, хем сäн, хем бÿтÿн сенин сойун ӧлежек!»

[8] Ертеси сабаа Авимелех топлады кенди адамнары-
ны да аннатты оннара не олдууну. Адамнары бир бÿÿк
корку алды. [9] Авимелех чаартты Авраамы да деди она:
«Сäн не йапэрсын бизä?! Не кӧтÿлÿк йаптым бäн сана,
ани сäн соктун бӧлä бÿÿк гÿнаха хем бени, хем бÿтÿн
падишахлыымы? Бӧлä йапылыр мы?» [10] Сора Авимелех
сорду: «Не фикирлäн сäн буну йаптын?»

[11] Авраам деди: «Бäн сандым, ани бу тарафларда Ал-
лахтан коркан йок, онуштан карымын бетеринä вар на-
сыл бени ӧлдÿрсÿннäр. [12] Таа ÿстÿнä, о хализдäн беним
кызкардашым – бизим бобамыз бир, аналарымыз башка.
Бäн она евлендим, [13] да ачан Аллах чыкарды бени боба
евимдäн да йоллады гезейим ердäн-ерä, бäн дедим она:
„Йап бана бир иилик: нерейи дä гитсäк, сӧлä, ани бäн
сенин кардашын“».

[14] Авимелех баашлады Авраама койун, инек, изметчи
хем изметчийка, хем дä геери верди она Саррайы. [15] Сора
деди: «Беним топраам сенин ӧнÿндä: нерейи истäрсäн
орайы да ерлеш». [16] Саррайа да деди: «Бäн вererим сенин

кардашына бин гӱмӱш. Ко бу гӧстерсин йанындакы инсана сенин гӱнахсызлыыны, хепси билсин, ани сенин кабаатын йок».

[17] Авраам дуа етти Аллаха, да Аллах илачлады Авимелехи, онун карысыны хем изметчийкаларыны, да оннарын генӓ башлады олмаа ушаклары. [18] Озамана кадар са Авраамын карысынын Сарранын бетеринӓ Сааби йапмышты, ани Авимелехин евиндеки карылар дуудурамасыннар.

Исаакын дуумасы

21 [1] Сааби, нижӓ ададыйды, унутмады Саррайы: О йапты, не сӧледийди. [2] Сарра гебӓ калды да вакытында, нижӓ ададыйды Аллах, дуудурду ихтӓр Авраама бир оол. [3] Авраам оолуна, ангысыны дуудурду она Сарра, койду ад Исаак. [4] Секизинжи гӱнӱ, нижӓ сымарладыйды Аллах, Авраам кесикледи оолуну Исаакы. [5] Ачан дууду Исаак, Авраам ӱз йашындайды.

[6] Сарра деди: «Аллах гӱлдӱрдӱ бени. Херкез, ким ишидежек беним ичин, гӱлежек бенимнӓн барабар». [7] Сора екледи: «Ким варды насыл десин Авраама, ани онун Саррасы ушак емзирежек? Ама тӓ бӓн Авраама ихтӓрлыында дуудурдум бир оол!»

Авраам кууэр евдӓн Хагары хем Измайылы

[8] Ушак бӱӱдӱ. О гӱнӱ, ачан Исаакы айырдылар мемедӓн, Авраам койду бир бӱӱк софра. [9] Гӧрӱп, насыл Авраамын Хагардан оолу ойнээр Исааклан*, [10] Сарра деди Авраама: «Кырлат бу изметчийкайы оолуннан барабар! Онун оолу беним Исаак оолумнан сенин варлыына ортак олмасын!»

* 21:9 Башка тӱрлӱ вар насыл чевирилсин: «насыл Авраамын Хагардан оолу Исаакы гӱлмӓӓ аларды».

[11] Пек аар гелди Авраама ишитмää бöлä лафлары оолу
ичин, [12] ама Аллах деди она: «Оолун ичин хем изметчий-
кан ичин гӱженмä. Йап öлä, нижä Сарра деер, чӱнкӱ
сенин сойун Исаактан илерлейежек. [13] Ама изметчий-
канын оолундан да Бäн йарадажам бир халк, чӱнкӱ о
да сенин евладын».

[14] Ертеси сабаа Авраам верди Хагара екмек хем бир
тулум су – койду оннары Хагарын омузуна – да буйурду
гитсин ушаклан барабар. Хагар гитти да бир парча ва-
кыт Беер-Шева чолунда гезинди. [15] Тулумдакы су битти.
Кары бракты ушааны бир чалынын алтында, [16] кендиси
дä, бир ок атымы* узаклашып, аники гöрмесин ушаа-
нын öлӱмӱнӱ, отуруп, бангыр-бангыр аалады. [17] Ама
Аллах ишитти аалайан ушаан сесини. Аллахын ангили
гöктäн сесетти Хагара: «Не олду сана, Хагар? Коркма!
Аллах ишитти, насыл аалээр сенин ушаан орада, нере-
дä бракылмыш. [18] Гит калдыр оолуну, тут онун елини!
Бäн йарадажам ондан бир бӱӱк халк». [19] Сора Аллах ачты
Хагарын гöзлерини – Хагар гöрдӱ бир пынар. О гитти,
долдурду тулумуну да верди ушаана ичсин.

[20] Озамандан беери Аллах айырылмарды чожуктан.
О бӱӱдӱ, ерлешти чолда да олду окчу**. [21] О йашарды
Паран чолунда. Анасы она бир кары Египет топраан-
дан гетирди.

Авраам йапэр Герарын падишахы Авимелехлäн аннашма

[22] О вакыт Авимелех хем онун аскер башы Пихол
дедилäр Авраама: «Йаптыын хербир иштä сана Аллах
йардым едер. [23] Онуштан емин ет Аллахын адыннан,
ани бана, беним ушакларыма, беним евлат бойларыма

* 21:16 *Ок атымы* – рус. «расстояние выстрела из лука».

** 21:20 *Окчу* – рус. «лучник», «стрелок из лука».

феналык йапмайажан: насыл бӓн сана хайыр йаптым,
сӓн дӓ хайыр йапажан бана хем о топраа, ани сени ко-
нуклады!» – [24] «Емин едерим», – деди Авраам, [25] ама
аалашты, ани Авимелехин адамнары зорлан алмышлар
онун пынарыны. [26] «Бӓн билмеерим, ким буну йапты, –
жувап етти Авимелех. – Сӓн бана бишей сӧлӓмедин,
сефтӓ ишидерим».
[27] Авраам баашлады Авимелехӓ койун-кечи хем сыыр
да йапты онуннан бир аннашма. [28] Авраам айырды сӱрӱ-
сӱндӓн еди кузу. [29] Авимелех сорду Авраама: «Бу еди ку-
зуйу нечин айырдын?» – [30] «Каблет оннары бендӓн нижӓ
бир нышан, ани бу пынары бӓн каздым», – деди Авраам.
[31] Икиси дӓ орада емин еттии ичин, о ерӓ деерлӓр Беер-
Шева («*емин пынары*»). [32] Авимелех хем онун аскер башы
Пихол Авраамнан аннашма йаптыктан сора дӧндӱлӓр Фи-
листим топраана. [33] Авраам Беер-Шевада дикти бир тама-
риск аажы да чаарды Саабинин, дивеч Аллахын адыны.*
[34] Сора Авраам узун вакыт йашады Филистим топраанда.

Авраам верер Исаакы Аллаха курбан

22 [1] Бираздана Аллах койду неетинӓ денемӓӓ Ав-
раамы. «Авраам!» – сесетти она Аллах. «Бурада-
йым!» – деди Авраам. [2] Аллах деди: «Ал сенин бирижик
севгили оолуну Исаакы, да гит онуннан Морийа топ-
раана. Орада бир байырда, ангысыны сана гӧстережӓм,
йак ону курбан гиби».
[3] Ертеси сабаа еркендӓн Авраам калтаклады ешеени,
алды йанына ики чырааны хем оолуну Исаакы, кыйды
курбан ичин одун да чыкты йола – о ерӓ, нерейи сӧледи
она Аллах. [4] Ӱчӱнжӱ гӱнӱ Авраам, калдырып башыны,
узактан гӧрдӱ о ери. [5] «Сиз бурада ешӓӓн йанында кал-
ын, – деди о чыракларына. – Биз дӓ чожуклан гидежез,

* [21:33] Евелки Ханаанда тамариск сайыллармыш айозлу фидан.

Аллаха баш иилдип, дӧнежез йаныныза». 6 О алды курбан
ичин одуннары да койду оннары Исаак оолунун сыр-
тына. Кендиси алды атеши хем бычаа, да оннар икиси
Исааклан барабар гиттиläр илери. 7 Исаак деди Авраа-
ма: «Боба!» – «Не, оолум?» – йжувап етти Авраам. Исаак
деди: «Атешимиз хем одунумуз вар, е нередä курбаннык
хайван?» 8 – «Оолум, – деди Авраам, – Аллах булажэк
Кендисинä курбаннык хайван!» Да оннар икиси ӧрӱдӱ-
лäр илери.

9 Етишип о ерä, нерейи сӧледи она Аллах, Авраам
йапты бир курбан ери да дизди онун ӱстӱнä одуннары.
Бундан сора баалады оолуну Исаакы, койду ону курбан
еринä одуннар ӱстӱнä. 10 Сора, оолуну кесмää дейни,
узадып елини, алды бычаа.

11 Озаман гӧклердäн Саабинин ангили сесетти она:
«Авраам, Авраам!» – «Бäн бурадайым!» – деди о. 12 «До-
кунма ушаа! – деди ангил, – бишей йапма она! Шинди
Бäн аннадым, ани сäн коркэрсын Аллахтан – йжанын
ажымады вермää Бана брижик оолуну!» 13 Авраам, ба-
кыныр, гӧрдӱ бир коч, ангысынын буйнузлары илиш-
мишти чытраннаа. О гитти, алды кочу да оолунун
еринä верди ону курбан. 14 О ерä, нередä олду бу иш,
Авраам верди ад Йахве-Ире («*Саабы булажэк*»). Бура-
дан чекилер сӧз: «Саабинин байырында булунажек, не
лääзым».

15 Сора Аллахын ангили гӧклердäн генä деди Авраа-
ма: 16 «Кенди Кендимнäн емин едерим, Саабы хаберлеер:
буну йаптыын ичин – брижик оолуну ажымадыын
ичин – 17 Бäн иисӧзлейежäм сени! Сенин евлатларыны
зееделейежäм – гӧктеки йылдызлар кадар, дениз бойун-
дакы кум кадар. Сенин сойун душманнарынын касаба-
ларыны елä гечирежек! 18 Сенин евлат бойларындан ер
ӱзӱндеки бӱтӱн халклара олажэк иилик – Беним сӧзӱмӱ
сеследиин ичин».

[19] Сора Авраам чыракларынын йанына дӧндӱ, оннар
барабар гиттилӓр Беер-Шевайа. Авраам калды йашамаа
Беер-Шевада.

Нахорун ооллары

[20] Бираздана Авраама хабер вердилӓр: «Милка се-
нин кардашына Нахора дуудурду секиз ушак. [21] Онна-
рын адлары: Уц (илк оолу), онун кардашы Буз, Кемуел
(Арамын бобасы), [22] Кесед, Хазо, Пилдаш, Идлаф хем
Бетуел». [23] Бетуел олду Ревеканын бобасы. Бу секиз
ушаа Милка дуудурду Авраамын кардашына Нахора.
[24] Бундан каарӓ, Нахорун есир карысы* Реума дуудурду
она дӧрт ушак, оннарын адлары: Тевах, Гахам, Тахаш
хем Мааха.

Сарранын ӧлӱмӱ

23 [1] Сарра йашады ӱз ирми еди йыл. [2] О гечинди
Кирйат-Арбада (бӱӱн денилер Хеврон), Ханаан
топраанда. Авраам гелди йас тутмаа, аалайарак онун
башы уйжунда, [3] сора да, калкып ӧлӱнӱн башындан,
деди о топракта йашайан хетей халкына: [4] «Бӓн ара-
нызда йабанжыйым, сиз бени конакладыныз. Вери-
низ бана мезар ичин бир парча ер, аники гӧмейим
рааметлими». — [5-6] «Сеслесӓнӓ бизи, ефенди! — деди-
лӓр хетейлӓр. — Сӓн арамызда Аллахын ӧнӱндӓ сай-
гылы бейсин. Гӧм карыны мезарларымызын ен ии-
синдӓ, арамыздан херкези вережек сана бу иш ичин
кенди сой мезарлыыны». [7] Авраам баш иилтти бу
топракта йашайан хетейлерӓ [8] да деди: «Еер сиз бана
изин верӓрсениз гӧмейим рааметлийи, йалварэрым,
беним адымдан сӧлӓйин Ефрона, Цохарын оолуна,
[9] сатсын бана тарланын кенарында булунан Махпела

---

* 22:24 *Есир кары* — рус. «наложница». Бак Сӧзлӱктӓ.

пешчерасыны. Бäн сизин öнӱнӱздä сатын алажам
ону, бӱтӱн паайыны гӱмӱшлäн ӧдейип, да о ердä ме-
зарлык йапажам».
[10] Касаба порталары йанында хетейлäр топландый-
ды. Оннарын арасында отуран Ефрон бӧлä жувап етти
Авраама: [11] «Йок, ефендим! Сеслесäнä бени: бу тарлайы
пешчерайлан барабар сана вererим. Халкымын ӧнӱндä
баашлээрым сана бу тарлайы, аники сäн гӧмäсин раа-
метлийи!»
[12] Баш иилдип о топраан халкына, [13] Авраам деди Еф-
рона хепсинин ӧнӱндä: «Сеслесäнä бени, бäн ӧдейежäм
тарланын парасыны, кабул ет парайы, аники бäн гӧмейим
рааметлийи». [14] Ефрон Авраама жувап етти: [15] «Ислää,
ефендим! Сеслесäнä бени! Бу тарла тутэр дӧртӱз шекел
гӱмӱш* – бизä икимизä дейни бу чок пара мы, ани сäн
гӧмäсин рааметлийи?»
[16] Авраам кайыл олду Ефронун теклифинä да чекти
дӧртӱз шекел гӱмӱш, насыл ӧбӱрӱ сӧледийди хетейлерин
ӧнӱндä. (Шекелин аарлыы хесапланды аарлык ӧлчӱле-
ринä гӧрä, ангылары кулланыларды алыш-вериштä.)
[17-18] Бӧлежä Мамрейä йакын Ефронун Махпела тарласы,
пешчерайлан хем долайындакы бӱтӱн аачларлан билä,
Авраамын варлыы олду. Бу иши гӧрдӱлäр касаба порта-
ларында топланан хепси хетейлäр.
[19] Авраам гӧмдӱ карысыны Саррайы Мамрейä (шин-
дики Хеврон) йакын Махпела тарласындакы пешчерада,
Ханаан топраанда. [20] Бутакым хетейлерин тарласы хем
орада булунан пешчера, мезарлык ери гиби, гечтилäр
Авраама.

* 23:15 Бир шекел – 11 грама йакын, дӧртӱз шекел – 4,5 килайа йакын. Гӱмӱш – рус. «серебро».

Исаак хем Ревека

24 [1] Авраам герää гиби ихтäрламышты. Аллах ону
хербир иштä иисöзлäрди. [2-3] Авраамда варды бир
баш чырак, ангысы гöтӱрäрди онун евиндä хербир иши.
Бир керä Авраам она деди: «Елини будумун алтына ко-
йуп, емин ет Саабийлäн, гöкӱн хем ерин Аллахыннан,
ани евермейежäн беним оолуму ерли кыза, ханаанейка-
йа, [4] ама, гидип беним ана тарафыма, орадан гетирежäн
Исаака бир кары». [5] Чырак сорду она: «Йа кыз истäмäр-
сä гелмää бенимнäн бу топраа? Озаман лääзым олажэк
гöтӱрейим оолуну о топраа, нередäн сäн гелдин ми?»
[6] «Йок! – жувап етти она Авраам. – Гöтӱрмä оолуму гее-
ри орайы! [7] Сааби, гöкӱн Аллахы, ангысы гетирди бени
дуума еримдäн бурайы, бенимнäн лафедерäк, емин етти,
ани вережек бу топраа беним евлатларыма, – О Кендиси
йоллайажэк Кенди ангилини сенин öнӱндä, аники сäн
аласын орадан оолума бир кары. [8] Еер кыз истäмäрсä
гитмää сениннäн, сäн куртулажан бу еминдäн, ама бе-
ним оолуму гöтӱрмä орайы!»

[9] Чырак, койуп елини Авраам чорбажысынын буду
алтына, емин етти она. [10] Сора, алып чорбажысындан он
девä да ӱкледип оннара чорбажысынын ен ии баашыш-
ларыны, чыкты йола, Арам-Нахарайым (*Месопотамийа*)
топраанда булунан касабайа, нередä йашарды Авраамын
кардашы Нахор.

[11] Авшам ӱстӱ о дургутту девелерини касаба кена-
рында бир пынарын йанында – бу вакыт кызлар ге-
лерлäр су алмаа. [12] Авраамын изметчиси деди: «Сааби,
Авраам чорбажымын Аллахы! Йалварэрым, йолла бана
бӱӱн кысмет, иилик йап чорбажыма! [13] Тä, бäн дурэрым
чöшменин башында, нерейи кызлар гелерлäр касабадан
суйа. [14] Бäн дейежäм оннарын бирисинä: „Йаннатсана
тестини, су ичейим“. О да бана дейäрсä: „Ич. Бäн дä

девелерини сулайым“, бундан бӓн аннайаӂам, ани Сӓн
бу кызы айырдын кары Сенин чыраана Исаака. Ко бу
олсун нышан, ани Сӓн хайырладын беним чорбаӂымы!»
15 О таа сӧзӱнӱ битирди-битирмеди, йаклашты Бетуе-
лин кызы Ревека су тестиси омузунда. Бетуел Нахорун
(Авраамын кардашынын) хем Милканын оолу. 16 Ревека
бир пек гӧзӓл деликанны кызды. Она таа адам ели до-
кунмамышты. О инди чӧшмейӓ да долдурду тестисини.
Ачан кыз йолланды геери, 17 она качарак йаклашты Ав-
раамын изметчиси да сорду: «Версӓнӓ тестиндӓн су иче-
йим!» – 18 «Ич, чорбаӂым», – деди кыз да, осаат индирип
омузундан тестисини, верди Авраамын изметчисинӓ,
су ичсин. 19 Сора деди: «Шинди бӓн гетиреӂӓм су сенин
девелеринӓ, ко кана-кана ичсиннӓр».
20 О чабуӂак дӧктӱ су хайван холлууна, генӓ качарак
гитти пынара – бӧлеӂӓ чыкарды су таа сулайынӂа хепси
девелери. 21 Изметчи сусарак бакарды кыза, савашарак
аннамаа, ачты мы Сааби онун йолуну. 22 Ачан девелӓр
дойунӂа ичтилӓр су, о верди кыза бир алтын бурну хал-
касы, аарлыы йарым шекел, ики алтын билезик, аарлыы
он шекел, 23 да сорду: «Сӧлесӓнӓ, кимин кызыйсын сӓн?
Бобанын евиндӓ гежелемӓӓ дейни ер булунур му?» 24 Кыз
ӂувап етти: «Беним бобам Бетуел – Милканын хем
Нахорун оолу». 25 Сора екледи: «Биздӓ саман хем алаф
вар бол. Гежелемӓӓ дейни ер дӓ булунур». 26-27 Авраамын
чыраа, иилдип башыны, метиннеди Саабийи: «Шӱкӱр
Саабийӓ, чорбаӂымын Аллахына, ангысы узаклашмады
беним чорбаӂымдан! Сааби бени доорутту чорбаӂымын
сенселелеринин евинӓ!»
28 Ревека, качарак гидип анасынын евинӓ, аннатты
олдуклары. 29-30 Ревеканын варды батӱсу Лаван. О гӧрдӱ
кызкардашынын бурнусунда халкайы хем колларын-
да билезиклери хем ишитти, не сӧледи кызкардашына
о адам, качарак гитти пынарын йанына, йаклашты

Авраамын изметчисинӓ – ӧбӱрӱ девелериннӓн хеп таа
дурарды чӧшменин башында – 31 да деди: «Хош гелдин,
Саабинин иисӧзленмиш адамы! Нечин дурэрсын ды-
шарда? Бӓн сана дейни артык тертипледим еви хем ха-
зырладым девелеринӓ ер». 32 Авраамын изметчиси гирди
ичери. Девелердӓн индирдилӓр ӱклери, вердилӓр оннара
саман хем алаф. Мусаафирӓ хем онун кафадарларына
айакларыны йыкамаа дейни гетирдилӓр су. 33 Койдулар
имӓӓ, ама Авраамын изметчиси деди: «Аннатмадаан,
нечин гелдим, бӓн имейеҗӓм». «Аннатсана», – дедилӓр
она. 34 О башлады аннатмаа: «Бӓн Авраамын чыраайым.
35 Сааби беним чорбаҗыма бол-бол иилик йапты, да
чорбаҗым бӱӱк адам олду. Сааби верди она койун-кечи,
сыыр, гӱмӱш хем алтын, чырак (адам хем кары), девӓ,
ешек. 36 Чорбаҗымын карысы Сарра она ихтӓрлыкта
бир оол дуудурду, да чорбаҗым бӱтӱн варлыыны оолуна
верди. 37 Чорбаҗым буйур етти бана, емин едейим, ани
бӓн евермейеҗӓм онун оолуну бурадакы ханаанейлердӓн
бир кыза, 38 ама, гидип онун ана тарафына, гетиреҗӓм
онун оолуна бир гелин.

39 Бӓн сордум чорбаҗыма: „Йа кыз истӓмӓрсӓ гелмӓӓ
бенимнӓн?“ 40 О бана җувап етти бӧлӓ: „Сааби, ангысы-
нын йолундан бӓн гидерим, йоллайаҗэк сениннӓн Кенди
ангилини хем иисӧзлейеҗек сенин йолуну, аники сӓн
аласын беним оолума кары беним сенселемдӓн, беним
сойумдан. 41 Ама сӓн гелдийсӓн беним сенселелеримӓ –
сайылэр, ани сӓн таманнадын бана вердиин емини. Еер
сана кызы вермезлӓрсӓ, сӓн хеп окадар кенди еминини
таманнадын“.

42 Бӱӱн, йаклашып чӧшмейӓ, бӓн дедим: „О Сааби,
Авраам чорбаҗымын Аллахы, йалварэрым, хайырла
беним йолуму! 43 Тӓ бӓн дурэрым чӧшменин башында.
Ачан кыз гелеҗек су алмаа, бӓн дейеҗӓм она: ‘Версӓнӓ су
ичейим тестиндӓн’. 44 Еер о дейӓрсӓ: ‘Ич. Бӓн девелеринӓ

дä су гетирежäм’, – сайылэр, ани одур о кыз, ангысыны
Сааби айырды, ки олсун чорбажымын оолуна кары“.
45 Бäн аклымжа дуа едäркäн, йаклашты Ревека тести
омузунда, инип чöшменин башына, су чыкарды. Бäн
истедим ондан, версин, су ичейим. 46 Ревека осаат ин-
дирди омузундан тестийи да верди бана, дейип: „Ич.
Девелерини дä сулайажам“. Бäн ичтим, сора девелерä
дä су верди. 47 Бäн сордум: „Кимин кызыйсын сäн?“ О
деди: „Беним бобам Бетуел – Нахорун хем Милканын
оолу“. Озаман бäн вердим она бурнусуна дейни халка,
колларына да тактым билезик, 48 кендим дä баш иилт-
тим Саабиййä. Метиннедим Саабийи, беним чорбажы-
мын Авраамын Аллахыны, ани О гöстерди бана доору
йолу – чорбажымын оолуна кары алмаа кендисинин
сойундан кызы. 49 Шинди сиз сöлäйин: истеерсиниз ми
таманнамаа чорбажымын йалвармасыны? Жувап верин,
билейим, ангы йолдан гитмää».
50 Лаван хем Бетуел жувап еттилäр: «Бу Саабинин
иши. Биз йок не дейелим сана. 51 Тä Ревека – ал ону да
гит. Саабинин истедии гиби ко чорбажынын оолуна
кары олсун».
52 Ишидип бу сöзлери, Авраамын чыраа генä Сааби-
нин öнӳндä, диз чöкӳп, ерä кадар башыны иилтти. 53 Сора
чыкарды да верди Ревекайа гöзäл рубалар, гӳмӳш хем
алтын ишлäр, батӳсуннан анасына да паалы баашышлар.
54 Ондан сора кафадарларыннан барабар идилäр-ичтилäр
да йаттылар уйумаа. Ертеси сабаа Авраамын чыраа деди:
«Изин верин, дöнейим чорбажыма». 55 Ревеканын батӳ-
су хем анасы дедилäр: «Брак, таа калсын биздä баари он
гӳн!» – 56 «Ойаламайын бени, – деди Авраамын чыраа. –
Сааби беним йолуму ачмышкан, бракын, дöнейим чорба-
жыма!» – 57 «Чааралым кызы да она соралым», – дедилäр
оннар. 58 Чаарып Ревекайы, сордулар: «Бу адамнан гиде-
жäн ми?» Ревека деди: «Гидежäм». 59 Озаман оннар прост

олдулар Ревекайлан, онун бакыжысыннан, Авраамын
чыраанннан хем кафадарларыннан. 60 Ревеканын сенсе-
лелери иисӧзледилӓр ону бӧлӓ: «Кызкардашымыз! Ко
сендӓн биннӓржӓ, он биннӓржӓ евлат дуусун! Ко сенин
евлатларынын ӧнӱндӓ ачылсын душманнарын порта-
лары!» 61 Ревека хем онун изметчийкалары, пинип атлы
девелерӓ, гиттилӓр Авраамын чыраанын ардына. Бӧлежӓ
о, алып Ревекайы, гитти евӓ.

62 Исаак таман Беер-Лахай-Роидӓн гелмишти (о вакыт
о йашарды Негев топраанда). 63 Авшамнен о чыкты кыра
гезинмӓӓ. Калдырып башыны, о гӧрдӱ йаклашан бир девӓ
керваныны. 64 Ревека, гӧрӱп Исаакы, инди деведӓн 65 да
сорду Авраамын чыраана: «Ким бу адам, ани кыржа кар-
шы чыкэр бизӓ?» – «О беним чорбажым», – жувап етти
изметчи. Ревека дуаклан ӧрттӱ ӱзӱнӱ. 66 Чырак аннатты
Исаака бӱтӱн йаптыкларыны. 67 Исаак гӧтӱрдӱ Ревекайы
о чадыра, нередӓ йашарды Сарра, онун анасы, да Реве-
ка олду онун карысы. Исаак севди ону. Бӧлӓ анасынын
ӧлӱмӱндӓн сора раатланды онун ӱрӓӓ.

Авраамын ӧбӱр евлатлары

25 1 Авраам генӓ евленди, да онун ени карысы Ке-
турадан 2 олду ооллары Зимран, Йокшан, Медан,
Мадиан, Ишбак хем Шуах. 3 Йокшандан дууду Шева
хем Дедан. Деданын сойундан дуудулар ашурейлӓр,
летушейлӓр хем леумейлӓр. 4 Мадианын ооллары: Ефа,
Ефер, Ханох, Авида хем Елдаа. Хепси оннар Кетуранын
евлатлары.

5 Хепсини, нейи варды, Авраам бракты Исаака. 6 Есир
карыларын* оолларыны да о, жӧмерт баашышлар верип,
таа кендиси саайкан, узаклаштырып Исаактан, йолла-
ды гӱндуусуна.

---

* 25:6 *Есир карылар* – рус. «наложницы». Бак Сӧзлӱктӓ.

Авраамын ӧлӱмӱ хем гӧмӱлмеси

[7] Авраам йашады ӱз етмиш беш йыл. [8] О йашады дойун-
жа да, герӓӓ гиби ихтӓрлайып, жан верди хем бирлешти
кенди деделериннӓн. [9] Ооллары Исаак хем Измайыл гӧм-
дӱлӓр ону Махпела пешчерасында. Бу пешчера Мамрейӓ
йакын хетей Ефронун, Цохарын оолунун, тарласындай-
ды. [10] Авраам сатын алдыйды бу тарлайы хетейлердӓн;
бӧлежӓ орада гӧмӱлдӱ Авраам хем онун карысы Сарра.
[11] Авраамын ӧлӱмӱндӓн сора Аллах иисӧзледи онун оо-
луну Исаакы. Исаак йашарды Беер-Лахай-Роидӓ.

Измайылын ооллары

[12] Тӓ Сарранын египетли изметчийкасы Хагардан Ав-
раамын оолу Измайылын евлат бойлары ичин аннатма.
[13] Измайылын оолларынын адлары дуума сырасынжа: илк
оолу Невайот, Кедар, Адбеел, Мивсам, [14] Мишма, Дума,
Масса, [15] Хадад, Тема, Етур, Нафиш хем Кедма. [16] Буннар
Измайылын ооллары, оники бойун бейлери – оннарын
адлары, кӱӱлери хем ерлешмелери.
[17] Йашайып ӱз отуз еди йыл, Измайыл гечинди да
бирлешти кенди деделериннӓн. [18] Онун евлат бойлары
ерлештилӓр Хавила хем Шур арасындакы бӧлгедӓ – Еги-
петин каршысында, Ашура доору. Оннар кардашларын-
нан душманнык едӓрдилӓр.

Исаакын ооллары

[19] Тӓ Авраамын оолу Исаакын евлат бойлары ичин
аннатма. [20] Ачан Исаак кырк йашындайды, о евленди
Ревекайа – Бетуелин кызына, Лаванын кызкардашына.
Бетуел хем Лаван Падан-Арамда йашайан арамейлӓрди.
[21] Исаак карысы ичин Саабийӓ дуа едӓрди, чӱнкӱ карысы
дуудурамарды. Аллах ишитти онун йалвармасыны: Реве-
ка гебӓ калды. [22] Ама ооллары карнысында башладылар

итиришмää. «Ажаба не гелер беним башыма?» – деди
Ревека да гитти сорсун Саабийä. [23] Сааби она бöлä деди:
«Сенин карнында ики миллет вар, ики халк чыкажэк
сенин карнындан. Бир халк öбўрўндäн ўстўн чыкажэк,
бўўйў кўчўўнä измет едежек».

[24] Ачан гелди вакыт, Ревеканын олду икиз ооллары.
[25] Илк чожук кып-кырмызыйды хем тўўлўйдў, насыл
хайван дериси; онун адыны койдулар Исав («*тўўлў*»).
[26] Онун ардына, тутунарак елжеезиннäн Исавын топуун-
дан, дууду икинжи чожук; онун адыны койдулар Иаков
(«*тутмаа топуундан*»).* Ачан оннар дуудулар, Исаак
алтмыш йашындайды.

Исав сатэр илк ооллук хакыны Иакова

[27] Чожуклар бўўдў. Исав олду кырлары севäн бир беже-
рикли авжы, Иаков са олду чадырда йашайан бир йаваш
адам. [28] Исаак севäрди Исавы, чўнкў о дойурарды боба-
сыны кыр хайваны етиннäн. Ревека са севäрди Иакову.

[29] Бир керä, Иаков чорба пиширäркäн, Исав дöндў
авланмактан кайет йоргун. [30] «Шу кырмызы чорбадан
версäнä ийейим! – деди о Иакова. – Ажыктым хем ку-
ведим кесилди». Бу ўзерä она Едом («*кырмызы*») адыны
вердилäр. [31] «Илкин сäн бана илк ооллук хакыны** вер», –
деди она Иаков. [32] «Бäн шинди аачлыктан öлежäм, – деди
Исав. – Не лääзым бана илк ооллук хакы?» [33] «Озаман
емин ет!» – деди Иаков. Исав емин етти, ани верер илк
ооллук хакыны Иакова. [34] Иаков верди Исава екмек хем

---

* 25:26 Иаков ады бензеер бир чыфыт лафына, ангысынын маанасы: «тутмаа топуундан», сайылэр «ўстелемää ширетликлäн». Бак 27:36.

** 25:31 Илк ооллук хакы – бўўк оола ен чок сайгы гöстерäрмишлäр, бобасынын öлўмўндäн сора она калармыш варлыйын ен бўўк пайы.

мерҗимек чорбасы. Ийип-ичип, Исав калкты да гитти –
илк ооллук хакы ичин о хич дӱшӱнмеди.

Исаак хем Авимелех

26 [1]Ханаан топраанда генӓ олду аачлык (нижӓ иле-
ри, Авраамын вакыдында), да Исаак гитти Герар
касабасына, филистимнилерин падишахына Авимелехӓ.
[2]Сааби гӧрӱндӱ Исаака да деди: «Гитмӓ Египетӓ, ама
ерлеш о топракта, нередӓ Бӓн сана сӧлейеҗӓм. [3]Орада
кал бир вакыт. Бӓн сениннӓн олаҗам хем сени ии-
сӧзлейеҗӓм. Бӓн таманнайаҗам о емини, ани вердим
сенин бобана Авраама: бӱтӱн бу топраклары вереҗӓм
сана хем сенин сойуна. [4]Сенин евлат бойларыны зееде-
лейеҗӓм гӧктеки йылдызлар кадар да вереҗӓм оннара
бӱтӱн бу топраклары. Сенин евлат бойларындан ер ӱз-
ӱндеки бӱтӱн халклара олаҗэк иилик – [5]чӱнкӱ Авраам
сеследи Беним сӧзӱмӱ хем таманнады хепсини, не Бӓн
буйурдум она: сымарламакларымы, законнарымы хем
куралларымы».

[6]Исаак ерлешти Герарда. [7]Ачан ерли инсаннар сор-
дулар она Ревека ичин, о деди: «Бу беним кызкарда-
шым», чӱнкӱ коркту демӓӓ «беним карым», дӱшӱнӱп,
ани ерлилӓр вар насыл ӧлдӱрсӱннӓр ону Ревеканын
бетеринӓ, ангысы пек гӧзӓлди. [8]Вакыт гидӓрди. Бир
керӓ филистимни падишах Авимелех, пенчередӓн ба-
кып, гӧрдӱ, ани Исаак сувазлээр Ревекайы. [9]Авимелех
чаарды Исаакы да деди: «Хализдӓ о сенин карындыр.
Нечин дедин, ани о сенин кызкардашынмыш?» Исаак
деди: «Коркардым, ани онун бетеринӓ сиз бени ӧлдӱре-
җениз». – [10]«Сӓн не гетирдин бизим башымыза? – деди
Авимелех. – Биримиз сенин карыннан йатсайды – бизи
бӱӱк гӱнаха сокаҗейдын!» [11]Сора Авимелех билдирди
халкына: «Ким бу адама йа да карысына докунурса,
мутлак ӧлдӱрӱлеҗек».

Исаак йапэр аннашма Авимелехлӓн

12 Ерлешип о топракта, Исаак екин екти. Сааби иисӧз-
леди ону: о йылын ектиинин ӱз катыны бичти. 13 Исаак
гиттикчӓ хеп зенгиннӓрди. Онун варлыы зееделенӓрди:
14 шинди онун варды койун-кечи хем сыыр сӱрӱлери хем
дӓ чок сайыда чыраа. Филистимнилӓр башладылар ону
чок гӧрмӓӓ. 15 Оннар, топраклан долдуруп, кападылар
хепси пынарлары, ани Авраамын вакыдында каздый-
дылар онун чыраклары. 16 Авимелех деди Исаака: «Гит
йанымыздан. Сӓн биздӓн таа каави олдун».
17 Исаак гитти орадан, ерлешти Герар чайырында 18 да
башлады енидӓн ачмаа о пынарлары, ани казылдыйды
таа Авраамын гӱннериндӓ, чӱнкӱ филистимнилӓр Ав-
раамын ӧлӱмӱндӓн сора о пынарлары капамыштылар.
О верди пынарлара хеп о адлары, ани незаманса бобасы
вермишти. 19 Бир керӓ Исаакын чыраклары, чайырда
казаркан, булдулар бир чӧшмӓ. 20 Герар чобаннары ги-
риштилӓр кавгалашмаа Исаакын чобаннарыннан, дейе-
рӓк: «Су бизим!» Кавга бу пынар ичин башлады дейни,
Исаак о пынарын адыны койду Есек («*чекиш*»). 21 Оннар
каздылар бир башка пынар; онун ичин дӓ кавга чыкты,
онун адыны Исаак койду Ситна («*кавга*»). 22 Орадан кал-
кып, Исаак гитти таа ӧтӓӓ, казды таа бир пынар. Бурада
артык кавга чыкмады. Исаак о пынарын адыны койду
Реховот («*енгинник*») да деди: «Сааби битки-биткийӓ би-
зӓ енгинник верди, бу топракта зееделенелим дейни».
23 Орадан Исаак дӧндӱ Беер-Шевайа. 24 О гежӓ она
гӧрӱндӱ Сааби. «Бӓн сенин бобанын Авраамын Алла-
хыйым, – деди О. – Коркма: Бӓн Сениннӓн. Бӓн чы-
раамын Авраамын хатыры ичин иисӧзлейежӓм сени да
зееделейежӓм сойуну». 25 Куруп бурада бир курбан ери
хем чаарып Саабинин адыны, Исаак койду орада кенди
чадырларыны. Чыраклары да орада бир пынар каздылар.

[26] Таман бу вакыт Исаака Герардан гелди Авимелех
кенди насаатчысы Ахузатлан хем аскер башы Пихоллан.
[27] «Нечин бана гелдиниз? – сорду Исаак. – Сиз бендӓн
азетмеерсиниз, таа ӱстӱнӓ куудунуз бени!» – [28] «Биз гӧре-
риз, ани Сааби сениннӓн, – жувап еттилӓр оннар. – Бу
ӱзерӓ истеериз, аники бизи сениннӓн бааласын емин.
Гел йапалым бир аннашма! [29] Емин ет, ани йапмайажан
бизӓ кӧтӱлӱк: насыл биз сана докунмадык, ама саде
иилик йаптык, изин вердик, саа-селӓм гидӓсин биз-
дӓн. Шинди сӓн Сааби тарафындан иисӧзленмиш бир
адамсын!» [30] Исаак оннара бир бӱӱк софра курду, оннар
идилӓр-ичтилӓр. [31] Ертеси сабаа оннар бири-биринӓ емин
еттилӓр. Исаак гечирди мусаафирлери, да оннар саа-
селӓм гиттилӓр. [32] Хеп о гӱнӱ чыраклар, ани казардылар
пынар, хаберледилӓр Исаакы, ани булдулар су. [33] Исаак
койду о пынарын адыны Шива («*емин*»). Бурадан чеки-
лер касабанын ады – Беер-Шева.

Исавын карылары

[34] Ачан Исав кырк йашындайды, о алды кендисинӓ
ики кары, оннарын адлары Ехудит (хетей Беерининин
кызы) хем Басемат (хетей Елонун кызы). [35] Бу карылар
Исаакын хем Ревеканын башына бела олдулар.

Иаков йаланнан кабледер бобасынын иисӧзлемесини

27 [1] Бир керӓ Исаак, артык ихтӓр хем кӧр, чаарды бӱӱк
оолуну: «Оолум!» – деди о Исава. «Сеслеерим,
боба!» – жувап етти она оолу. [2] Исаак деди: «Бӓн артык
ихтӓрым, бӱӱн-йаарын ӧлежӓм. [3] Ал силӓхларыны – йа-
йы хем оклары* – да чык кыра авланмаа. [4] Гетирдиин
кыр хайваны етиндӓн йап бана беним севдиим имеейи,
ийейим да ӧлмедӓӓн илери иисӧзлейим сени».

* [27:3] *Силӓх (йай хем оклар)* – рус. «оружие (лук и стрелы)».

[5] Ама Ревека ишитти, не деди Исаак оолуна. Ачан
Исав чыкты авланмаа, [6] о деди оолуна Иакова: «Бӑн
ишиттим, нижӑ сенин бобан деди сенин батӳна Иса-
ва: [7] „Гетир бана кыр хайваны ети да йап беним беен-
диим имеейи. Ийип, бӑн иисӧзлейеҗӑм сени Саабинин
ӧнӳндӑ, ӧлмедӑӑн илери“. [8] Бак, оолум, сеслӑ, не буйур
едеҗӑм сана. [9] Гит сӱрӳндӑн гетир бана ики сечи олак.
Бӑн оннардан бобанын севдии имеесини йапайым,
[10] сӑн дӑ гӧтӳр она, исин да ӧлмедӑӑн илери иисӧзлесин
сени». [11] «Беним батӳмун бӱтӳн гӱӱдеси тӱӱлӳ, – деди
Иаков, – беним гӱӱдӑм сӑ кылсыз. [12] Йа бобам бени
йокларса? Еер о аннарса, ани бӑн ону гӳлмӑӑ алэрым,
бана олмайаҗэк иисӧзлемӑк, ама бетва». [13] Ама анасы
деди: «О бетва ко гелсин бана, оолум. Сӑн саде сеслӑ
бени. Гит гетир олаклары».

[14] Иаков гетирди анасына олаклары. Ревека йапты
бир татлы имӑк, насыл беенӑрди Исаак. [15] Сора о ал-
ды бӱӳк оолунун Исавын тутмалык рубаларыны, ани
варды евдӑ, гиидирди оннары кӳчӳк оолуна Иакова.
[16] Колларыны хем енсесини сарды олак дерисиннӑн,
[17] сора верди Иакова имӑклӑн екмӑӑ, ани йаптыйды.
[18] Иаков, гидип бобасынын йанына, деди: «Боба!» –
«Бӑн бурадайым, оолум! Кимсин сӑн?» – [19] «Бӑн Иса-
вым, сенин илк оолун, – җувап етти Иаков. – Бӑн йап-
тым хепсини сӧледиин гиби. Калк отур да кыр хайваны
етини и, сора да иисӧзлӑ бени». – [20] «Насыл ӧлӑ чабуҗак
хайваны туттун, оолум?» – сорду Исаак. Иаков деди:
«Сааби, сенин Аллахын, бана йардым етти». – [21] «Йак-
лаш йоклайым сени, оолум, герчектӑн Исавсын мы оса
диилсин ми», – деди Исаак. [22] Ачан Иаков йаклашты
она, Исаак, йоклайып ону, деди: «Сес Иаковун, ама
коллар – Исавын». [23] Иаковун коллары тӱӱлӳйдӳ, Иса-
вын коллары гиби, онуштан Исаак таныйамады ону да
иисӧзледи ону.

24 «Сäн герчектäн беним Исав оолумсун му?» – сорду
о Иакова. Иаков деди: «Герчектäн, бобам». 25 Исаак деди:
«Вер ийейим кыр хайваны етини да иисöзлейим сени,
оолум». Иаков верди бобасына имеейи, сора шарабы.
Ийип-ичип, 26 Исаак деди: «Йаклаш та öп бени, оолум».
27 Иаков йаклашты да öптӳ бобасыны. Исаак, кокала-
йып онун рубаларыны, бöлä иисöзледи ону: «Оолумун
кокусу – насыл кырларын кокусу, ангыларыны иисöз-
леди Сааби. 28 Ко Аллах версин сана гöклерин чиийини,
топраан берекетини, бол боодай хем ени шарап. 29 Ко
халклар сана измет етсиннäр, сойлар баш иилтсиннäр.
Кардашларына чорбажы ол: ананын евлатлары сана баш
иилтсиннäр. Сени бетвалайан бетвалы олсун, иисöзле-
йäн иисöзленмиш олсун!»
30 Исаак Иакову иисöзледийнäн, Иаков Исаактан
гелдийнäн, осаат авланмактан гелди Исав батӳсу. 31 О да
йапты пек татлы имäк, гöтӳрдӳ бобасына да деди: «Боба,
калксана ийäсин кыр хайваны етини, ани бäн гетирдим,
да иисöзлейäсин бени!» – 32 «Сäн кимсин?» – сорду Исаак.
«Бäн сенин илк оолун Исавым», – деди Исав. 33 Исаак,
шашып, башлады титиремää, деди: «Е сендäн илери ким
о, авланып, бана имäк гетирди? Бäн идим да иисöзледим
ону, артык о иисöзленмиш олду!»
34 Исав, ишидип бобасынын аннаттыкларыны, ажы-
ажы баарды, сора гиришти йалвармаа бобасына: «Бени
дä иисöзлесäнä, боба!» – 35 «Сенин кардашын гелди
бана, – деди Исаак. – О алдатты бени да сенин еринä
иисöзленди». 36 Исав деди: «Она бошуна Иаков («*ширет-
ликлäн ӳстелейäн*») демеерлäр – о ики керä бени алдатты!
Илкин беним илк ооллук хакымы алды, шинди дä – бе-
ним еримä иисöзленди! Ажаба бана дейни дä калмады мы
бир иисöзлемäн?» 37 Исаак жувап етти: «Бäн йаптым ону
сенин ӳстӳнä чорбажы, бӳтӳн сой-сенселесини йаптым
она изметчи, вердим она екмää дä, шарабы да. Сенин

ичин не йапабилирим, оолум?» [38] Исав деди: «Сӓн саде
бир кишийи ми вар насыл иисӧзлейӓсин, боба? Бени
дӓ иисӧзлесӓнӓ, боба!» Сора бангыр-бангыр башлады
ааламаа. [39] Бобасы да бӧлӓ җувап верди:

«Гӧклерин чиийиндӓн, берекетли топрактан узак
йашайаҗан.
[40] Кылычлан* йашайаҗан хем измет едеҗӓн
кардашына.
Ама гелеҗек вакыт – сӓн каршы гидеҗӓн,
бойнундан атаҗан онун бойундурууну».

Иакову йоллээрлар Лаванын йанына

[41] Исавын йокту гӧзӱ гӧрсӱн Иакову о ӱзерӓ, ани бобасы
ону иисӧзледи. «Бобам артык йуфкалады, йаклашэр йас-
лы гӱннӓр, – дӱшӱндӱ Исав, – озаман ӧлдӱрӱрӱм Иаков
кардашымы!» [42] Ама Ревекайа чытлаттылар бӱӱк оолунун
неетлери ичин. О чаарды кӱчӱк оолуну Иакову да деди
она: «Бак, сенин Исав батӱн коймуш неетинӓ ӧлдӱрмӓӓ
сени. [43] Сеслӓ бени, оолум: хемен кач беним Лаван батӱ-
мун йанына, Харан касабасына. [44] Орада кал бир вакыт,
Исав батӱнун ӱфкеси гечинҗӓ. [45] Ачан о унудаҗек, не
йаптын сӓн она, да усланаҗек, озаман бӓн сени орадан
чаарырым. Нечин бир гӱндӓ икинизи дӓ кайбедейим!»
[46] Ревека деди Исаака: «Бу хетей гелиннеримизин бете-
ринӓ җаным буазыма гелди. Еер Иаков да оннара бензӓр
бир буралы хетей кыза евленирсӓ, хич йок нейӓ йашайым!»

28 [1] Исаак чаарды Иакову да, иисӧзлейип ону, верди
бӧлӓ бир насаат: «Ханааней кызларындан кенди-
нӓ кары алма. [2] Гит Падан-Арам топраана, ананын бо-
басынын Бетуелин евинӓ, да евлен дайканын Лаванын
бир кызына. [3] Иисӧзлесин сени Бӱӱк Куветли Аллах! Ко

* **27:40** *Кылыч* – рус. «меч».

йапсын ölä, ани сенин сойун дуудурсун хем зееделен-
син; аники сенин сойундан чекилсин бир алай халк!
4 Аллах Авраамы иисöзледии гиби, иисöзлесин сени хем
сенин сойуну, – да сäн чорбажы оласын о топракларда,
нередä йашээрсын нижä йабанжы; о топракларда, ани
Аллах вердийди Авраама». 5 Исаак гечирди оолуну, да
Иаков гитти Падан-Арама, Лавана, арамей Бетуелин
оолуна. Лаван Ревеканын (Иаковун хем Исавын ана-
сынын) батўсуйду.

Исавын ўчўнжў карысы

6 Исав ўўренди, ани Исаак, иисöзлейип Иакову, йол-
ламыш ону Падан-Арама, евленсин дейни, хем вермиш
она насаат, ханааней кызларындан кары алмасын. 7 О
гöрдў, ани Иаков, сеслейип анасыннан бобасыны, гит-
миш Падан-Арама. 8 Озаман Исав аннады, ани ханааней
гелиннери бобасы беенмеер, 9 онуштан о гитти Авраа-
мын оолуна Измайыла да, башка карыларындан каарä,
алды кендисинä кары Махалаты, Измайылын кызыны,
Невайотун кызкардашыны.

Иаковун дўшў

10 Чыкып Беер-Шевадан, Иаков доорулду Харана.
11 Етишип бир ерä, о орада дургунду гежелемää, чўн-
кў караннык оларды. Койуп башы алтына бир таш, о
йатты уйумаа. 12 Дўшўндä о гöрдў бир мердивен, ангы-
сы етишäрди ердäн чак гöклерä; Аллахын ангиллери о
мердивендäн пинäрдилäр хем инäрдилäр. 13 Сааби, дуруп
мердивенин ўстўндä, дейäрди Иакова: «Бäн Саабийим,
сенин деденин Авраамын хем Исаакын Аллахыйым. Бу
топраа, ангысынын ўстўндä сäн йатэрсын, Бäн верерим
сана хем сенин евлат бойларына. 14 Топрак тозу гиби чок
олажэк сенин евлатларынын сайысы. Оннар даалажек-
лар дöрт тарафа – гўндуусуна хем гўнбатысына, пойраза

хем ўўленӓ доору. Ер ўзўндеки хепси сойларына иилик
олаӂэк сендӓн хем сенин евлат бойларындан! [15] Бӓн се-
нин йанындайым: нерейи дӓ гитсӓн, Бӓн коруйаӂам
сени – хем гетиреӂӓм бу топраклара геери. Бӓн сендӓн
айырылмайаӂам: таманнайаӂам хепсини, не сана ада-
дым». [16] Уйандыйнан, Иаков деди: «Хакына, Сааби бура-
да – ама бӓн буну билмӓрдим! [17] Не коркунч бу ер! – деди
о, титсинип. – Бу Аллахын евидир, гӧклерин капусу!»

[18] Ертеси сабаа Иаков алды о ташы, ани койдуйду
башы алтына, койду ону дикинӓ да дӧктў ўстўнӓ зейтин
олойу айозламаа дейни. [19] Бу ерин адыны койду Бет-Ел
(«*Аллахын еви*») – касабанын илерки адыйды Луз. [20] Сора
Иаков, емин едип, адады: «Еер Аллах бенимнӓн олурса,
коруйарак бени йолда, бана ийеӂек хем руба верирсӓ,
[21] хем бӓн саа-селӓм бобамын евинӓ дӧнўрсӓм, озаман
Сааби беним Аллахым олаӂэк. [22] О нышан ташы, ангы-
сыны бӓн дикинӓ койдум, олаӂэк Аллахын еви. Хем
хербир иштӓн, не Сӓн бана верерсин, онунӂу пайыны
бӓн Сана вереӂӓм».

Иаков каршылашэр Рахиллӓн

29 [1] Иаков илерледи йолуну да етишти Гўндуу-
су халкларынын топраана. [2] Кырда о гӧрдў бир
пынар, онун йанында да ўч койун сўрўсў – бурада су-
лардылар хайваннары. Пынарын аазы капалыйды бир
бўўк ташлан: [3] ачан топланарды хепси сўрўлӓр, чобаннар
актарардылар о ташы, сора да генӓ еринӓ койардылар.
[4] «Кардашлар, нерелийсиниз?» – сорду Иаков чобанна-
ра. «Харанныйыз», – дедилӓр оннар. [5] О сорду: «Нахорун
унукасыны Лаваны билерсиниз ми?» Оннар дедилӓр:
«Билериз». [6] «Саа-селӓм ми?» – сорду о. «Саа-селӓм. Тӓ
таман онун кызы Рахил гелер койуннарлан», – ӂувап
еттилӓр оннар. – [7] «Авшамадак таа чок вар, – деди Иа-
ков чобаннара, – сўрўлери таа еркен топламаа. Сулайын

койуннары да хайдайын, отласыннар». 8 «Хепси сӱрӱлӓр
топланмадаан хем таш актарылмадаан, олмаз, – дедилӓр
оннар. – Анӂак озаман койуннары суларыз».

9-10 Иаков оннарлан лафедӓркӓн, йаклашты Рахил,
Лаван дайкасынын кызы, ангысы гӱдӓрди бобасынын
сӱрӱсӱнӱ – о чобаннык едӓрди. Гӧрӱп Рахили хем Ла-
ванын сӱрӱсӱнӱ, Иаков йаклашты пынара да, актарып
ташы, сулады дайкасынын койуннарыны. 11 Сора ӧптӱ
Рахили да бангыр-бангыр аалайарак 12 сӧледи, ани о
Рахилин бобасынын сенселеси, Ревеканын оолу. Рахил
качарак гитти сӧлемӓӓ бу хабери бобасына. 13 Ишидип,
ани оннара гелди кызкардашынын оолу Иаков, Лаван
осаат качарак гитти каршыламаа мусаафири, сарылып,
ӧптӱ ону да гетирди евинӓ. Иаков аннатты гечирдик-
лерини. 14 Лаван деди она: «Сӓн беним сенселӓмсин,
беним канымсын!»

Иаковун евленмеси

Ачан Иаковун Лаванда калдыындан гечти бир ай,
15 Лаван деди она: «Беним сенселӓмсин дейни, пара-
сыз мы бана ишлейеӂӓн? Сӧлӓ, некадар ӧдек истеер-
син?» 16 Лаванын ики кызы варды, бӱӱйӱн ады Ли-
йа, кӱчӱӱн Рахил. 17 Лийанын гӧзлери йуфкайды, ама
Рахилин хем ӱзӱ, хем бойу пек гӧзӓлди. 18 Иаков сев-
даланды Рахилӓ да деди Лавана: «Кӱчӱк кызын Ра-
хил ичин еди йыл сана ишлейеӂӓм». – 19 «Ани аале-
мӓ верeӂӓм, таа ии сана верейим. Кал бендӓ», – деди
Лаван. 20 Еди йыл Иаков чалышты Рахил ичин, ама
о еди йыл она гӧрӱндӱ сансын биркач гӱн, чӱнкӱ о
севӓрди кызы.

21 Сора Иаков деди Лавана: «Нередӓ беним карым?
Гелди вакыт евленейим она». 22 Лаван чаарды хепси ко-
мушуларыны да йапты бир конуш. 23 Караннык олдуй-
нан, о гӧтӱрдӱ Иакова Лийа кызыны, да Иаков йатты

онуннан. 24 (Кызына измет етсин дейни, Лаван верди
кенди изметчийкасыны Зелфайы.)
25 Сабаа олдуйнан, Иаков бакты – йанында Лийа!
«Сӓн не йаптын бана? – деди Иаков Лавана. – Бӓн Ра-
хил ичин сенин йанында ишлӓмедим ми? Сӓн нечин
алдаттын бени?» – 26 «Бизим адетлерӓ гӧрӓ кӳчӳк кызы
йок насыл евермӓӓ бӳӳк кыздан илери, – деди Лаван. –
27 Тӓ битсин бу дӳӳн хафтасы, да сора биз кӳчӳк кызы
да сана веририз, ама онун ичин дӓ сӓн ишлейежӓн бана
таа еди йыл». 28 Иаков кайыл олду. Лийайлан гечирди
бир хафта, сора Лаван она верди Рахил кызыны. 29 (Ра-
хилӓ измет етсин дейни, верди кенди изметчийкасыны
Валайы.) 30 Иаков Рахиллӓн дӓ йатты. О севди Рахили
Лийадан пек, да ишледи Лавана таа еди йыл.

Иаковун ушаклары

31 Ачан Сааби гӧрдӳ, ани Лийа севилмеди, О верди ко-
лайлык дуудурсун ушак, Рахил сӓ дуудурамарды. 32 Лийа
гебӓ калды, дуудурду бир чоǯук да деди: «Сааби гӧрдӳ
беним кахырымы. Шинди артык коǯам бени севеǯек».
Бунун ичин онун адыны койду Рувим («*кахыры гӧрмӓӓ*»).
33 Сора генӓ гебӓ калды хем дуудурду таа бир чоǯук
да деди: «Сааби ишитти, ани бӓн севилмедим, да вер-
ди бана таа бир чоǯук!» Онун да адыны койду Симеон
(«*ишитмӓӓ*»).
34 Сора генӓ гебӓ калды да дуудурду таа бир чоǯук.
«Шинди артык коǯам бана бааланаǯэк, – чӳнкӳ бӓн
она ӳч чоǯук дуудурдум!» Ӳчӳнǯӳ чоǯуун адыны койду
Леви («*бааланмаа*»).
35 Таа бир керӓ гебӓ калды – генӓ бир чоǯук дуу-
дурду. «Шинди метиннейеǯӓм Саабийи!» – деди о да
койду чоǯуун адыны Иуда («*метиннемӓӓ*»). Ондан сора
вазгечти дуудурмаа.

30 1 Рахил, гӧрӱп, ани дуудурамээр Иакова ушак,
кысканарды какусуну. «Вер бана ушак, – дейӓрди
о Иакова. – Еер вермӓрсӓн, бӓн ӧлӱрӱм!» 2 Ама Иаков,
дарылып, деди она: «Сана Аллах ушак вермеер, бӓн дии-
лим Аллах е!» – 3 «Тӓ Вала, беним изметчийкам, – деди
Рахил. – Онуннан йат, ко о дуудурсун беним ичин ушак,
баари ондан ушакларым олсун!» 4 Рахил верди она Вала
изметчийкасыны, ани Иаковун олсун таа бир карысы.
Иаков йатты онуннан. 5 Вала гебӓ калды да дуудурду
она бир чоӂук. 6 «Аллах бени доору чыкарды, – деди
Рахил. – О ишитти беним йалвармамы да верди бана
бир оол». О койду чоӂуун адыны Дан («*доору чыкармаа*»).
7 Рахилин изметчийкасы Вала генӓ гебӓ калды да
дуудурду Иакова таа бир чоӂук. 8 «Какума каршы бӱ-
тӱн куведимнӓн бӓн гӱрештим да енседим ону», – деди
Рахил. О койду чоӂуун адыны Нафтали («*гӱрешмӓӓ*»).
9 Лийа, гӧрӱп, ани онун башка олмайаӂэк ушаа, верди
Иакова Зелфа изметчийкасыны, ани Иаковун олсун таа
бир карысы. 10 Зелфа дуудурду Иакова бир чоӂук. 11 «Бу
беним уурум!» – деди Лийа да койду чоӂуун адыны Гад
(«*уур*»). 12 Зелфа дуудурду Иакова икинӂи оолу. 13 «Бу бе-
ним кысметим! – деди Лийа. – Карылар бана дейеӂеклӓр
кысметли!» Да койду чоӂуун адыны Ашер («*кысметли*»).
14 Бир керӓ, боодай бичмӓк вакыдында, Рувим, булуп
тарлада мандрагор*, гетирди анасына Лийайа. Рахил
деди Лийайа: «Версӓнӓ бана да о мандрагордан, ани
булмуш сенин оолун». – 15 «Коӂамы алдын – сана етмӓз
ми? Шинди оолумун булдуу мандрагору да мы алмаа
истеерсин?» – «Еер о мандрагору бана верӓрсӓн, – деди
Рахил, – бу геӂӓ коӂам сениннӓн йатаӂэк».

---

* **30:14** *Мандрагор* – бир бӱӱйӱм кӧкӱ, ангысына таа дейӓрмишлӓр «севги алмасы» йа да «адам оту». О вакытларда инанармышлар, ани о йардым едер карылара гебӓ калмаа.

[16] Авшамнен, Иаков тарладан евä гелдийнäн, Лийа,
каршы чыкып она, деди: «Бӱӱн гел беним йаныма, чӱн-
кӱ оолумун мандрагор отларыннан бäн öдештим сенин
ичин». О гежä Иаков йатты Лийайлан. [17] Сааби ишитти
Лийанын дуасыны: о дуудурду Иакова бешинжи оолуну.
[18] «Аллах öдӱллендирди бени онун ичин, ани бäн вердим
кожама изметчийкамы», – деди Лийа да койду чожуун
адыны Исахар («*öдӱллендирмää*»). [19] Лийа генä гебä кал-
ды да дуудурду Иакова алтынжы оолуну. [20] «Аллах бана
бӱӱк бир баашыш верди! – деди о. – Артык кожам бана
сайгы гöстережек, чӱнкӱ бäн она дуудурдум алты оол!»
Да койду чожуун адыны Завулон («*сайгы гöстермää*»).
[21] Сора Лийа дуудурду бир кыз да койду онун адыны Дина.

[22] Ама Аллах Рахили дä унутмады, ишитти онун дуа-
сыны да верди она колайлык ушак дуудурсун. [23] Рахил
гебä калды, дуудурду бир чожук да деди: «Аллах куртар-
ды бени айыплыктан». [24] О деди: «Ко Сааби версин бана
таа бир оол!» да койду оолунун адыны Иосиф («*вермää
таа бир*»).

Иаковун сӱрӱлери зееделенер

[25] Ачан Рахил дуудурду Иосифи, Иаков деди Лавана:
«Колвер бени, дöнейим евä, ана тарафыма, [26] ушакла-
рымнан хем карыларымнан барабар, ангылары ичин бäн
ишледим сана. Сäн билерсин, некадар бäн измет еттим
сана!» – [27] «Еер хошлуклан бакарсан бана, йалварэрым,
кал бурада! – деди она Лаван. – Фал чекмектäн аннадым,
ани сенин хатырыннан Сааби бени иисöзледи. [28] Сöлä, не
öдек истеерсин, бäн öдейежäм». [29] «Кендин билерсин, –
жувап етти Иаков, – насыл бäн измет еттим сана, насыл
бактым сенин сӱрӱлерини. [30] Бäн таа гелмедийнäн, сенин
малын азды, шинди сä гит-гидä зееделенди! Е кенди евим
ичин незаман чалышажам?» – [31] «Сöлесäнä, не верейим
сана?» – сорду Лаван. «Бäн сендäн бишей истäмеерим, –

деди Иаков. – Саде бир иш йапарсан бана, илери доору
да гӱдежӓм хем коруйажам сенин хайваннарыны: 32 бӱӱн,
бӱтӱн сенин сӱрӱлерин ичиндӓн гечип, айырайым хепси-
ни бенекли, алажа хем кара койуннары, хем дӓ бенекли
хем алажа кечилери. Бана бу ӧдек олсун. 33 Сана колай
олсун денемӓӓ беним доорулууму: бундан беери гелдиин
заман бакарсын, не алдым бӓн кендимӓ ӧдек еринӓ; еер
гӧрӱрсӓн бендӓ бенексиз хем алажасыз кечи йа да кара
олмайан койун, – сай, ани оннары чалмышым».
34 «Ислӓӓ! – деди Лаван. – Олсун ӧлӓ, нижӓ сӧледин».
35 Ама о гӱнӱ Лаван, айырып хепсини текир хем бенекли
текелери, хепсини алажа хем бенекли кечилери, хепсини
кара койуннары, верди оннары кенди оолларына. 36 Со-
ра Иаковдан узаклашты ӱч гӱннӱк йол кадар. Иаков да
гӱдӓрди Лаванын калан сӱрӱсӱнӱ.
37 Иаков алды кавак, бадем хем платан аачларындан
таазӓ даллары да, сойуп ширит гиби оннарын кабыны,
ачты бийаз чентиклери. 38 Сойдуу чыбыклары о койду су
йалакларына, нередӓн хайваннар су ичӓрдилӓр. Кечилӓр,
гелдийнӓн су ичмӓӓ, чифтлешӓрдилӓр. 39 Кечилӓр текир
чыбыкларын ӧнӱндӓ чифтлештии ичин, дууардылар те-
кир, алажа хем бенекли йаврулар. 40 Хем дӓ койуннары
Иаков айырарды хем чевирӓрди ӧлӓ, ани оннар баксын-
нар Лаванын сӱрӱлериндеки текир хем кара хайваннара.
Шинди Иаковун артык варды кенди сӱрӱлери, о тутарды
оннары айыры, Лаванын сӱрӱлеринӓ катмарды. 41 Ачан
чифтлешӓрдилӓр каави хайваннар, озаман Иаков койарды
чыбыклары йалаклара, оннарын гӧзлери ӧнӱндӓ, аники
оннар чатышсыннар о чыбыкларын йанында. 42 Ачан са
чифтлешӓрдилӓр йуфка хайваннар, озаман о чыбыклары
коймарды. Бӧлежӓ йуфка хайваннар дӱшӓрдилӓр Лавана,
каавилӓр сӓ – Иакова. 43 Иаков олду хализ бир зенгин
адам, еденди чок койун хем кечи сӱрӱсӱ, чырак кары хем
адам, девӓ хем ешек.

Иаков качэр Лавандан

31 1 Иаков ишитти, ани Лаванын ооллары онун ичин
бөлӓ деерлӓр: «Иаков алды бобамызын бӱтӱн
варлыыны! Кенди зенгинниини о казанды бобамызын
варлыыннан!» 2 Иаков кендиси дӓ хесапалды, ани Лаван
бакмээр она нижӓ илери. 3 Сааби деди Иакова: «Дӧн де-
делеринин топраана, сенселенин йанына. Бӓн олажам
сениннӓн».
4 Иаков буйурду, чаарсыннар Рахиллӓн Лийайы,
гелсиннӓр о кыра, нередӓ отларды онун сӱрӱлери, 5 да
деди: «Бӓн гӧрерим, сизин бобаныз бана ескиси гиби
бакмээр. Ама бобамын Аллахы бенимнӓн. 6 Сиз билер-
синиз, ани бӓн ишледим бобаныза бӱтӱн куведимнӓн,
7 о са бени алдадарды, он керӓ дииштирди беним ӧдееми.
Ама Аллах вермеди она изин, йапсын бана зарар. 8 Ачан
бобаныз дейӓрди бана: „Сенин хакын, бенекли хайван-
нар олсун“, – бӱтӱн сӱрӱдӓ дууарды бенекли хайваннар.
Ачан са дейӓрди: „Сенин хакын текир хайваннар ол-
сун“, – бӱтӱн сӱрӱдӓ текир хайваннар дууарды. 9 Бӧлежӓ
Аллах бобанызын сӱрӱсӱнӱ, ондан алып, бана верди.
10 Бир керӓ, о вакыт, ачан хайваннар чатышардылар, бӓн
гӧрдӱм дӱшӱмдӓ, ани чатышан текелӓр текир, бенекли
йа да алажайдылар. 11 „Иаков!“ – деди бана дӱшӱмдӓ
Аллахын ангили. „Бурадайым!“ – дедим бӓн. 12 „Бак,
хепси чатышан текелӓр текир, бенекли хем алажа. Чӱн-
кӱ Лаванын сана йаптыкларыны хепсини гӧрдӱм. 13 Бӓн
Аллахым, ани сана гӧрӱндӱйдӱм Бет-Елдӓ, нередӓ Бана
емин еттийдин, дӧкӱп таш ӱстӱнӓ зейтин олойу. Калк
та гит бу топрактан ана тарафына“».
14 Рахил хем Лийа дедилӓр Иакова: «Бобамызын евиндӓ
санки таа вар мы бизим пайымыз йа да варлыымыз? 15 О
бизи йабанжы сайэр; о сатты бизи хем бизим ичин не
ӧдек алдыйса, ону хепсини харжады. 16 Бӧлӓйсӓ, озаман

бӱтӱн варлык, ангысыны Аллах алды бобамыздан, о бизим
хем ушакларымызын. Аллах сана не дедийсӓ, ону йап».
[17] Иаков пиндирди ушакларыны хем карыларыны де-
велерӓ, [18] алды бӱтӱн варлыыны, топлады сӱрӱсӱнӱ, ани о
казандыйды Падан-Арамда, да доорулду Ханаан топраа-
на, Исаак бобасынын йанына. [19] Лаван таман гиттийди
койуннары кыркмаа, да Рахил алды йанына бобасынын
идолларыны. [20] Бутакым Иаков алдатты арамей Лаваны:
бишей она сӧлӓмейип, [21] алып бӱтӱн варлыыны, качты
ондан. Айкырлайып Фырат дересини, доорулду Галаад
байырларына.

Лаван такышэр Иаковун ардына

[22] Ӱчӱнҗӱ гӱнӱ Лавана билдирдилӓр, ани Иаков качты.
[23] Топлайып сой-сенселесини, о такышты онун ардына.
Еди гӱндӓн сора о етишти Иакову Галаад байырларын-
да. [24] Ама о гежӓ Аллах, арамей Лаванын дӱшӱнӓ гелип,
деди: «Бак, серт лаф Иакова сӧлӓмӓ!»
[25] Лаван етишти Иакову. Иаков артык курмушту
чадырыны Галаад байырларында. Лаван да хеп о ердӓ
сой-сенселесиннӓн ерлешти. [26] Лаван Иакова деди: «Не-
чин бӧлӓ йапэрсын? Сӓн алдаттын бени! Кызларымы
сансын ǯенктӓ пленӓ алдын! [27] Нечин сӓн качтын бендӓн
саклы? Нечин бени алдаттын? Нечин бана сӧлӓмедин?
Бӓн сени севинчлӓн хем тӱркӱлӓрлӓн, ǯынгырдаклан
хем лира чалгысыннан йола гечиреǯейдим. [28] Бракма-
дын унукаларымнан хем кызларымнан, ӧпӱшӱп, прост
олайым! Ахмаклык йаптын. [29] Вар куведим сизӓ кӧтӱлӱк
йапайым, ама бобанызын Аллахы дӱн гежӓ деди бана:
„Бак, серт лаф Иакова сӧлӓмӓ!“ [30] Ислӓӓ, бендӓн гиттин,
нечинки бобанын евини ӧзлемишин. Ама нечин чалдын
беним аллахларымы?»
[31] «Корктум, – деди Иаков. – Бӓн санардым, ани зор-
лан алаǯан кызларыны елимдӓн. [32] Ама кимдӓ булурсан

аллахларыны, о саа калмайажэк! Кардашларымызын
őнўндä кендин аара, еер бендä варса сенин бишейин, ал
ону!» Иаковун хабери йокту, ани идоллары чалды Рахил.
33 Лаван гирди Иаковун, Лийанын хем ики изметчий-
канын чадырларына, ама бишей буламады. Чыкып Лийа-
нын чадырындан, о гирди Рахилин чадырына. 34 Рахил сä
бобасынын идолларыны девä семеринин алтына койуп,
отурду оннарын ўстўнä. Бобасы тарашлады чадыры, ама
бишей буламады. 35 Рахил деди она: «Дарылма, бобам,
сенин őнўндä айакча дурамадыым ичин: бäн кефсизим,
нижä карылар хер ай олэрлар». Лаван херердä аарады,
ама идоллары буламады.
36 Иаков, чиледäн чыкып, ўфкели деди: «Беним не ка-
баатым, не гўнахым вар, ани сäн бőлä ўфкäйлäн такыш-
тын ардыма? 37 Бўтўн беним ишлерими актардын – сенин
ишлериндäн бишей булдун му? Варса, гőстер, ко беним
сенселäм хем сенин сенселäн сőлесиннäр, ангымыз доо-
ру. 38 Ирми йыл сенин йанында ишледим. Койуннарын
хем кечилерин хич дўшўк йапмады. Сенин сўрўндäн бäн
коч имедим. 39 Хайваннары жанаварлар параладыйса,
бäн сана оннары гőстермедим, зарарыны кендим капат-
тым. Гежä ми, гўндўз мў чалынмыш хайван – хербир
хайванын хесабыны бендäн истедин. 40 Гўндўз зеетлäр-
ди бени сыжак, гежä – суук, гőзлерими кыпмардым.
41 Ирми йыл сенин евиндä йашадым. Ондőрт йыл измет
еттим ики кызын ичин, алты йыл – сўрўн ичин. Сäн
сä он керä дииштирдин беним őдееми. 42 Еер олмасайды
бенимнäн дедемин Аллахы – Авраамын Аллахы, Ангы-
сындан Исаак та коркэр – беллики, сäн бени бош еллäн
йоллайажейдын. Ама Аллах гőрдў беним чектиклерими
хем чалышмаларымы, онуштан бу гежä Кендиси бени
аркайа алды!»

Иаков аннашма йапэр Лаваннан

43 Лаван ӂувап етти Иакова: «Бу кызлар беним кызла-
рым, ушаклар беним ушакларым, сӱрӱлäр беним сӱрӱле-
рим. Не гӧрерсин бурада – хепси беним. Бӱӱн кызларыма
йа да оннарын ушакларына кӧтӱлӱк йапабилирим ми?
44 Гел йапалым аннашма, сäн хем бäн, хем ко о гӧстер-
син, ани бизим арамыз ии».

45 Иаков, алып бир таш, койду ону дикинä, ниӂä бир
нышан ташыны, 46 да деди сойдашларына: «Таш топла-
йын». Топлайып ташлары, адамнар йывдылар оннары
берери да о йывынын йанында екмек идилäр. 47 Лаван о
йывынын адыны койду Егар-Сахадута, Иаков са о йы-
вынын адыны койду Галаад*. 48 Лаван деди: «Бу йывын
аклымыза гетиреӂек бизим аннашмамызы». Бу ӱзерä
йывынын ады койулду Галаад. 49 Она деерлäр таа Мицпа
(«*гӧзледиӂинин ери*»), чӱнкӱ Лаван деди: «Ко Аллах гӧр-
сӱн бизи икимизи, ачан бири-биримиздäн узаклашаӂез.
50 Еер сäн азарларсан кызларымы йа да, оннардан каарä,
аларсан кендинä башка кары, тутасын аклында: диил
инсан, ама Аллах бизи гӧзледер!»

51 «Бак, – деди Лаван Иакова, – бу таш йывыны хем бу
нышан ташы, ани бäн койдум арамызда, – 52 андырэрлар
бизим аннашмамызы. Не бäн гечеӂäм йывынын ӧтäанна
сана кӧтӱлӱк йапмаа, не дä сäн гечеӂäн йывынын хем
нышан ташынын берäанна бана кӧтӱлӱк йапмаа дейни.
53 Ко бизим деделеримизин аллахлары – Авраамын Ал-
лахы хем Нахорун аллахы – арамызда судйа олсуннар».

Иаков емин етти Аллахын адыннан, Ангысындан
коркарды онун бобасы Исаак. 54 Сора Иаков, байырда
курбан кесип, чаарды сенселесини екмек имää. Имектäн

---

* 31:47 Арамейӂä «Егар-Сахадута» хем чыфытча «Галаад» ге-
лерлäр бир маанайа: «аклына гетирäн йывын».

сора оннар гежеледилӑр байырда. 55 Ертеси сабаа еркен
Лаван ӧптӳ унукаларыны хем кызларыны, иисӧзледи
оннары да сора евинӓ гитти.

Иаков хазырланэр гӧрӳшмӓӓ Исавлан

32 1 Иаков илерледи йолуну да каршылашты Аллахын
ангиллериннӓн. 2 Гӧрӳп оннары, Иаков деди: «Бу
Аллахын конак ери». О ерин адыны койду Маханайим
(«*ики конак ери*»).

3 Иаков кендисинин ӧнӳсора йоллады хабержилери
Исав батӳсуна, ани йашарды Сеир топраанда (Едом та-
рафында), 4 хем буйурду, сӧлесиннӓр она бӧлӓ лафлары:
«Беним чорбажыма Исава бутакым дейин: „Сенин чы-
раан Иаков бӧлӓ деди: ‘Бӓн чок вакыт, шиндийӓ кадар,
йашадым йабанжы гиби Лаванын йанында. 5 Шинди
беним вар ӧкӳзлерим, ешеклерим, койуннарым, адам хем
кары чыракларым. Йоллээрым сана, беним чорбажыма,
бу хабери хем умут едерим, ки сӓн бана хошлуклан бака-
жан’“». 6 Геери дӧнӳп, хабержилӓр дедилӓр Иакова: «Биз
гиттик сенин Исав батӳнун йанына. Дӧртӳз адамнан о
гелер каршыламаа сени».

7 Иаков пек коркту, онун жаны сыкылды. Йанында-
кы адамнары, койун-кечилери, сыырлары хем девелери
о бӧлдӳ ики алайа. 8 «Еер Исав чарпарса алайын бири-
нӓ, – дӳшӳнӓрди Иаков, – баари ӧбӳр алай куртулур».
9 Сора Иаков дуа етти: «Сааби! Бӳӳк бобамын Авраамын
Аллахы, Исаак бобамын Аллахы! Сӓн бана дедийдин:
„Дӧн дэделеринин топраана, сенселенин йанына, Бӓн
сана хайыр йапажам“. 10 О ииликлери хем хайырлары,
ани Сӓн бана йаптын, бӓн, Сенин чыраан, казанмадым.
Ачан гечтийдим Иордан дересини, елимдӓ саде бир сопа
варды, шинди сӓ ики алай варлыым вар. 11 Йалварэрым,
кору бени Исав батӳмдан! Коркэрым, ани о гележек да
ӧлдӳрежек бизи хепсимизи, карыларлан ушаклары да!

12 Чӳнкӳ Сӓн ададыйдын: „Бӓн сана хайыр йапажам, дениз
куму гиби сайысыз чок йапажам сенин евлатларыны“».
13 Иаков гежеледи орада, ертеси сабаа айырды кенди
сӳрӳлериндӓн Исава баашыш: 14 икиӳз кечи, ирми текӓ,
икиӳз койун, ирми коч, 15 отуз саамал девӓ йавруларын-
нан барабар, кырк инек, он буа, ирми диши ешек хем он
еркек ешек. 16 О верди хайваннары чыракларына, хербир
сӳрӳйӳ айыры, да деди: «Гидин беним ӧнӳмжӓ, сӳрӳле-
рин арасында бошлук бракын». 17 Биринжисинӓ Иаков
деди: «Ачан гӧрежӓн беним Исав батӳму, да о сана со-
рарса: „Кимин адамыйсын? Нерейи гидерсин? Кимин
хайваннарыны хайдээрсын?“ – 18 озаман она де: „Бу
хайваннар сенин чыраан Иаковун, о йоллады баашыш
беним чорбажыма Исава. Кендиси Иаков гелер бизим
ардымыздан“». 19 Икинжи хайдайыжыйа да, ӳчӳнжӳсӳнӓ
дӓ, хем каланына да Иаков буйурду, Исавлан булушар-
салар, хеп бӧлӓ сӧлесиннӓр – 20 хем мутлак десиннӓр:
«Сенин чыраан Иаков гелер бизим ардымыздан». Бута-
кым Иаков, йоллайып ӧнӳсора баашыш, умутланарды
йымышатсын Исавын ӳрееми. «Сора, ачан гӧрӳшежез
ӳз-ӳзӓ, беким, о баашлар бени», – дӳшӳнӓрди Иаков.
21 Бӧлежӓ, йоллайып илери баашышы, Иаков калды ге-
желемӓӓ о ердӓ, нередӓ конакландыйды.

Иаков гӳрешер Аллахлан

22 Иаков о гежӓ калкты, алды йанына ики карысы-
ны, ики изметчийкасыны, онбир оолуну да суа бир
ердӓн айкырлады Йабук дересини. 23 О хепсини оннары
гечирди каршы тарафа, сора гечирди бӳтӳн кенди вар-
лыыны. 24 Ачан Иаков калды йалныз, Биркимсей гириш-
ти онуннан гӳрешмӓӓ да гӳрешти таа айдыннанынжа.
25 Гӧрӳп, ани енсейӓмеер Иакову, О урду онун будунун
ойнак кемиинӓ – да о кемик чыкты ериндӓн. 26 Сора деди
Иакова: «Брак бени, чӳнкӳ дан ери башлады аармаа». –

«Бракмайажам, таа Сӓн бени иисӧзлӓмейинжӓ», – жувап
етти Иаков. 27 «Нижӓ сенин адын?» – сорду О. Ӧбӱрӱ деди:
«Иаков». 28 Озаман О деди: «Бундан беери сенин адын
олажэк диил Иаков, ама Израил («*Аллахлан гӱрешӓн*»),
чӱнкӱ сӓн гӱрештин Аллахлан хем инсаннарлан да ӱс-
тӱн чыктын». – 29 «Бана адыны сӧлесӓнӓ!» – йалварды
Иаков. Ама О жувап етти: «Нечин сӓн сорэрсын Беним
адымы?» Да иисӧзледи Иакову.

30 О ерин адыны Иаков койду Пениел («*Аллахын ӱзӱ*»),
дейип: «Бӓн бурада Аллахы ӱз-ӱзӓ гӧрдӱм да саа-селӓм
калдым». 31 Ачан Иаков айырыларды Пениелдӓн, гӱнеш
дууду. О топалларды. 32 (Бу бетерӓ израиллилӓр бӱӱнкӱ
гӱнӓдӓн, хайван будуну ийӓркӓн, бут кемииндӓн синири
имеерлӓр. Нечинки О урдуйду Иаковун бут синиринӓ.)

Иаков каршылашэр Исавлан

33 1 Иаков бакты да гӧрдӱ, ани гелер Исав, онун йа-
нында да дӧртӱз адам. О бӧлдӱ ушаклары Лийайа,
Рахилӓ хем ики изметчийкасына. 2 О дизди изметчий-
каларыны ушакларыннан ӧнӓ, Лийайы ушакларыннан
оннарын ардына, Рахили дӓ Иосифлӓн ен геери. 3 Кендиси
дӓ гечти хепсинин ӧнӱнӓ да, йаклашаркан батӱсуна, еди
керӓ диз чӧкӱп, иилтти башыны ерӓ кадар.

4 Исав качарак чыкты Иакова каршы да сармашып
ӧптӱ ону. Икиси дӓ башладылар ааламаа. 5 Исав бакты
карылара хем ушаклара да сорду: «Ким буннар сенин
йанында?» Иаков деди: «Буннар о ушаклар, ангылары-
ны Аллах баашлады сенин чыраана». 6 Йаклаштылар
изметчийкалар ушакларыннан да баш иилттилӓр. 7 Со-
ра йаклаштылар да баш иилттилӓр Лийа ушакларын-
нан. Биткидӓ дӓ йаклаштылар Иосиф хем Рахил да баш
иилттилӓр.

8 «Сӓн нечин йолладын бана бу сӱрӱлери йолда?» –
сорду Исав. «Сӓн бана хошлуклан бакасын дейни,

чорбажым», – жувап етти Иаков. 9 «Беним вар бол малым,
кардашым, – деди Исав. – Сенин малын сана калсын».
10 «Олмаз, – деди Иаков, – еер хошлуклан бакарсан
бана, каблет беним баашышларымы! Сенин ӱзӱнӱ гӧр-
мӓӓ беним ичин Аллахын ӱзӱнӱ гӧрмӓӓ гиби, нечинки
сӓн бени кабул еттин! 11 Каблетсӓнӓ беним баашышы-
мы. Аллах бана жӧмерт елиннӓн верди, беним вар бол
малым». Иаков йалварды Исава, таа о кайыл олунжа
каблетмӓӓ баашышлары.
12 «Чыкалым йола, – деди Исав Иакова. – Бӓн гиде-
жӓм ӧнӱндӓ». 13 Ама Иаков деди она: «Чорбажым, сӓн
билерсин, некадар йуфка ушаклар. Таа ӱстӱнӓ, йанымда
саамал кечилӓрлӓн койуннар хем инеклӓр вар: еер бир
гӱн оннары зорларсак, кечилӓр хем койуннар хепси ӧлӱр.
14 Таа ии, чорбажым, сӓн беним ӧнӱмжӓ гитсӓнӓ – бӓн
дӓ сенин ардына гидежӓм – еникуну, нижӓ хайваннар
гидер, нижӓ ушаклар гидер, таа Сеир топраанда сана,
беним чорбажыма, етишинжӓ». 15 – «Йанымдакы адам-
нарын биркачыны бракайым сана», – теклиф етти Исав.
Ама Иаков деди: «Нечин, чорбажым? Сӓн ӧлӓ дӓ бана
чок хошлук йапэрсын».
16 О гӱнӱ Исав дӧндӱ Сеирӓ. 17 Иаков са гитти Сукота.
Орада о кендинӓ калдырды бир ев, хайваннарына да йапты
бордей. Бунун ичин бу ерӓ деерлӓр Сукот («*бордейлӓр*»).

Иаков ерлешер Шехем касабасынын йанында

18 Дӧнӱп Падан-Арамдан, Иаков саа-селӓм етишти
Ханаан топраанда булунан Шехем касабасына да ерлешти
йакыннарда. 19 О тарлайы, нередӓ Иаков курду чадыр-
ларыны, о сатын алды Хаморун оолларындан ӱз койун
паайына. Хаморун бир оолунун адыйды Шехем. 20 Орада
Иаков йапты бир курбан ери да койду онун адыны Ел-
Елохе-Израил («*Аллах, Израилин Аллахы*»).

Дина хем Шехем

34 1 Иаковун хем Лийанын кызы Дина гитти ерли
кызлара мусаафирлӓӓ. 2 Хаморун оолу Шехем
(Хамор са хивей халкынданды, о бӧлгенин бейи), гӧрӳп
Динайы, тутту ону да зорлан йатты онуннан. 3 О севди
Динайы, Иаковун кызыны, бааланды она ӳрӓӓннӓн,
йалпак лафлар она сӧлӓрди, 4 да деди кенди бобасына
Хамора: «Алсана бу кызы бана кары».

5 Ачан Иаков ишитти, ани онун кызыны, зорладып,
маскараламышлар, онун ооллары кырда хайваннары гӳ-
дӓрди. Оннар гелинжӓ, Иаков сес чыкармады. 6 Шехемин
бобасы Хамор гелди Иаковун йанына лафетмӓӓ дейни.
7 Иаковун ооллары, ишидип, не олду, осаат дӧндӳлӓр
кырдан евӓ. Оннар пек кахырлыйдылар хем ӳфкелийди-
лӓр, чӳнкӳ Иаковун кызыны зорламак – Израил халкына
бӳӳк азар: бӧлӓ йапмаа олмаз!

8 Хамор деди: «Шехем, беним оолум, севдаланмыш
сизин Динайа. Версениз ону оолума кары! 9 Бизӓ сенселӓ
олунуз. Бизӓ кызларынызы вериниз, бизим дӓ кызлары-
мызы сиз алыныз. 10 Бизимнӓн барабар йашайын, топрак
ӧнӳнӳздӓ – нередӓ истӓрсениз ерлешин, алыш-вериш
йапын, кендинизӓ топрак еденин». 11 Шехем дӓ Динанын
бобасына хем кардашларына бӧлӓ деди: «Хошлуклан ба-
на бакын, верейжӓм, не истӓрсениз! 12 Некадар ӧдек хем
баашыш истӓрсениз, хепсини верейжӓм. Саде верин бу
кызы бана кары».

13 Озаман Иаковун ооллары Шехемӓ хем онун бобасы-
на Хамора вердилӓр йаландырыжы жувап, чӳнкӳ Шехем
зорлады оннарын кызкардашыны Динайы. 14 «Олмаз буну
йапалым, – дедилӓр оннар. – Вермӓӓ кызкардашымызы
кесикли олмайан* адама бизим ичин утанч олур. 15 Еер

---

* 34:14 *Кесикли олмайан* – рус. «необрезанный». Бак Сӧзлӳктӓ.

хепси сизин еркеклериниз бизим гиби кесикли олурса,
саде озаман кайыл олуруз. [16] Озаман биз сизӓ кызлары-
мызы кары верӓбилириз хем сизин кызларынызы кары
алабилириз. Озаман биз барабар йашарыз хем бир халк
олуруз. [17] Ама еер кайыл олмарсаныз да кендинизӓ ке-
сиклик йапмарсаныз, биз, Динамызы алып, гидӓриз».

[18] Хамор хем Шехем кайыл олдулар бу теклифӓ. [19] Ше-
хем бракмады сорайа оннарын теклифини – окадар се-
вӓрди Иаковун кызыны. Шехем сӓ бобасынын евиндӓ ен
сайгылы кишийди. [20] Сора Хамор хем Шехем, йаклашып
касаба порталарына, дедилӓр инсаннара: [21] «Бу адамнар
бизӓ достча бакэрлар. Ко ерлешсиннӓр бизим топраамыз-
да, алыш-вериш йапсыннар. Топракларымыз гениш, ер
вар оннара да, бизӓ дӓ. Биз алаӂэз оннарын кызларыны
кары хем верež̆ез бизим кызларымызы оннара кары.
[22] Ама оннар кайыл олэрлар йашамаа бизимнӓн барабар
хем олмаа бир халк, саде еер хепси бизим адамнарымыз
кесикли олурса, ниӂӓ оннарын. [23] Оннарын сӱрӱлери,
оннарын варлыклары хем хепси хайваннары бизим олур,
еер биз кайыл олурсак оннарын теклифинӓ да оннар би-
зимнӓн барабар йашарса». [24] Касабалы инсаннар кайыл
олдулар Хаморлан хем Шехемнӓн, да касабанын хепси
адамнары каблеттилӓр кесиклии.

[25] Ӱчӱнӂӱ гӱнӱ, ачан адамнар таа аӂы чекӓрди, Иа-
ковун ооллары Симеон хем Леви – Динанын кардаш-
лары, алып кылычлары*, кушкусуз касабайа гирдилӓр
да кыйдылар орада хепсини адамнары, ким кесиклик
йаптыйды. [26] Кестилӓр Хамору хем Шехеми, алдылар
Динайы Шехемин евиндӓн да гиттилӓр. [27] Сора Иако-
вун ооллары, дӧнӱп канны кесим еринӓ, сойгуннадылар
касабайы, нередӓ зорладылды оннарын кызкардашы.
[28] Оннар хайдадылар койуннары, сыырлары, ешеклери,

* **34:25** *Кылычлар* – рус. «мечи».

алдылар кендинӓ хепсини, не булдулар касабада хем
кырда, [29] бӳтӳн варлыкларыны, ушакларыны, карыла-
рыны, евлериндеки хербир иши алдылар кендилеринӓ.
[30] Озаман Иаков деди Симеона хем Левийӓ: «Сиз беним
башыма бела гетирдиниз! Бурадакы инсаннары – ханаа-
нейлери хем перизейлери – бана душман йаптыныз. Биз
диилиз чок, оннар бирлешӓрсӓ да бени ӧлдӳрӓрсӓ, бӳтӳн
бизим сойумуз йок олур!» [31] Ама Симеон хем Леви җувап
еттилӓр она: «Олмаз бакмаа бизим кызкардашымыза,
ниҗӓ бир ороспуйа!*»

Иаков дӧнер Бет-Елӓ

35 [1] Аллах деди Иакова: «Калк да гит ерлеш Бет-Елӓ.
Орада кур бир курбан ери Аллаха, Ангысы гӧ-
рӳндӳйдӳ сана, ачан качардын Исав батӳндан». [2] Иаков
деди евдекилеринӓ хем хепсинӓ йанындакы инсанна-
ра: «Йабанҗы аллахлардан, ани вар сиздӓ, атылыныз,
йыканып-пакланыныз да дииштириниз рубаларынызы.
[3] Биз гидериз Бет-Елӓ. Орада бӓн куражам бир курбан
ери Аллаха, Ангысы гелӓрди бана йардыма зор вакыт-
та хем булунарды беним йанымда херердӓ, нерейи бӓн
гидӓрдим». [4] Оннар вердилӓр Иакова хепси йабанҗы
аллахларыны, кулакларындан чыкарып кӳпелери**, он-
нары да вердилӓр Иакова. Иаков хепсини буннары гӧмдӳ
Шехемӓ йакын бир фидан алтында. [5] Чыктылар оннар
йола. Долайлардакы касабаларда йашайан инсаннар
такышмадылар Иаковун ооллары ардына, нечин дейни
оннары сардыйды Аллах коркусу.
[6] Иаков кенди инсаннарыннан етишти Луз касабасы-
на (бӳӳнкӳ Бет-Ел), ангысы булунэр Ханаан топраанда,
[7] да курду орада бир курбан ери. О койду бу ерин адыны

---

* **34:31** *Ороспу* – рус. «продажная женщина».

** **35:4** *Кӳпелӓр* – олмалы, тайфӓ мускалары (рус. «амулеты»).

«Ел-Бет-Ел» («*Бет-Елин Аллахы*»), чӱнкӱ орада она гӧ-
рӱндӱйдӱ Аллах, ачан Иаков качарды батӱсундан. 8 Ӧл-
дӱ Девора, ангысы Ревекайы емзирӓрди. Ону гӧмдӱлӓр
Бет-Елин ашаасында фидан алтында, о фиданын адыны
койдулар Аллон-Бахут («*ааламак фиданы*»).

9 Ачан Иаков дӧндӱ Падан-Арамдан, Аллах генӓ гӧ-
рӱнӱп она, иисӧзледи ону 10 да деди: «Сенин адын Иа-
ков, ама бундан беери сана демейежеклӓр Иаков. Сенин
адын олажэк Израил!» Да койду онун адыны Израил.
11 Сора Аллах деди она: «Бӓн Бӱӱк Куветли Аллахым.
Дуудурун хем зееделӓнин: сендӓн чекилежек бир халк –
кӓр бир алай халк! Сендӓн чекилежек падишахлар! 12 О
топраа, ани Бӓн вердиййдим Авраама хем Исаака, Бӓн
вережӓм сана хем сенин евлат бойларына». 13 Ачан Ал-
лах калкты йукары о ердӓн, нередӓ лафетти Иаковлан,
14 Иаков койду о ерӓ дикинӓ бир таш да, ону айозла-
маа дейни, дӧктӱ таш ӱстӱнӓ шарап хем зейтин олойу.
15 Иаков о ерин, нередӓ Аллах лафетти онуннан, койду
адыны Бет-Ел.

Вениаминин дуумасы хем Рахилин ӧлӱмӱ

16 Ачан оннар узаклаштылар Бет-Елдӓн да йак-
лаштылар Ефрата касабасына, Рахил дуудурду. Дуу-
дурмасы зор олду, 17 Рахил чок санжы чекти. «Корк-
ма! – деди луфуса бабусу, – таа бир оолун олэр».
18 Ама Рахил ӧлӱм атиндӓйди. Жан верӓркӓн, о кой-
ду чожуунун адыны Венони («*зеетлеримин оолу*»).
Ама бобасы верди оолуна ад Вениамин («*саа тара-
фымдакы оолум*»). 19 Рахил ӧлдӱ да Ефрата (шинди де-
нилер Вифлеем) йолунда гӧмӱлдӱ. 20 Иаков Рахилин
мезарында дикти бир нышан ташы. Бу мезар ташы
бӱӱннӓн-бӱӱн орада дурэр.

Иаковун ооллары

21 Израил илерледи йолуну да курду чадырларыны
Мигдал-Едерин öбÿр тарафында. 22 Израил о топракта
йашаркан, Рувим йатты бобасынын есир карысыннан*
Валайлан. Бобасы ÿÿренди буну.
Иаковун варды оники оолу.
23 Лийанын ооллары: Рувим (Иаковун илк оолу), Си-
меон, Леви, Иуда, Исахар хем Завулон.
24 Рахилин ооллары: Иосиф хем Вениамин.
25 Валанын, Рахилин изметчийкасынын, ооллары:
Дан хем Нафтали.
26 Зелфанын, Лийанын изметчийкасынын, ооллары:
Гад хем Ашер. Иаковун Падан-Арамда дууан ооллары
буннардыр.

Исаакын öлÿмÿ

27 Иаков гелди бобасына Исаака Мамрейä, Кирйат-
Арбанын (бÿÿн денилер Хеврон) йанында, нередä бир
вакыт калмыш Авраам, сора да Исаак. 28 Ÿз сексäн йыл
йашады Исаак. 29 О гечинди ихтäр, дойуп йашамаа. Öлÿп,
бирлешти кенди деделериннäн. Ону гöмдÿлäр ооллары
Исав хем Иаков.

Исавын евлат бойлары

36 1 Тä Исавын (она таа деерлäр Едом) евлат бо-
йлары ичин аннатма. 2 Исав алды кендисинä
карыларыны ханааней кызларындан: Адайы – хетей
Елонун кызыны, Охоливамайы – Ананын кызы-
ны, хивей Цивонун унукасыны, 3 хем дä Басематы,
Измайылын кызыны, Невайотун кызкардашыны.
4 Ада Исава дуудурду Елифазы, Басемат – Реуели,

* 35:22 *Есир кары* – рус. «наложница». Бак Сöзлÿктä.

[5] Охоливама – Еушу, Йаламы хем Корахы. Буннар
Исавын ооллары, ани дуудулар Ханаан топраанда.
[6] Исав топлады кенди карыларыны, оолларыны, кыз-
ларыны, евиндеки хепси адамнарыны, сӳрӳлерини,
Ханаан тарафында казандыы варлыыны да, айыры-
лып Иаков кардашындан, гитти башка мемлекетӓ.
[7] Чӱнкӱ оннарын варды окадар чок варлыклары, ани
оннар, кенди сӳрӳлериннӓн, артык сыймардылар йа-
шасыннар барабар бу топракта. [8] Исав (она таа деер-
лӓр Едом) ерлешти Сеир байырларында.

[9] Тӓ Исавын, едомитлерин дедесинин, евлат бойлары
ичин аннатма. [10] Тӓ Исавын евлат бойларынын адлары:
Исавын оолу Елифаз – Ада карысындан, Исавын оолу
Реуел – Басемат карысындан. [11] Елифазын ооллары: Теман,
Омар, Цефо, Гатам хем Кеназ. [12] Тимна, Елифазын есир
карысы*, дуудурду Елифаза Амалек оолуну. Буннар Иса-
вын евлатлары Ададан. [13] Реуелин ооллары: Нахат, Зерах,
Шама хем Миза. Буннар Исавын евлатлары Басематтан.
[14] Исавын ооллары, ангыларыны дуудурду Ананын кызы
хем Цивонун унукасы Охоливама: Еуш, Йалам хем Корах.

[15] Тӓ Исавдан чекилӓн сойлар: Исавын илк оолундан
Елифаздан – Теман, Омар, Цефо, Кеназ, [16] Корах, Гатам,
Амалек. Буннар Елифаздан чекилӓн сойлар, Аданын евлат
бойлары, оннар йашээрлар Едом топраанда. [17] Исавын
оолундан Реуелдӓн чекилӓн сойлар: Нахат, Зерах, Шама
хем Миза. Буннар Реуелдӓн чекилӓн сойлар, Исавын Ба-
семат карысындан евлат бойлары, оннар йашээрлар Едом
тарафында. [18] Исавын евлат бойлары Охоливамадан: Еуш,
Йалам хем Корах сойлар. Бу сойлар чекилерлӓр Исавын
карысындан Охоливамадан, Ананын кызындан. [19] Буннар
хепси Исавын евлат бойлары хем оннарын сойлары. Бу
сойлара деерлӓр Едом халкы.

* 36:12 *Есир кары* – рус. «наложница». Бак Сӧзлӱктӓ.

Сеирин евлат бойлары

[20] Бу топракта йашарды хорей халкы – Сеирин евлат
бойлары. Онун ооллары: Лотан, Шовал, Цивон, Ана,
[21] Дишон, Ецер хем Дишан. Буннар хорей сойларынын
адлары, оннар Едом тарафында йашайан Сеирин евлат
бойлары.

[22] Едом топраанда Сеирин евлат бойларынын адла-
ры: Лотанын ооллары – Хори хем Хемам. Лотанын таа
варды кызкардашы, онун адыйды Тимна. [23] Шовалын
ооллары: Алван, Манахат, Гевал, Шефо хем Онам. [24] Ци-
вонун ооллары: Айа хем Ана (о Ана, ангысы чолда булду
чӧшмӓ, ачан отладарды Цивон бобасынын ешеклерини).
[25] Ананын ушаклары: онун оолу Дишон хем онун кызы
Охоливама.

[26] Дишонун ооллары: Хемдан, Ешбан, Итран хем Керан.

[27] Ецерин ооллары: Билхан, Зааван хем Акан.

[28] Дишанын ооллары: Уц хем Аран.

[29] Хорейлерин сойлары буннарды: Лотан, Шовал, Ци-
вон, Ана, [30] Дишон, Ецер хем Дишан. Сеир топраанда
сойлары буннарды.

Едомун падишахлары

[31] Израиллилерин таа кенди падишахлары йоккан,
Едому кулланды бу падишахлар: [32] илкин Едомда пади-
шахлык етти Беорун оолу Бела, баш касабанын адыйды
Динхава. [33] Бела ӧлдӱйнӓн, онун еринӓ гечти Боцралы
Йовав, Зерахын оолу. [34] Йовав ӧлдӱйнӓн, падишах ол-
ду Теман топраандан Хушам. [35] Хушам ӧлдӱйнӓн, онун
еринӓ падишах олду Бедадын оолу Хадад, ангысы енсе-
ди мадианнылары Моав топраанда, баш касабасынын
адыйды Авит. [36] Хадад ӧлдӱйнӓн, онун еринӓ падишах
олду Масрекалы Самла. [37] Самла ӧлдӱйнӓн, онун ери-
нӓ падишах олду Реховот-Ханнахарлы Саул. [38] Саул

öлдÿйнäн, онун еринä падишах олду Баал-Ханан, Ах-
борун оолу. 39 Ахборун оолу Баал-Ханан öлдÿйнäн, онун
еринä падишах олду Хадар, баш касабасынын адыйды
Пагу, онун карысынын адыйды Мехетавел; о Матредин
кызы, Ме-Захавын унукасы.

40 Бойларына хем ерлешмелеринä гöрä Исавын сой-
лары буннарды: Тимна, Алва, Етет, 41 Охоливама, Ела,
Пинон, 42 Кеназ, Теман, Мивцар, 43 Магдиел, Ирам. Бун-
нарды Едомун сойлары, ангыларын адлары верилийди
ерлешмелерä о топракта, нередä йашардылар. Едомит-
лерин дедеси Исавды.

Иосиф хем онун кардашлары

37 1 Иаков ерлешти Ханаан тарафында, нередä йа-
шады онун бобасы. 2 Тä Иаковун евлат бойлары
ичин аннатма.

Иосиф онеди йашындайды. О кардашларыннан ба-
рабар гÿдäрди койун-кечи сÿрÿлерини – йардым едäрди
кардашларына (бобасынын Вала хем Зелфа карыларын-
дан оолларына). Кардашларынын кöтÿ йаптыкларыны
билдирäрди бобасына.

3 Иосиф дуудуйду, ачан Израил бÿÿк йаштайды, бу
ÿзерä Израил севäрди ону таа пек, некадар öбÿр оолла-
рыны, баашладыйды она бир гержик руба. 4 Кардашлар,
гöрÿп, ани бобалары Иосифи север таа пек, некадар
оннары, башладылар окадар азетмемää Иосифтäн, ани
онуннан йалпак лафедäмäрдилäр.

5 Бир керä Иосиф гöрдÿ бир дÿш. Ачан о аннатты дÿ-
шÿнÿ кардашларына, оннар башладылар таа пек азет-
мемää ондан. 6 «Сеслäйин, не гöрдÿм дÿшÿмдä! – деди
о. – 7 Сансын биз тарлада демет баалээрыз, да беним
деметим калкты дикинä, сизин деметлериниз дä, дуруп
доз-долай, иилдилäр онун öнÿндä!» 8 Кардашлар дедилäр:
«Сайылэр, сäн бизим ÿстÿмÿзä падишах мы олажан? Бизä

заабит ми олажан?» Да башладылар таа да пек азетмемää
ондан – онун дÿшлери ичин хем аннаттыклары ичин.
9 Иосиф, гöрÿп таа бир дÿш, аннатты ону да кардашла-
рына: «Бäн дÿшÿмдä гöрдÿм, сансын гÿнеш, ай хем онбир
йылдыз öнÿмдä иилдилäр!» 10 Ачан о аннатты бу дÿшÿнÿ
бобасына хем кардашларына, бобасы азарлады ону: «Не
бичим дÿш бу? Чыкэр öлä, ани биз хепсимиз – хем бäн,
хем анан, хем кардашларын – гелип, öнÿндä ерä кадар
иилежез ми?» 11 Кардашлар ÿфкелендилäр Иосифä, ама
онун аннатмасы калды бобасынын аклысында.

Кардашлар сатэрлар Иосифи есирлää

12 Гÿнÿн бириндä Иосифин кардашлары гиттилäр
кыра гÿтмää бобасынын хайваннарыны Шехем долайла-
рында. 13 Израил деди Иосифä: «Кардашларын гÿдерлäр
хайваннары Шехемин йанында. Хайди сени дä оннарын
йанына йоллайым». – «Бäн хазырым», – деди Иосиф
бобасына. 14 «Гит бак кардашларына хем сÿрÿйä, – деди
бобасы, – хепси ислää ми, да бана хабер гетир». Бу лаф-
ларлан бобасы гечирди ону йола.
Чыкып Хеврон чайырындан, Иосиф гитти Шехемä.
15 Кырда гезинäркäн, о разгелди бир адама. «Не аарээр-
сын бурада?» – сорду о Иосифä. 16 «Аарээрым кардашла-
рымы, – жувап етти Иосиф. – Билмеерсин ми, нередä
оннар гÿдерлäр койуннары?» – 17 «Оннар гиттилäр бура-
дан, – деди адам, – ишиттим, лафедäрдилäр, ани Дотана
гидежеймишлäр».
Иосиф гитти Дотана да булду орада кардашларыны.
18 Оннар таа узакта хесапалдылар Иосифи да, о йакла-
шынжа, лафландылар öлдÿрмää ону. 19 «Тä гелер дÿш
гöрÿжÿ! – дедилäр бири-биринä. – 20 Хайди öлдÿрелим
ону да аталым бир су куйусуна, сора дейелим, ани ону
паралады бир жанавар. Озаман бакалым, дÿшлери аслы
чыкажэк мы!» 21 Рувим, ишидип буну, куртарды Иосифи.

«Öлдÿрмейин ону, – деди Рувим. – 22 Кан дöкмейин. Ани
кенди еллеринизлäн öлдÿрежениз, таа ии атын ону чолун
ортасында те о куйуйа». Онун аслы неетийди – куртар-
маа Иосифи да бобасына геери гöтÿрмää.
23 Ачан Иосиф йаклашты кардашларына, оннар йырта-
рак чыкардылар онун сыртындан герӝик рубасыны 24 да
аттылар ону бир куйуйа. Куйу бошту, онда су йокту. 25 Та-
ман отуруп екмек имää, кардашлар гöрдÿлäр, ани Галаад
тарафындан гелер измайыллы алыш-веришчилерин бир
керваны – оннарын девелери Египетä гöтÿрäрдилäр тÿрлÿ
хош кокулу смола хем балзам. 26 Иуда деди: «Не казанырыз,
öлдÿрÿрсäк кардашымызы? Сора лääзым олаӝэк саклайа-
лым кабаатымызы. 27 Таа ии саталым ону измайыллылара,
ко еллеримиз пак олсун. Чÿнкÿ о бизим кардашымыз,
канымыз бир». Кардашлары кайыл олдулар. 28 Ачан ма-
дианны алыш-веришчилäр* йаклаштылар, кардашлар
чыкардылар Иосифи куйудан да саттылар оннара ирми
гÿмÿшä. Измайыллылар хайдадылар Иосифи Египетä.
29 Рувим дöндÿ куйунун йанына да гöрдÿ, ани Иосиф
орада йок, о кахырдан йыртты сыртында рубаларыны.
30 «Чоӝук йок орада! – деди Рувим, дöнÿп кардашла-
рынын йанына. – Не йапайым шинди бäн?» 31 Озаман
кардашлар алдылар Иосифин гöлмеени да, кесип бир
текä, булаштырдылар гöлмää каннан. 32 Сора, гетирип
гöлмää бобаларына, дедилäр: «Тä не биз булдук. Бакса-
на – бу гöлмек сенин оолунун му оса диил ми?» 33 Иа-
ков таныды гöлмää да баарды: «Оолумун рубасы! Ону
ӝанавар имиш, олмалы! Хакына, Иосифи параламыш!»
34 Иаков, сыртындакы рубаларыны йыртып, баалайып
белинä бир парча чувал платы, чок гÿн сыравардыр оолу

* 37:28 Мадианны алыш-веришчилäр – олмалы, лаф гидер
Измайылын евлат бойлары ичин, ангылары йашардылар
Мадиан топраанда.

ичин йас тутту. 35 Хепси ооллары хем кызлары гелдилӓр
онун йанына аутмаа ону, ама Иаков сеслӓмеди оннары.
«Йок, – дейӓрди о, – оолумун йанына йас тутарак ӧбӳр
дӳннейӓ инежӓм!» Да дизерӓк хеп ааларды оолуну.
36 Алыш-веришчилӓр сӓ бу вакыт хайдадылар Ио-
сифи Египетӓ да саттылар Потифара – бир бӳӳк адама,
фараонун баш коруйужусуна.

Иуда хем Тамар

38 1 О вакыт Иуда, айырылып кардашларындан, ер-
лешти йашамаа Адуламдан бир адамын йанында,
ангысынын адыйды Хира. 2 Орада Иуда каршылашты
бир ханааней кызлан. Кызын бобасынын адыйды Шуа.
Иуда евленди она. 3 Кары гебӓ калды да дуудурду бир
оол, онун адыны койдулар Ир. 4 Кары генӓ гебӓ калды,
дуудурду таа бир чожук, адыны койду Онан. 5 Генӓ бир
чожук дуудурду, адыны койду Шела. Ачан дууду Шела,
Иуда Кезивдӓйди.
6 Илк оолу Ир ичин Иуда алды бир кары, онун адыйды
Тамар. 7 Ама Саабинин гӧзӳндӓ Ир гӳнахкерди, бу бете-
рӓ Сааби ону ӧлдӳрдӳ. 8 Озаман Иуда деди Онана: «Сӓн
лӓӓзым йатасын батӳнун карысыннан да таманнайасын
девер боржуну: илерледӓсин батӳнун сойуну».*
9 Ама Онан билӓрди, ани ушак сайылмайажэк
онун, онуштан о, батӳсунун карысыннан йаттыы
заман, херкерӓ тоомуну ерӓ акыдарды, аники батӳ-
сунун сойуну узалтмамаа дейни. 10 Онун бу йаптыы
Саабинин гӧзӳндӓ гӳнахты, онуштан Сааби ӧлдӳрдӳ
Онаны да. 11 Озаман Иуда деди Тамар гелининӓ: «Дӧн
бобанын евинӓ да йаша орада, беним оолум Шела

---

* 38:8 Евелки чыфытларын адетлеринӓ гӧрӓ, бу евленментӓ
дууан чожук лӓӓзымды сайылсын ӧлӓн кардашын оолу хем
каблетсин онун варлыыны.

бýýйýнжä», – чýнкý о дýшýнäрди: «Ажаба ölмесин Шела да кардашлары гиби».

Бöлежä Тамар дöндý бобасынын евинä.

12 Хайли вакыт гечтиктäн сора Иуданын карысы,
Шуанын кызы, öлдý. Ачан битти Иуданын йас тутмасы, о гитти Тимнайа о инсаннара, ангылары кыркарды онун койуннарыны, онун досту адуламны Хира да гитти онуннан барабар.

13 Тамара хабер вердилäр: «Сенин кайнатан гидер
Тимнайа кыркмаа койуннарыны». 14 Тамар сойунду дул
рубаларыны, сарылды бир шаллан, аники ону танымасыннар, да отурду Тимна йолунда булунан Енаим гиришиндä, чýнкý о гöрäрди, ани Шела артык бýýдý, ама она изин вермедилäр Шелайлан евленсин. 15 Иуда, гöрýп ону,
санды, ани о бир ороспу*, чýнкý онун ýзý öртýлýйдý.
16 О сапты йолдан онун тарафына да деди: «Хади гел, сениннäн йатмаа истеерим», чýнкý билмäрди, ани о онун гелини. Тамар сорду: «Сениннäн йатарсам, не вережäн
бана?» 17 «Сýрýмдäн сана бир олак йоллайажам», – жуваплады о. «Олаа таа йолламадыйнан, не вережäн бана шинди, ани бäн инанайым сени?»

18 «Не верейим сана?» – сорду Иуда.

Тамар деди: «Кенди мýхýрýнý, гайтаныны** хем елиндеки сопаны».

Хепсини буннары верип, Иуда йатты Тамарлан, да о гебä калды.

19 Сора Тамар, гидип, сойунду шалыны да генä гииди
дул рубаларыны.

20 Иуда, амаанетини*** геери алмаа дейни, адуламны
достундан йоллады бир олак, ама досту карыйы буламады.

* 38:15 *Орослу* – рус. «продажная женщина».

** 38:18 *Гайтан* – рус. «шнур».

*** 38:20 *Амаанет* – рус. «залог».

21 О сорду оралы инсаннара: «Енаимдӓ йол бойунда бир
ороспу варды, нередӓ о?»
«Бурада ӧлӓ бир кары йок», – дедилӓр она.
22 О дӧндӱ Иуданын йанына да деди: «Бӓн буламадым
ону, оралы инсаннар бана дедилӓр: „Бурада йок ороспу“».
23 Иуда деди: «О ишлери, ани алды, ко браксын кен-
дисинӓ, зерӓ гӱлӱнтӱ олуруз. Бӓн йолладым она олаа,
ама сӓн карыйы буламадын».
24 Ӧлӓ бир ӱч айдан сора Иудайа хабер вердилӓр: «Се-
нин гелинин ороспулук етмиш да гебӓ калмыш». Иуда
деди: «Чыкарын ону дышары да йакын!»
25 Ачан Тамары чыкарардылар, о кайнатасына йоллады
хабер: «Бӓн гебӓ калдым бу ишлерин саабисиндӓн» – хем
таа деди: «Баксана, бу мӱхӱр, гайтан хем сопа киминдир?»
26 Иуда, таныйып бу ишлери, деди: «Бу инсан бендӓн
таа доору, нечинки бӓн ону Шела оолума алмадым». Да
биртаа онуннан йатмады.
27 Ачан гелди вакыт кары дуудурсун, аннашылды,
ани онун карнысында вар икиз. 28 Кары дуудураркан,
икизлерин бириси елини дышары чыкарды; озаман лу-
фуса бабусу баалады онун елинӓ бир кырмызы иплик
да деди: «Бу илк дууду». 29 Ама ушак чекти елини геери,
да кардашы илк дууду. Луфуса бабусу деди: «Сӓн насыл
кендинӓ кедик ачтын?» Да койду онун адыны Парец
(«*кедик ачмаа*»). 30 Сора дууду онун кардашы, ангысынын
елинӓ баалыйды кырмызы иплик. Онун адыны койду-
лар Зерах («*дан ери*»).

Иосиф хем Потифарын карысы

39 1 Измайыллылар Иосифи гӧтӱрдӱлӓр Египетӓ.
Орада ону сатын алды фараонун бир адамы, ко-
руйужуларын башы египетли Потифар.
2 Сааби Иосифлӓнди, да онун ишлери ислӓӓ гидӓр-
ди египетли чорбажысынын евиндӓ. 3 Онун чорбажысы

гӧрдӱ, ани Сааби Иосифлӓн хем ани О йардым едер она, ууру ислӓӓ гитсин хербир囲иштӓ.
4 Иосиф казанды онун хайырыны да олду онун изметчиси. Потифар койду ону кенди евинӓ хем бӱтӱн чорбаӂылыына буйуруӂу.
5 Озамандан беери, ачан о койду Иосифи ӂувапчы кенди евинӓ хем бӱтӱн чорбаӂылыына, Сааби иисӧзледи египетлинин евини Иосифин хатыры ичин. Потифарын евинӓ, тарласына, бӱтӱн варлыына Сааби берекет верди.
6 Бу ӱзерӓ Потифар верди Иосифин елинӓ хепсини кенди ишлерини; имӓк имеесиндӓн каарӓ, египетлинин башка хич бир заамети калмады.

Иосиф гӧзӓл хем кыврак бойлу бир адамды.
7 Бираздана чорбаӂысынын карысы она гӧз койду да деди: «Йат бенимнӓн».

8 Ама Иосиф инкӓр етти, дейип: «Чорбаӂым верди беним елимӓ бӱтӱн варлыыны, кендисинин евдӓ хич бир заамети йок.
9 Бу евдӓ бендӓн бӱӱк кимсей йок. Беним ичин хич бишей йасак йок – сендӓн каарӓ: сӓн онун карысыйсын. Насыл бӓн бӧлӓ бир кӧтӱлӱк йапайым, Аллахын ӧнӱндӓ гӱнаха гирейим?»
10 Потифарын карысы хер гӱн хеп савашарды йанылтмаа Иосифи, ама о кайыл олмады йатмаа онуннан.

11 Бир гӱн Иосиф гирди чорбаӂысынын евинӓ кенди ишини йапмаа дейни. Евдӓ башка кимсей йокту.
12 Потифарын карысы, тутуп Иосифи рубасындан, деди: «Йат бенимнӓн!» Ама Иосиф, кенди рубасыны карынын елиндӓ бракып, качарак чыкты евдӓн дышары.
13 Гӧрдӱйнӓн, ани Иосиф качты, бракып рубасыны онун елиндӓ,
14 кары чаарды чыраклары да деди: «Бакын: бу чыфыды гетирдилӓр бурайы, ани о бизи гӱлмӓӓ алсын! О гелди беним йаныма да истеди йатмаа бенимнӓн! Бӓн ӱӱсек сеслӓн баардым.
15 Ишидип, ани бӓн баарэрым, о бракты рубасыны да качты дышары!»
16 Коӂасы таа евӓ гелинӂӓ, о тутту кендисиндӓ Иосифин рубасыны.
17 Коӂасына да

хеп ӧлӓ аннатты: «О чыфыт чырак гелди йаныма – сӓн
гетирдин ону бурайы, ани гӱлмӓӓ алсын бени! 18 Ачан бӓн
гириштим баармаа, йардыма чаармаа, о бракты рубасыны
да качты евдӓн!» 19 Ишидип карысынын аннаттыкларыны:
«Тӓ не истеди йапсын бана сенин чыраан», – Иосифин
чорбажысы ӱфкеленди. 20 О буйур етти, тутсуннар Ио-
сифи да атсыннар зындана – орайы, нередӓ тутардылар
падишахын капанжыларыны.

Иосиф зынданда

Бӧлӓ Иосиф дӱштӱ зындана. 21 Ама Сааби онуннанды,
О йапты она иилик: Иосиф казанды зындан башынын
хайырыны. 22 О верди Иосифин елинӓ хепсини капанжы-
лары. Иосиф бӱтӱн зындан ишлеринин жувапчысыйды.
23 Зындан башынын да хич бир заамети йокту, чӱнкӱ
Сааби Иосифлӓнди да йардым едӓрди она хербир иштӓ.

Иосиф ачыклээр капанжыларын дӱшлерини

40 1 Бираз вакыт гечтийнӓн, Египет падишахынын
шарапчысы хем падишахын екмекчиси кенди
чорбажыларыны, фараону, гӱжендирдилӓр.

2 Фараон ӱфкеленди бу ики йакын адамына –
баш шарапчыйа хем баш екмекчийӓ. 3 Оннары ко-
руйужулар башынын евинӓ капаттырды, кӓр о зын-
дана, нередӓ капалыйды Иосиф. 4 Коруйужулар
башы койду Иосифи измет етсин оннара. Гечти би-
раз вакыт. 5 Бир гежӓ икиси дӓ – фараонун шарап-
чысы хем фараонун екмекчиси – гӧрдӱлӓр бирӓр
дӱш. Хербири кенди дӱшӱнӱ гӧрдӱ, хербир дӱшӱн
кенди ачыкламасы варды. 6 Сабаален гелди Иосиф
да гӧрдӱ, ани оннар раатсыз. 7 «Нечин саркытмы-
шыныз суратынызы?» – сорду Иосиф фараонун бу
адамнарына, ани капалыйдылар Иосифлӓн бара-
бар. 8 «Икимиз дӓ дӱш гӧрдӱк, ама дӱш ачыклайан

бурада йок». Иосиф деди: «Дӱш ачыкламаа Аллахтан диил ми? Аннадын бана дӱшлеринизи».

9 Баш шарапчы аннатты: «Бӓн гӧрдӱм, сансын беним
ӧнӱмдӓ бир ӱзӱм чотуу. 10 О чотуун ӱч чыбыы варды. О
чыбыклар башладылар бӱӱмӓӓ, чичеклендилӓр, сора
олдулар салкымнар. 11 Беним елимдӓ дӓ – фараонун чӧлмӓӓ. Бӓн копардым ӱзӱмнери, сыктым суйуну чӧлмӓӓ да
икрам еттим фараону».

12 «Сенин дӱшӱнӱн ачыкламасы будур, – деди она
Иосиф. – Ӱч чыбык – ӱч гӱндӱр. 13 Ӱч гӱндӓн сора фараон сени генӓ ӱӱселдежек: койажэк ески еринӓ, да сӓн
генӓ олажан шарапчы – дӧкежӓн онун чӧлмеенӓ шарап.
14 Ачан сенин ишлерин доорулажек, аклына гетир бени. Йап бана бир иилик – аннат беним ичин фараона,
куртар бени бурадан. 15 Чӱнкӱ бени, каврайып, зорлан
гетирдилӓр чыфыт тарафындан! Бурада бӓн йапмадым
бишей, ани о иш ичин бени атсыннар зындана!»

16 Баш екмекчи, ишидип севиндирижи ачыкламайы,
деди: «Бӓн дӓ гӧрдӱм бир дӱш: сансын беним башымда
вар ӱч сепет. 17 Ен ӱсттеки сепеттӓ – тӱрлӱ татлылыклар,
ани пиширилер фараона дейни, кушлар башымын ӱстӱндеки о сепеттӓн ийерлӓр». 18 Иосиф она бӧлӓ жувап
верди: «Бу гелер шу аннамайа: ӱч сепет – ӱч гӱндӱр. 19 Ӱч
гӱндӓн сора фараон сени дӓ „ӱӱселдежек“: о сени бир
аажа асажек; кушлар да сенин гӱӱдени гагалайажек».

20 Ӱч гӱндӓн сора фараонун дуума гӱнӱйдӱ, да хепсинӓ
изметчилеринӓ о бир бӱӱк софра курду. Хепсинин ӧнӱндӓ
о гӱнӱ фараон капандан чыкарды баш шарапчыйы хем
баш екмекчийи. 21 Баш шарапчыйы – онун ески еринӓ
койду, да о генӓ фараона чӧлмӓӓ вермӓӓ башлады. 22 Баш
екмекчийи дӓ – астырды: хепси олду Иосифин ачыкламасына гӧрӓ. 23 Ама баш шарапчы аклысына гетирмеди
Иосифин йалвармасыны, унутту ону.

Иосиф ачыклээр фараонун дӱшлерини

41 [1] Ики йылдан сора фараон гӧрдӱ бир дӱш: сансын
о дурээр Нил дересинин бойунда. [2] Дередӓн чыкты
гӧзӓл хем бесли еди инек да башладылар отламаа дерӓ
бойунда сазлыкта. [3] Сора дередӓн чыкты еди чиркин хем
забун инек да дурдулар ӧбӱр инеклерин йанында – [4] да
бу чиркин хем забун инеклӓр идилӓр о гӧзӓл хем туйан
инеклери. Бу вакыт фараон уйанды. [5] Сора генӓ уйку-
йа далды да гӧрдӱ башка бир дӱш: бир сапта бӱӱдӱ еди
ислӓӓ хем долгун башак. [6] Оннардан сора бӱӱдӱ таа еди
башак – буннар йуфкайды хем сыӂак лӱзгердӓн каурул-
мушту. [7] Да йуфка башаклар йуттулар о гӧзӓл хем долгун
башаклары! Бу вакыт фараон уйанды да аннады, ани о
дӱш гӧрдӱ.
[8] Ертеси сабаа онун ӂаны раатсызды. О чаарды бӱтӱн
Египеттӓн бӱӱӂӱлери хем билгичлери, аннатты дӱшле-
рини, ама хич кимсей ачыклайамады онун дӱшлерини.
[9] Озаман баш шарапчы деди фараона: «Аклыма гетире-
рим бир ески гӱнахымы. [10] Бир керӓ фараон ӱфкеленди
чыракларына да капатты бени хем баш екмекчийи ко-
руйуӂулар башынын евинӓ. [11] Бир гежӓ икимиз дӓ дӱш
гӧрдӱк, хербиримиз кенди дӱшӱнӱ, дӱшлерин ачыклама-
лары диилди биртӱрлӱ. [12] Орада бизимнӓн барабар варды
бир изметчи чыфыт – коруйуӂулар башынын чыраа.
Биз аннаттык она дӱшлеримизи, да о ачыклады бизим
дӱшлеримизи – хербиримизӓ сӧледи, не аннамайа гелер
онун дӱшӱ. [13] Нижӓ о бизӓ сӧледийди, ӧлӓ дӓ олду: бени
ески еримӓ койдулар, ӧбӱрӱнӱ дӓ астылар».
[14] Фараон чаартты Иосифи. Ону осаат чыкардылар
капандан, траш еттилӓр, дииштирдилӓр рубаларыны,
да Иосиф чыкты фараонун ӧнӱнӓ. [15] Фараон деди: «Бӓн
гӧрдӱм бир дӱш, ама кимсей ону ачыклайамээр. Ишит-
тим, ани дӱшлери ачыклармышын». [16] Иосиф фараона

деди: «Диил бән, ама Аллах фараона ен уйгун ачыклама
йапажэк». 17 Фараон аннатты Иосифä: «Дӱшӱмдä гöрдӱм,
сансын бäн дурэрым Нил дересинин бойунда. 18 Дередäн
чыкты гöзäл хем туйан еди инек да башладылар отламаа
дерä бойунда сазлыкта. 19 Оннардан сора дередäн чык-
ты еди забун, чиркин хем йуфка инек – бӱтӱн Египеттä
букадар чиркин инек йоктур гöрдӱӱм. 20 Да бу забун хем
йуфка инеклäр о еди туйан инää идилäр. 21 Ама идиктäн
сора оннар хеп öлä забун калдылар, сансын бишей име-
мишлäр. Да бäн уйандым. 22 Сора гöрдӱм таа бир дӱш:
бир сапта бӱӱдӱ еди долгун хем гöзäл башак. 23 Оннар-
дан сора бӱӱдӱ таа еди башак – буннар йуфкайды хем
сыжак лӱзгердäн каурулмушту. 24 Да бу йуфка башаклар
йуттулар гöзäл башаклары. Бäн аннаттым дӱшлерими
бӱӱжӱлерä, ама оннар бана бишей ачыклайамадылар».
25 «Бу ики дӱшӱн ачыкламасы бирдир, – деди Иосиф
фараона. – Аллах билдирмиш сана, не йапажэк. 26 Еди
гöзäл инек – о еди йыл. Еди гöзäл башак – о да еди
йыл. Дӱшлäр бир аннамайа гелер. 27 Таа сора чыкан еди
чиркин хем забун инек – о таа еди йыл. Еди йуфка хем
сыжак лӱзгердäн каурулмуш башак – еди йыл кытлык
олажаа аннамасына гелер. 28 Нижä бäн сöледийдим фа-
раона: Аллах гöстерер фараона, не О йапажэк. 29 Бӱтӱн
Египет топраанда еди йыл ислää берекет олажэк. 30 Ама
сора еди йыл öлä бир кытлык олажэк, ани боллук йыл-
лары унудулажек. Аачлык ипрадажек топраа. 31 Öлä аар
бир кытлык олажэк, ани евелки боллуун хич ады да
калмайажэк. 32 Фараон ики керä дӱш гöрдӱ онуштан, ани
Аллахын неети артык четин хем тездä О таманнайажэк
Кенди неетини.
33 Шинди ко фараон булсун акыллы хем аариф бир
адам да койсун ону Египет топраана öндержи. 34 Ко бӱ-
тӱн падишахлыкта фараон койсун жувапчы инсаннары,
аники еди боллук йылы ичиндä берекетин бешинжи

пайыны топламаа [35-36] касабаларда фараонун амбарлары-
на. Озаман еди кытлык йылы бойунӂа олаӂэк имеелик,
аники Египет падишахлыы кайбелмесин бу кытлыктан».

Иосиф – Египетин өндерӂиси

[37] Фараон хем хепси онун изметчилери беендиләр
Иосифин лафларыны. [38] Фараон деди адамнарына: «Бу-
лаӂез мы башка бир адам, ангысында вар Аллах Ду-
ху?» [39] Сора фараон деди Иосифӓ: «Аллах сана буннары
хепсини ачыкладыйса, сендӓн таа акыллы хем аариф
кимсей йоктур. [40] Сӓн бакаӂан беним падишахлыымы,
сенин сӧзӱнӱ сеслейеӂек бӱтӱн халкым. Саде беним
тронум олаӂэк сендӓн ӱстӱн. [41] Бӓн сени койаӂам ӧн-
дерӂи бӱтӱн Египет топраана». [42] Сора фараон чыкарды
пармаандан кенди мӱхӱрӱнӱ да гиидирди ону Иосифин
пармаана. О гиидирди Иосифӓ инӂӓ кетендӓн рубалары
хем асты бойнусуна бир алтын синӂир. [43] Фараон буйур
етти гездирсиннӓр Иосифи кендисинин икинӂи фай-
тонунда хем онун ӧнӱндӓ баарсыннар: «Аврех!» («*йол
ачын*»). Бутакым фараон койду Иосифи бӱтӱн Египет
ӱстӱнӓ ӧндерӂи.

[44] «Бу беним истедиим, – деди фараон Иосифӓ. –
Фараон бӓним, ама Египеттӓ, сендӓн изин алмадаан,
кимсей елини-айааны кыпырдатмайаӂек!» [45] Фараон
койду Иосифӓ ени ад: Цафнат-Панеах. Верди она кары
Поти-Перанын кызыны Аснаты. (Поти-Пера Гелиопол
касабасында дин изметчисийди.) Да Иосиф йолланды
бойдан-бойа гезмӓӓ Египет топрааны. [46] Иосиф отуз йа-
шындайды, ачан башлады измет етмӓӓ фараона. Чыкып
фараондан, о гезди бӱтӱн Египети.

[47] Еди боллук йылы бойунӂа топрак чок берекет верди.
[48] Бӱтӱн екини, ани о йылларда топлардылар Египеттӓ,
Иосиф даадарды касабалара: хербир касабайа – долай
тарлалардан мейвалары. [49] О топлады амбарлара денизин

куму кадар чок бодай – окадар чок, ани ону йокту на-
сыл ӧлчӱп-саймаа.

[50] Кытлык йыллары башламадаан, Аснат (Гелиопол-
дакы дин изметчисинин Поти-Перанын кызы) дуудур-
ду она ики чожук. [51] Илк оолунун адыны Иосиф койду
Манасийа («*унуттуран*»), дейип: «Аллах бана унуттурду
бӱтӱн беним ажыларымы хем бобамын евини». [52] Икинжи
оолунун адыны койду Ефрем («*берекетли*»), дейип: «Аллах
бени берекетли йапты о топракта, нередӓ зеет чектим».

[53] Египеттӓ еди боллук йылы гечтилӓр. [54] Нижӓ дӓ сӧ-
ледийди Иосиф, башлады еди кытлык йылы. Хер тарафта
кытлык олду, ама Египетин херерсиндӓ екмек варды.
[55] Ачан египетлилӓр, аач калып, гиттилӓр фараондан
ийежек истемӓӓ, фараон оннара деди: «Гидин Иосифӓ,
не о сизӓ дейӓрсӓ, ону йапын». [56] Бӱтӱн Египеттӓ олду
кытлык. Иосиф, амбарлары ачып, чекетти египетлилерӓ
бодай сатмаа, чӱнкӱ Египет топраанда кытлык сарпла-
шарды. [57] Башка падишахлыклардан да инсаннар бодай
сатын алмаа дейни гелӓрдилӓр Египетӓ, Иосифӓ, чӱнкӱ
херердӓ кытлык сарплашарды.

Иосифин кардашлары гидерлӓр Египетӓ

42 [1] Ӱӱренип, ани Египеттӓ вар бодай, Иаков деди
оолларына: «Не бакэрсыныз бири-биринизӓ? [2] Бӓн
ишиттим, ани Египеттӓ вармыш бодай. Гидин, сатын
алын, аники ӧлмейелим аачлыктан». [3] Да Иосифин он
кардашы йолландылар Египетӓ бодай алмаа. [4] Саде
Вениамини, Иосифин ӧз кардашыны, Иаков бракмады
гитсин ӧбӱр кардашларыннан, чӱнкӱ коркарды гелмесин
оолунун башына бир бела.

[5] Израилин оолларыннан барабар Египетӓ бодай ал-
маа гелдийдилӓр башка инсаннар да – чӱнкӱ кытлык ол-
дуйду бӱтӱн Ханаан топраанда. [6] Иосиф Египет топраанда
бӱӱк ӧндержийди – о херкезӓ бодай сатарды. Кардашлар,

йаклашып она, диз чӧкӱп онун ӧнӱндӓ, баш иилттилӓр
ерӓ кадар. [7] Иосиф, гӧрӱп кардашларыны, таныды онна-
ры, ама йапты кендисини, ани танымээр, да серт сорду:
«Нередӓн гелдиниз?» – «Ханаандан, боодай алмаа гел-
дик», – дедилӓр оннар. [8] Иосиф таныды кардашларыны,
ама оннар Иосифи танымадылар. [9] О аклысына гетирди
кенди дӱшлерини да деди: «Сиз гӧзчӱйсӱнӱз*. Гелдиниз
ӱӱренмӓӓ топраамызын йуфка ерлерини». – [10] «Аман, чор-
баӂы! – дедилӓр кардашлары. – Биз, сенин чыракларын,
гелдик ийеӂек сатын алмаа. [11] Хепсимиз бир бобанын
ушакларыйыз, доору инсаннарыз! Биз сенин чыракларын,
диилиз гӧзчӱ!» – [12] «Йок, – деди Иосиф, – сиз гелдиниз
ӱӱренмӓӓ топраамызын зайыф ерлерини!» [13] «Биз, сенин
чыракларын, оники кардашыз, – дедилӓр оннар. – Хеп-
симиз Ханаан топраанда йашайан бир бобанын ушакла-
рыйыз. Кӱчӱк кардашымыз бобамызын йанында калды,
бири дӓ кайбелди». – [14] Озаман Иосиф деди: «Ниӂӓ сӧле-
дим, ӧлӓ дӓ вар: сиз гӧзчӱйсӱнӱз. [15] Ама биз сизи денейе-
ӂез. Емин едерим фараонун адыннан: кӱчӱк кардашыныз
гелмейинӂӓ, сиз бурадан чыкамайаӂеныз. [16] Араныздан
бирини йоллайын, гетирсин кардашынызы, ӧбӱрлериниз
дӓ бурада капалы калаӂэныз. Бакаӂез, аннаттыкларыныз
доору му оса диил ми. Еер диилсӓ – сайылэр, сиз гӧзчӱй-
сӱнӱз. Емин едерим фараонун адыннан!»

[17] Иосиф капады оннары ӱч гӱнӓ капана. [18] Ӱчӱнӂӱ гӱнӱ
деди оннара: «Йапарсаныз ӧлӓ, насыл дейеӂӓм, – ӂа-
нынызы куртарарсыныз, чӱнкӱ бӓн коркэрым Аллахтан.
[19] Еер сиз хакына доору инсаннарсаныз, ко араныздан
бири калсын капанда, ӧбӱрлери дӓ аачлык чекӓн евдеки-
лериниздӓ боодай гӧтӱрсӱн. [20] Сора кӱчӱк кардашынызы
бана гетирин. Еер сӧледиклериниз аслы чыкарса, озаман
ӧлӱмдӓн куртулурсунуз».

* **42:9** *Гӧзчӱ* – рус. «лазутчик», «разведчик».

Кардашлар ӧлӓ дӓ йаптылар.
21 «Кардашымыза йаптыкларымыз ичин бу бизӓ бир
җезадыр! – дейӓрдилӓр оннар бири-биринӓ. – Биз гӧрдӱк
онун җан зеетлерини, ама аҗымадык ону, макарки о йал-
варарды бизӓ. Бу бетерӓ башымыза бела гелди!» 22 Рувим
оннара деди: «Демедийдим ми сизӓ: „Зарар йапмайын
чоҗаа“? Ама сиз сеслӓмединиз. Шинди биз җувап едериз
онун каны ичин». 23 Билмӓрдилӓр кардашлар, ани Иосиф
аннээр оннарын лафыны, чӱнкӱ Иосиф лафедӓрди он-
нарлан чевириҗи ашыры. 24 Иосиф чекилди бир тарафа
да гиришти ааламаа. Сора, дӧнӱп, генӓ лафетти оннар-
лан. Араларындан Симеону алып, кардашларынын гӧзӱ
ӧнӱндӓ баалаттырды ону. 25 Сора буйурду изметчилеринӓ,
долдурсуннар оннарын торбаларына боодай, хербири-
нин гӱмӱшӱнӱ койсуннар геери онун чувалына хем йол
ичин версиннӓр ийеҗек. Бӧлӓ дӓ йапылды. 26 Кардашлар,
ӱкледип боодайы ешеклеринӓ, чыктылар йола.
27 Ачан конакландылар геҗелемӓӓ дейни, оннарын
бириси, чӧзӱп торбасыны, аники алафламаа ешееңи,
гӧрдӱ кенди гӱмӱшӱнӱ – пара торбанын аазындайды.
28 «Гӱмӱшӱмӱ геери вермишлӓр! – деди о кардашларына. –
Тӓ торбамда!» Оннарын ӱреклери копту. Титирейерӓк,
оннар башладылар сормаа бири-биринӓ: «Не гетирди
бизим башымыза Аллах?»
29 Дӧнӱп Ханаан топраана, бобаларын йанына, кардаш-
лар аннаттылар она, не гелди башларына: 30 «Египетин
ӧндерҗиси лафетти бизимнӓн серт, ниҗӓ гӧзчӱлӓрлӓн.
31 Ама биз дедик она: „Биз доору инсаннарыз, диилиз
гӧзчӱ. 32 Хепсимиз бир бобанын ушакларыйыз. Оники
кардашыз; бири кайбелди, ен кӱчӱӱ дӓ Ханаан топраанда
бобамызын йанында“. 33 Ама о топраан ӧндерҗиси бизӓ
деди: „Доору олдуунузу бӓн бӧлӓ аннайабилирим: бири-
низи бурада йанымда бракын, каланыныз да алын боо-
дайы да гӧтӱрӱн аачлык чекӓн евдекилеринизӓ. 34 Кӱчӱк

кардашынызы да бана гетирин. Озаман бӓн инанажам,
ани сиз диилсиниз гӧзчӱ, ама доору инсаннарсыныз.
Кардашынызы геери вережӓм хем изин вережӓм алыш-
вериш йапасыныз бӱтӱн бизим топраамызда“».
35 Бошалдып торбаларыны, херкези булду торбасын-
да кесесини гӱмӱшлӓн. Гӧрӱп кеселери, хем кендилери,
хем бобалары корктулар. 36 «Сиз бени ушаксыз бракэр-
сыныз, – деди оннара бобалары Иаков. – Иосиф йок,
Симеон йок. Вениамини алэрсыныз. Хепси белалар –
беним башыма!» 37 Рувим жуваплады бобасына: «Беним
ики оолуму ӧлдӱр, еер гетирмӓрсӓм геери Вениамини.
Вер ону бана, бӓн гетирежӓн ону сана геери». – 38 Ама
Иаков деди: «Оолуму сизиннӓн йолламайажам, чӱнкӱ
онун кардашы ӧлдӱ, о йалныз калды. Еер йолда онун
башына бир бела гелӓрсӓ, бу кахырлан сиз беним бийаз
башымы ӧбӱр дӱннейӓ гӧтӱрежениз».

Иосифин кардашлары генӓ гидерлӓр Египетӓ

43 1 Ама кытлык хеп каавилешӓрди. 2 Ачан Египеттӓн
гетирилӓн боодай битти, бобасы деди оннара: «Ги-
дин генӓ, гетирин бизӓ баари бираз имӓк». 3 Иуда она бӧлӓ
сӧледи: «О адам бизӓ сыкы сымарлады: „Еер кардашыныз
сизиннӓн гелмӓзсӓ, беним ӱзӱмӱ гӧрмейежениз“. 4 Карда-
шымызы бизимнӓн йолларсан, озаман, гидип, сана имӓк
аларыз. 5 Ама йолламарсан, йок нейӓ гиделим, нечинки о
адам деди: „Кардашынызы гетирмӓзсениз, беним ӱзӱмӱ
гӧрмейежениз“». – 6 «Нечин бана кӧтӱлӱк йаптыныз, – де-
ди Израил, – нечин сӧлединиз, ани таа бир кардашыныз
вар?» 7 Оннар жуваппладылар: «О адам сорду кендимиз хем
евдекилеримиз ичин: „Бобаныз таа йашээр мы? Башка
кардашыныз вар мы?“ О сорду, биз сӧледик. Ким билӓр-
ди, ани о буйуражек гетирелим кардашымызы?»
8 Сора Иуда деди бобасына Израилӓ: «Колвер чо-
жуу бенимнӓн, да биз гиделим. Озаман ӧлмӓриз, саа

калырыз – сӓн дӓ, биз дӓ, бизим ушакларымыз да. 9 Бӓн
она жувапчы олажам, бендӓн жувап истейежӓн: еер ону
гетирип сенин ӧнӱнӓ чыкармазсам, ӧмӱр бойунжа сенин
ӧнӱндӓ кабаатлы олурум. 10 Биз ойаланмасайдык, шин-
дийӓ кадар ики керӓ гидип-гележейдик!»

11 Озаман бобалары Израил деди оннара: «Бӧлӓйсӓ,
бутакым йапын: долдурун торбаларыныза топраамызын
ен ии мейваларындан да гӧтӱрӱн она баашыш – балзам,
бал, тӱрлӱ хош кокулар, фыстык, бадем. 12 Йаныныза
алын ики кат зеедӓ гӱмӱш – о паралары, ани коймушту-
лар торбаларыныза, геери гӧтӱрӱн; беким, йаннышлык
олмуштур. 13 Алын Вениамини да генӓ гидин о адамын
йанына. 14 Бӱӱк Куветли Аллах ко версин о адама ажы-
йаннык, аники о геери версин сизӓ хем Симеону, хем
Вениамини! Бана са, еер йазылыйса ушаксыз калайым,
ко калайым».

15 Алып йаннарына баашышлары, ики кат зеедӓ гӱ-
мӱш хем Вениамини, кардашлар гиттилӓр Египетӓ да
чыктылар Иосифин ӧнӱнӓ. 16 Ачан Иосиф гӧрдӱ оннарын
йанында Вениамини, о сӧледи изметчисинӓ, ангысы
бакарды онун евини: «Гӧтӱр бу адамнары беним евимӓ.
Кес бир хайван да йап имӓӓ – бӱӱн оннар ӱӱлен екмеени
ийежеклӓр бенимнӓн барабар».

17 Ев изметчиси йапты хепсини, нижӓ сӧледи Иосиф,
гӧтӱрдӱ оннары евӓ. 18 Ама кардашлар корктулар да де-
дилӓр: «Бизи гӧтӱрерлӓр, олмалы, о гӱмӱшлӓр ичин,
ани торбаларымыза койулдуйду! Шинди абанажек-
лар ӱстӱмӱзӓ, йапажэклар бизи чырак, ешеклеримизи
дӓ алажэклар!» 19 Евин капусунда оннар даныштылар
ев изметчисинӓ: 20 «Сеслесӓнӓ бизи, чорбажы. Биз бир
керӓ гелдиийдик бурайы боодай алмаа. 21 Ама ачан ко-
накландык гежелемӓӓ дейни, геери дӧнӓркӓн, биз ач-
тык торбаларымызы да гӧрдӱк, ани торбаларымызын
аазына коймушлар парамызы – таман окадар, некадар

ӧдедийдик. О гӱмӱшлери сизӓ геери гетирдик. 22 Бундан
каарӓ, ийежек алмаа дейни башка пара йанымыза ал-
дык. Ким озаман коймуш торбаларымыза гӱмӱш, биз
билмеериз». – 23 «Касаветлӓнмейин, – деди оннара ев
изметчиси. – Коркмайын. Олмалы, сизин Аллахыныз –
бобанызын Аллахы – койду бу паралары торбаларыны-
за. Бӓн сизин гӱмӱшлеринизи озаман алдым». Бундан
сора гетирди оннара Симеону. 24 Сора чаарды хепсини
Иосифин евинӓ, гетирди айакларыны йыкамаа дейни
су, ешеклеринӓ верди алаф.

25 Кардашлар хазырладылар баашышларыны, Иосифи
ӱӱлендӓ каршыламаа дейни, чӱнкӱ оннара артык сӧлен-
дийди, ани орада ӱӱлен екмеени ийежеклӓр. 26 Ачан гелди
Иосиф, оннар вердилӓр она баашышлары да, диз чӧкӱп
онун ӧнӱндӓ, иилттилӓр башларыны ерӓ кадар. 27 Иосиф
селӓм верди оннара да сорду: «Сиз аннаттыйдыныз ихтӓр
бобаныз ичин. Не йапэр о? Йашээр мы таа?» – 28 «Бизим
бобамыз, сенин чыраан, йашээр, саа-селӓм», – жувап-
ладылар кардашлар да, диз чӧкӱп, баш иилттилӓр.

29 Калдырып башыны хем гӧрӱп кенди кардашыны
Вениамини, Рахилин оолуну, Иосиф сорду: «Бу му о си-
зин кӱчӱк кардашыныз, ангысы ичин бана аннадарды-
ныз?» Сора екледи: «Аллах сана хайыр версин, оолум!»
30 Ачан Иосиф гӧрдӱ кардашыны, онун ӱрӓӓ башлады
сызламаа, онун аалайажаа чыкты, да о, хызлы гирип
башка бир одайа, аалады орада. 31 Сора, ӱзӱнӱ йыкайып,
о дышары чыкты да, топлайып кендини, буйур етти
гетирсиннӓр имеейи. 32 Иосифӓ айыры, мусаафирлерӓ
айыры, оннарлан барабар ийӓн египетлилерӓ да айыры
имӓк верилди, чӱнкӱ египетлилерӓ чыфытларлан барабар
имӓӓ сайыларды ииренмӓк. 33 Кардашлары отурттулар
Иосифин ӧнӱндӓ сырасынжа – бӱӱйӱндӓн кӱчӱӱнӓ доо-
ру. Онуштан оннар шашарак бакардылар бири-биринӓ.
34 Иосифин масасындан оннара имӓк даадылды –

Вениаминин пайы ӧбӱрлериндӓн беш кат зеедӓйди.
Оннар ийип-ичтилӓр, конуштулар Иосифлӓн барабар.

Иосиф денеер кардашларыны

44 [1] Иосиф деди ев изметчисинӓ: «Долдур бу адам-
нарын торбаларына имӓк, некадар ташыйаби-
лежеклӓр. Хербиринин гӱмӱшӱнӱ торбасынын аазы-
на кой. [2] Ен кӱчӱӱн торбасына гӱмӱшлӓн билӓ кой
беним гӱмӱш чӧлмееми дӓ». Изметчиси йапты ӧлӓ,
нижӓ сӧледи Иосиф. [3] Сабаален еркен мусаафирлери
ешеклериннӓн гечирдилӓр евӓ. [4] Кардашлар чыкты-
лар касабадан, ама таа узаклашмадылар, ачан Иосиф
деди изметчисинӓ: «Чабук етиш оннары! Етишип, сӧ-
лӓ оннара: „Сиз нечин иилик ичин кӧтӱлӱк йапты-
ныз? [5] Нечин чалдыныз чорбажымын гӱмӱш чӧлмее-
ни, ангысындан о ичер хем онуннан фал чекер. Сиз
кӧтӱлӱк йаптыныз!“»

[6] Ев изметчиси етишти оннары да сӧледи бу лафлары.
[7] Кардашлар дедилӓр: «Чорбажымыз, нечин бӧлӓ лафе-
дерсин? Биз, сенин чыракларын, бу иши йапамарыз! [8] О
гӱмӱшӱ билӓ, ани булдук торбаларымызын аазында, биз
геери гетирдик Ханаан топраандан! Вар мы насыл сенин
чорбажынын евиндӓн чалалым гӱмӱш йа да алтын? [9] Еер
биримиздӓ кайбелӓн иш булунурса, ко о ӧлдӱрӱлсӱн, биз
дӓ хепсимиз чорбажымыза чырак олалым». – [10] «Ислӓӓ,
ко олсун ӧлӓ, нижӓ деерсиниз, – деди изметчи, – ама
кимдӓ булунурса, чырак олажэк, каланыныз да кабаат-
сыз сайылажэк».

[11] Кардашлар осаат индирдилӓр торбаларыны да чӧз-
дӱлӓр оннары. [12] Ев изметчиси аарады сырасынжа – бӱӱ-
йӱндӓн таа кӱчӱӱнӓ кадар. Чӧлмек булунду Вениаминин
торбасында. [13] Кардашлар кахырдан йырттылар сыртында
рубаларыны. Сора ӱклеттилӓр торбаларыны ешеклеринӓ
да дӧндӱлӓр геери касабайа.

14 Ачан Иуда хем кардашлары гелдилӓр Иосифин
евинӓ, о таа орадайды. Оннар, диз чӧкӱп, баш иилтти-
лӓр онун ӧнӱндӓ ерӓ кадар. 15 «Насыл йапабилдиниз бу
иши? – деди оннара Иосиф. – Билмеерсиниз ми, ани
беним гиби инсаннар беӂерерлӓр фал чекмӓӓ?» – 16 «Не
дейелим, не сӧлейелим, чорбаӂым? – ӂуваплады Иуда. –
Доорулуумузу насыл гӧстерелим? Аллах ӱзӓ чыкарды
бизим гӱнахымызы. Артык хепсимиз чорбаӂымызын
чыракларыйыз – хем биз, хем о, ангысында булунду
чӧлмек». – 17 «Йок, – деди Иосиф, – бӧлӓ йапмайаӂам!
Кимдӓ булунду чӧлмек, анӂак о олаӂэк беним чыраам.
Сиз дӓ саа-селӓм дӧнӱн бобанызын йанына».

18 Озаман Иуда, йаклашып Иосифӓ, деди: «Йалварэ-
рым, чорбаӂым, изин версӓнӓ сӧлейим сана бир лаф.
Ӱфкелӓнмӓ чыраана, чӱнкӱ сӓн фараон гибийсин!

19 Чорбаӂым, сӓн сордуйдун бизӓ, сенин чыраклары-
на, вар мы бобамыз хем башка кардашларымыз. 20 Биз
дӓ сана дедийдик, ани бобамыз саа, ама артык ихтӓр,
хем ани вар бир кӱчӱк кардашымыз, ангысы дууду бо-
бамызын ихтӓрлыында. О ушаан батӱсу ӧлдӱ, кендиси
анасынын тек бир оолу калды. Бобамыз ону пек север.
21 Сӓн дӓ дедийдин бизӓ, сенин чыракларына, гетирелим
сана кӱчӱк кардашымызы, ани кенди гӧзӱннӓн ону гӧ-
рӓсин. 22 Биз дӓ дедийдик, ани о йок насыл айырылсын
бобасындан – еер айырылырса, бобасы ӧлӱр. 23 Ама сӓн
дедийдин бизӓ, сенин чыракларына, ани кардашымызы
гетирмӓзсӓк, сенин ӱзӱнӱ гӧрмейеӂез.

24 Дӧндӱйнӓн сенин чыраана, бобамыза, биз аннат-
тык она сенин сӧледиклерини. 25 Ачан са бобамыз генӓ
сымарлады гетирелим бираз боодай, 26 биз дедик: „Кӱчӱк
кардашымыз бизимнӓн гелирсӓ, анӂак озаман гидӓриз.
Кӱчӱк кардашымыз йанымызда олмазса, насыл бакарыз
о адамын гӧзлеринӓ!“ 27 Бизим бобамыз, сенин чыраан,
деди бизӓ бӧлӓ: „Сиз билерсиниз: карым бана дуудурду

ики чоӂук. [28] Бириси кайбелди. Безбелли, ону парала-
дылар ӂанаварлар. Озамандан беери бӓн ону гӧрмедим.
[29] Шинди сиз икинӂисини дӓ алэрсыныз. Ама йолда
онун башына бир бела гелӓрсӓ? Бу кахырлан сиз беним
бийаз башымы ӧбӱр дӱннейӓ гӧтӱрӱрсӱнӱз“. [30] Шинди
вар мы насыл бӓн дӧнейим бобама, сенин чыраана, еер
бизимнӓн олмарса онун севгили чоӂуу? Чӱнкӱ бу чоӂук
тутэр ону дӱннедӓ. [31] Бобамыз гӧрӓрсӓ, ани о йок, ӧлӱр.
Да бизим бетеримизӓ онун бийаз башы кахырдан ӧбӱр
дӱннейӓ гидӓр! [32] Бӓн, сенин чыраан, ӂувапчы олдум
бобама, ани кардашым дӧнеӂек: еер ону гетирмӓзсӓм гее-
ри, ӧмӱрӱм битинӂӓ кабаатлы олурум бобамын ӧнӱндӓ.
[33] Бу ӱзерӓ ко бӓн онун еринӓ сенин чыраан олайым! О
да кардашларыннан дӧнсӱн евӓ. [34] Онсуз бӓн насыл дӧ-
нейим бобамын йанына? Бӓн дайанамам гӧрмӓӓ, насыл
бобамын башына гелеӂек бела».

Иосиф ачылэр кардашларына

45 [1] Иосиф артык тутамарды кендисини изметчи-
леринин ӧнӱндӓ. «Хепсиниз чыкын бурадан!» –
баарды Иосиф. Да ачан онун йанында кимсей йокту, о
ачылды кардашларына. [2] О ааларды ӧлӓ ӱӱсек сеслӓн,
ани египетлилӓр ишиттилӓр онун ааламасыны, да бу
хабер етишти фараонун евинӓ. [3] «Бӓн Иосифим, – деди
о кардашларына. – Бобам таа саа мы?» Кардашлары
кала-калдылар, бишей сӧлейӓмедилӓр.

[4] «Йаклашын бана», – деди Иосиф. Оннар йаклаштый-
нан, Иосиф илерлетти лафыны: «Бӓн Иосифим – сизин
кардашыныз, ани сиз саттыныз Египетӓ. [5] Ама кахыр-
ланмайын хем пишман олмайын, ани буну йаптыныз.
Чӱнкӱ Аллах бени бурайы сиздӓн илери йоллады, аники
бӓн куртарайым сизин ӂаннарынызы. [6] Артык ики йыл
олду, ниӂӓ сӱртер кытлык, ӧнӱмӱздеки таа беш йыл не
тарла екилеӂек, не харман дӱӱлеӂек. [7] Аллах йоллады

бени сиздӓн илери, аники ер ӱзӱндӓ сойунузу бракмаа
хем бӱӱк куртулушлан жанынызы корумаа дейни. 8 Диил
сиз, ама Аллах йоллады бени бурайы да йапты ӧлӓ, ани
бӓн олайым фараона насаатчы хем онун евинӓ бакыжы,
хем бӱтӱн Египет топраана ӧндержи.

9 Тез гидин бобамын йанына да сӧлӓйин она: „Бӧ-
лӓ деер сенин оолун Иосиф: Аллах койду бени бӱтӱн
Египет топраана ӧндержи. Ойаланма, гел беним йаны-
ма. 10 Сӓн ерлешежӓн Гошен бӧлгесиндӓ да бана йакын
олурсун: хем сӓн, хем ушакларын, хем унукаларын, хем
сӱрӱлерин, хем бӱтӱн варлыйын. 11 Орада бӓн сени бака-
рым, аники не сӓн, не сенин евлат бойларын, не сенин
хайваннарын йоксуллук чекмесин – чӱнкӱ кытлык таа
беш йыл сӱртежек“.

12 Шинди сиз кенди гӧзлеринизлӓн гӧрерсиниз, хем
сиз, хем беним кардашым Вениамин, ани хализдӓн си-
зиннӓн бӓн лафедерим! 13 Аннадын бобама, ани бӓн Еги-
петтӓ анылмыш адамым. Аннадын хепсини, не гӧрдӱнӱз
бурада, хем бобамы таа тез бурайы гетирин!»

14 Иосиф сармашты Вениамин кардашына да гиришти
ааламаа – Вениамин дӓ аалайарак она сармашты. 15 Иосиф
аалайарак ӧптӱ хепси кардашларыны. Сора кардашлары
гириштилӓр онуннан лафетмӓӓ.

16 Ачан фараонун евинӓ етишти хабер, ани гелдилӓр
Иосифин кардашлары, фараон хем онун адамнары се-
виндилӓр буна. 17 Фараон Иосифӓ бӧлӓ деди: «Сӧлӓ кар-
дашларына, ӱкледип ешеклерини, гитсиннӓр Ханаан
топраана 18 да гетирсиннӓр бурайы бобанызы хем евдеки-
леринизи. Бӓн вережӓм сизӓ Египетин ен ии топракла-
рыны. Бу топраан каймааны ийежениз! 19 Сӧлӓ алсыннар
Египеттӓн арабалары – ушакларыны хем карыларыны
гетирмӓӓ дейни. Хем бобанызы гетирин. 20 Орада калан
варлыйыныза жаныныз ажымасын, нечинки ен ии ишлӓр,
не варса Египет топраанда, сизин олажэк!»

21 Израилин ооллары бӧлä дä йаптылар. Насыл буйурдуйду фараон, Иосиф верди оннара араба хем йола
имеелик, 22 хем дä хепсинä бирäр кат ени руба. Вениаминä
о верди ӳчӳз гӳмӳш хем беш кат ени руба. 23 Бобасына
йоллады он ешек ӳклӳ Египет топраанын ен ии ишлериннäн, он диши ешек тä йолҗулук ичин ӳклӳ боодай,
екмек хем башка ийеҗек. 24 Кардашларыны йола гечиркäн, Иосиф деди оннара: «Йолда чекишмейин». 25 Оннар
чыктылар йола Египеттäн да дӧндӳлäр Ханаан топраана бобасынын йанына.
26 «Иосиф саа-селäм! – дедилäр оннар Иакова, – о
шинди бӳтӳн Египет ӳстӳнä ӧндерҗи олмуш!» Иаковун
ӳрää сууду, ама о инанмады оннары. 27 Ооллары аннаттылар бобасына Иосифин сӧледиклерини, о кенди
гӧзлериннäн гӧрдӳ арабалары, ани йоллады Иосиф, да
Иаковун ӳрää еринä гелди. 28 «Етäр! – деди о. – Беним
оолум Иосиф саа! Ӧлмедääн, гидеҗäм да гӧреҗäм ону!»

Иаков гидер Египетä

46 1 Израил топлады бӳтӳн варлыыны да йола чыкты.
Етишип Беер-Шевайа, о чок курбан кести Исаак
бобасынын Аллахына. 2 О геҗä Аллах чаарды ону бир
гӧрӳнтӳдä: «Иаков, Иаков!» – «Бäн бурадайым», – җувап
етти Иаков. 3 Аллах деди: «Бäн Аллахым, сенин бобанын Аллахыйым. Коркма, гит Египетä, чӳнкӳ бäн орада
сендäн йапаҗам бир бӳӳк халк. 4 Бäн гидеҗäм сениннäн
Египетä хем Кендим сенин евлатларыны орадан геери
чыкараҗам. Ачан гелеҗек вакыт ӧлäсин, Иосиф кенди
елиннäн сенин гӧзлерини капайаҗэк».
5 Да Иаков чыкты Беер-Шевадан. Арабаларда, ани
оннара вердийди фараон, Израилин ооллары гӧтӳрäрдилäр Иакову, ушаклары хем карылары. 6 Ӧнӳсора оннар
хайдардылар сӳрӳлерини хем Ханаан топраанда бӳтӳн
казандыкларыны. Бӧлеҗä, Иаков кенди евлатларыннан

гечти Египетä: 7 оолларыны, кызларыны, унукаларыны –
бÿтÿн сой-сенселесини о гечирди Египетä.
8 Египетä гидäн израиллилерин адлары буннардыр:
Иаков хем онун ооллары. Иаковун илк оолу – Рувим.
9 Рувимин ооллары: Ханох, Паллу, Хецрон хем Карми.
10 Симеонун ооллары: Емуел, Йамин, Охад, Йахин,
Цохар хем Саул, бир ханааней карынын оолу.
11 Левинин ооллары: Гершон, Кехат хем Мерари.
12 Иуданын ооллары: Ер, Онан, Шела, Парец хем Зе-
рах. Ер хем Онан öлдÿлäр Ханаанда. Парецин ооллары:
Хецрон хем Хамул.
13 Исахарын ооллары: Тола, Пува, Иов хем Шимрон.
14 Завулонун ооллары: Серед, Елон, хем Йахлеел.
15 Буннар Иаковун ооллары, ангыларыны дуудурду она
Лийа Падан-Арамда, нижä дä онун кызы Дина. Иаковун
бу ушаклары хем унукалары топлама отуз ÿч кишийди.
16 Гадын ооллары: Цифион, Хаги, Шуни, Ецбон, Ери,
Ароди, Арели.
17 Ашерин ооллары: Имна, Ишва, Ишви хем Берийа.
Оннарын кызкардашлары Серах. Берийанын ооллары:
Хевер хем Малкиел. 18 Буннар Иаковун евлатлары Зел-
фадан, ангысыны Лаван вердийди измет етсин Лийа
кызына. Топлама оналты кишийди.
19 Иаковун хем Рахилин ооллары: Иосиф хем Вениа-
мин. 20 Египеттä Иосифин олду ики оолу: Манасийа хем
Ефрем. Оннары дуудурду она Аснат, Гелиополдакы дин
изметчисинин Поти-Перанын кызы.
21 Вениамининин ооллары: Бела, Бехер, Ашбел, Гера,
Нааман, Ехи, Рош, Мупим, Хупим хем Ард. 22 Буннар
Иаковун евлатлары Рахилдäн. Топлама ондöрт киши.
23 Данын оолу: Хушим.
24 Нафталининин ооллары: Йахцеел, Гуни, Ецер хем
Шилем. 25 Буннар Иаковун евлатлары Валадан, ангысы-
ны Лаван верди измет етсин Рахилä. Топлама еди киши.

26 Гелиннериндӓн каарӓ, Иаковлан барабар Египетӓ
гитти топлама алтмыш алты киши. Оннар хепси чеки-
лӓрди Иаковун сойундан. 27 Иосифин Египеттӓ да дууду
ики оолу. Бӧлеҗӓ, Египетӓ гӧчӓн Иаковун сойу топлама
етмиш кишийди.

Иаков Египеттӓ

28 Иаков ӧнӱсора йоллады Иудайы, аники о гӧстерсин
Гошен йолуну. Ачан оннар гелдилӓр Гошенӓ, 29 Иосиф
хазырлады файтонуну да гитти Гошенӓ бобасыны кар-
шыламаа. Гӧрӱп бобасыны, о сармашты она да узун-узун
аалады. 30 Израил деди Иосифӓ: «Кенди гӧзлеримнӓн гӧр-
дӱм, ани сӓн саайсын, шинди вар насыл ӧлейим». 31 Ио-
сиф сӧледи кардашларына хем бобасынын евдекилеринӓ:
«Гидерим фараона хабер верейим, ани Ханаандан беним
йаныма гелди кардашларым хем бӱтӱн сойум. 32 Ани он-
нар чобан, койун гӱдерлӓр, ани хайван сӱрӱлериннӓн хем
бӱтӱн варлыыннан-нейиннӓн гелдилӓр. 33 Фараон, сизи
чаарып, сорарса, не иш йапэрсыныз, 34 сӧлӓйин бӧлӓ:
„Деделеримиз гиби биз дӓ кӱчӱклӱктӓн хайванҗылык
едериз“. Озаман сизи Гошен тарафында бракаҗэклар,
чӱнкӱ египетлилӓр чобаннардан ииренерлӓр».

47

1 Гидип фараона, Иосиф деди: «Ханаан топраандан
гелдилӓр бобамнан кардашларым — койун-кечи
сӱрӱлериннӓн, сыырларыннан хем бӱтӱн варлыкла-
рыннан. Шинди оннар Гошен бӧлгесиндӓ». 2 Иосиф
кардашларындан бешини гӧтӱрдӱ да танытты оннары
фараона. 3 Фараон сорду, не иш оннар йапэрлар. «Биз,
сенин чыракларын, деделеримиз гиби койун гӱдериз», —
җуваппладылар оннар. — 4 «Бу тарафа гелдик йашамаа,
чӱнкӱ Ханаан топраанда бӱӱк кытлык вар. Йок нередӓ
хайваннарымызы отладалым. Изин версӓнӓ Гошен бӧл-
гесиндӓ ерлешелим».

[5] Фараон деди Иосифӓ: «Сана гелдилӓр бобан хем
кардашларын – [6] ерлештир оннары топраамызын ен
ии ерлериндӓ: бӱтӱн Египет топраа сенин ӧнӱндӓ. Ко
йашасыннар Гошен бӧлгесиндӓ. Хем дӓ, сана гӧрӓ, ара-
ларында бежерикли адам варса, кой оннары баксыннар
беним сӱрӱлерими».
[7] Сора Иосиф гетирди фараонун йанына бобасыны.
Иаков иисӧзледи фараону. [8] «Сӓн кач йашындайсын?» –
сорду фараон. – [9] «Бӓн бу дӱннедӓ йолжулук еттим ӱз
отуз йыл, – жуваплады Иаков. – Ама бу йыллар чабук
хем зор гечтилӓр. Деделеримин йашамасы кадар узун
сӱртмедилӓр». [10] Да генӓ иисӧзлейип фараону, Иаков
чыкты фараондан.
[11] Иосиф, фараонун изининӓ гӧрӓ, ерлештирди боба-
сыны хем кардашларыны Египетин ен ии ериндӓ, Рамсес
топраанда. [12] Бобасына, кардашларына хем бобасынын
хепсинӓ евдекилеринӓ етиштирӓрди ийежек ушакларын
сайысына гӧрӓ.

Иосиф курэр Египеттӓ ени сыралары

[13] Аачлык гиттикчӓ таа сарплашарды. Египеттӓ хем
Ханаанда артык ийежек калмады. [14] Сатарак боодай, Ио-
сиф топлады Египет хем Ханаан топракларындан бӱтӱн
паралары да гӧтӱрдӱ оннары фараонун евинӓ.
[15] Ачан са Египеттӓ хем Ханаанда гӱмӱш калмады,
египетлилӓр гелдилӓр да дедилӓр: «Версӓнӓ бизӓ имӓк!
Сенин ӧнӱндӓ ӧлелим ми? Гӱмӱшӱмӱз битти». – [16] «Бит-
тийсӓ параныз, хайваннарынызы гетирин, да хайваннарын
еринӓ бӓн сизӓ вережӓм боодай», – деди Иосиф. [17] Оннар
гетирдилӓр Иосифӓ бейгир, койун-кечи, сыыр хем ешек.
Хайваннарын еринӓ Иосиф оннара боодай верди. Бир йыл
бойунжа о етиштирди оннара имӓк хайваннарын еринӓ.
[18] О йыл гечтийнӓн, ертеси йылын оннар генӓ гелдилӓр
Иосифӓ да дедилӓр: «Йок насыл сендӓн, чорбажымыз,

саклайалым, ани гӱмӱшӱмӱз битти, хайван сӱрӱлеримизи
дӓ сана вердик. Ӂанымыздан хем топраамыздан каарӓ,
бишейимиз калмады. [19] Сенин ӧнӱндӓ ми кайбелелим –
хем биз, хем бизим топраамыз? Ал бизим ӂанымызы хем
топраамызы да вер бизӓ ийежек – да биз топраамызлан
билӓ фараонун чыраклары олалым. Ама бизӓ тоом вер,
аники биз саа калалым, топраамыз да чола дӧнмесин».
[20] Бӧлеликлӓн, Иосиф сатын алды фараона дейни
Египеттеки бӱтӱн топраклары. Египетлилӓр хепси сат-
тылар она тарлаларыны, чӱнкӱ кытлык пек сарпты.
Бӱтӱн топраклар фараонун олду. [21] Иосиф бӱтӱн Египет
тарафында халкы йапты фараона чырак.* [22] Саде дин
изметчилеринин топрааны сатын алмады, чӱнкӱ оннара
имӓк етиштирӓрди фараон, онун вердииннӓн йашарды-
лар. Бу ӱзерӓ топракларыны сатмадылар.
[23] Иосиф деди египетлилерӓ: «Сизи дӓ, топраанызы
да сатын алдым фараона дейни. Шинди алын тоом да
екин топраа. [24] Бундан беери берекетин бешинӂи пайы-
ны вережениз фараона, бештӓ дӧрдӱнӱ дӓ бракаӂэныз
тоомнук хем имеелик – кендинизӓ, евдекилеринизӓ хем
ушакларыныза». [25] Египетлилӓр бӧлӓ ӂувапладылар: «Сӓн
куртардын бизим ӂанымызы! Сӓн хошлуклан бактын
бизӓ, чорбаӂымыз. Фараонун чыраклары олуруз». [26] Бе-
рекетин бешинӂи пайыны фараона верилмесини Иосиф
йапты закон. Бу закон Египеттӓ бӱӱннӓн-бӱӱн гечер.
Саде дин изметчилеринин топраа фараона верилмеди.

Иаковун сон сӧзӱ

[27] Израиллилӓр ерлешти Египетин Гошен бӧлгесиндӓ.
Орада оннар варлык едендилӓр хем, чок ушак дуудуруп,
зееделендилӓр.

---

* 47:21 Башка бир евелки тексттӓ йазылы: «Бӱтӱн Египет тарафында Иосиф ерлештирди халкы касабалара».

28 Иаков йашады Египеттä онеди йыл. Онун ӧмӳрӳ
топлама сӳрттӳ ӳз кырк еди йыл. 29 Ӧлӳмӳ йаклаштый-
нан, о чаарды Иосифи да деди: «Еер хошлуклан бакарсан
бана, йалварэрым, елини будумун алтына койуп, емин
ет, ани унутмайажан беним сымарламамы: гӧммä бени
Египеттä! 30 Ачан бäн бирлешежäм деделеримнäн, гӧтӳр
беним ӧлӳмӳ Египеттäн да оннарын йанында гӧм». –
«Сӧледиин гиби йапажам», – деди Иосиф. 31 «Емин ет», –
деди Иаков. Иосиф емин етти. Дӧшеендä йатан Израил
башыны иилтти Аллаха.

Иаков иисӧзлеер Ефреми хем Манасийайы

48 1 Биркач вакыттан сора, ӳӳренип, ани бобасы
хасталанмыш, Иосиф гетирди онун йанына оол-
ларыны Манасийайы хем Ефреми. 2 «Гелди сенин оолун
Иосиф», – хабер вердилäр Иакова. Израил, топарлайып
кендини, йатаанда отурду 3 да деди Иосифä: «Ханаан
топраанда, Лузда, бана гӧрӳндӳ Бӳӳк Куветли Аллах. О
иисӧзледи бени 4 да деди: „Бäн йапажам ӧлä, ани сенин
сойун дуудурсун хем зееделенсин, сендäн бир алай халк
чекилежек, бу топраа да хептенä вережäм сенин евлат
бойларына“. 5 Шинди бäн ааретлик алэрым икисини дä
сенин оолларыны, ани дуудулар Египеттä, ачан бäн таа
гелмедийдим. Шинди Ефрем хем Манасийа сайылажэк-
лар беним, насыл Рувим хем Симеон. 6 Оннардан сора
дууан оолларын олсуннар сенин – ама оннара гечежек
Ефремин хем Манасийанын пайларындан топраан бир
парчасы. 7 Ачан бäн дӧнäрдим Падан-Арамдан, Ханаан
топраанда, Ефратайа аз калдыйды, ӧлдӳ беним Рахилим.
Орада да бäн ону гӧмдӳм – Ефрата йолунун бойунда».
(Ефрата – шинди Вифлеем.)

8 Сора, бакып Иосифин оолларына, Израил сорду:
«Буннар ким?» – 9 «Буннар беним оолларым, – жувап-
лады Иосиф. – Оннары Аллах бана Египеттä верди». –

«Гетирсӓнӓ оннары йаныма, – деди Израил, – иисӧзлейим
оннары». 10 Ихтӓрлыктан Израилин гӧзлери йуфкала-
мышты – о май бишей гӧрӓмӓрди. Иосиф гетирди онун
йанына оолларыны. Бобасы оннары ӧптӱ да сармашты
оннара. 11 Сора деди Иосифӓ: «Сени дӓ йокту умудум
гӧрейим, ама тӓ, Аллах бана сенин евлатларыны билӓ
гӧстерди». 12 Иосиф алды ушакларыны бобасынын ку-
җаандан да, диз чӧкӱп, ерӓ кадар башыны иилтти.

13 Сора Иосиф гетирди оолларыны да койду Ефреми
кендисиндӓн саа тарафа (Израилдӓн сол тарафа), Ма-
насийайы да сол тарафа (Израилдӓн саа тарафа). 14 Ама
Израил, чапразлайып еллерини, саа елини койду кӱчӱк
оланын Ефремин башына, сол елини сӓ – илк дуумуш
Манасийанын башына. 15 Сора о иисӧзледи Иосифи бӧ-
лӓ лафларлан:

«Аллах – Она измет еттилӓр беним бӱӱк бобам
Авраам хем бобам Исаак! –
Аллах, беним ӧмӱр бойунҗа хем бӱӱнӓ кадар
гӱдӱҗӱм!
16 Бени кӧтӱлӱктӓн куртаран Ангил хайырласын
бу чоҗуклары!
Ко йашасын бу чоҗукларлан беним адым хем
бобаларымын – Авраамын хем Исаакын –
адлары.
Ко зееделенсин ер ӱзӱндӓ оннарын евлатлары».

17 Ачан Иосиф гӧрдӱ, ани бобасы саа елини койду
Ефремин башына, о беенмеди буну да, алып бобасы-
нын елини, истеди коймаа ону Манасийанын башына.
18 «Бобам, диил ӧлӓ, – деди Иосиф. – Илкин бу оолум
дууду, елини онун башына кой». 19 Ама бобасы истӓме-
ди. «Билерим, – җуваплады Израил, – билерим, оолум.
Ондан да чекилеҗек бӱӱк бир халк. Ама кӱчӱк кардашы

таа ӱстӱн олажэк, онун сойундан чекилежек бир алай миллет».

20 О гӱнӱ Израил оннары бутакым иисӧзледи:

«Сизин адларыныз израиллилерӓ олажэк бир
хайырламак.
Бири-бирини иисӧзлейерӓк, оннар дейежеклӓр:
„Аллах сени Ефрем хем Манасийа гиби йапсын!“»

Бӧлежӓ Иаков Ефреми койду Манасийадан ӱстӱн.

21 Сора Израил деди Иосифӓ: «Бӓн ӧлӱм атиндӓйим.
Ама Аллах сизиннӓн олажэк, О сизи гӧтӱрежек геери
деделеринизин топраана. 22 Сана бӓн кардашларындан
зеедӓ бир пай верерим – Шехеми. Ону алмаа дейни, бӓн
аморейлӓрлӓн женк еттим».

Иаков иисӧзлеер оолларыны

49 1 Иаков, чаарып оолларыны, деди:
«Топланын йаныма,
бӓн аннадажам сизӓ,
нелӓр беклеер сизи гележек вакытта.
2 Иаковун ооллары, топланын да сеслӓйин,
сеслӓйин Израили, бобанызы!

3 Рувим, сӓн беним илк оолумсун,
беним куведимсин,
кудретимин илк мейвасыйсын,
сайгы хем кувет уурунда ен ӱӱсексин!
4 Су гиби ойнаксын, артык ӱстӱн олмайажан,
чӱнкӱ бобанын дӧшеенӓ йатып,
мындарладын ону!*

* 49:4 Бак 35:22.

5 Симеон хем Леви – кардашлар.
Оннарын кылычлары* –
аванның хем зорбалык сачэр!
6 Оннарын неетлеринӓ ортак олмам,
топлантыларына катылмам.
Ӱфкеленип – адам ӧлдӱрдӱлӓр,
җаннары истедикчӓ –
буалары сакатладылар.**
7 Бетвалы олсун ӱфкелери, чӱнкӱ аҗымасыздыр,
хем азгынныдыр, чӱнкӱ авандыр!
Бӧлеҗӓм оннары евлатларымын арасында,
даадаҗам оннары израиллилерин арасында!

8 Иуда, сенселӓн сени метедеҗек!
Елин олаҗэк душманнарынын енсесиндӓ,
кардашларын иилеҗек сенин ӧнӱндӓ.
9 Иуда, бир аслан йаврусу гиби,
сӓн тутулмуш хайван ӱстӱнӓ атлээрсын,
оолум беним!
Аслан гиби ерӓ сӓн чӧмелмишин –
ким кыйышар ону уйандырсын?
10 Иуданын елиндӓн падишахлык бастону дӱшмӓз,
о хем онун евлатлары ӧндерҗи олаҗэк.
Йабанҗы халклар она баашыш гетиреҗек,***
халклар онун сӧзӱнӱ сеслейеҗек.
11 Ешеени бир ӱзӱм чыбыына баалайаҗек,
кодукларыны ен ии ӱзӱм чыбыына баалайаҗек.

* 49:5 *Кылычлар* – рус. «мечи».
** 49:6 Бак 34:25-26.
*** 49:10 Башка тӱрлӱ вар насыл чевирилсин: «Заабитлик хеп онун сойунда калаҗэк» йа да: «Шило гелеҗек».

Рубаларыны йыкайажек шарапта,
гӧлмеени – ӳзӳмӳн канында.*
12 Гӧзлери – шараптан койу,
дишлери сӳттӓн бийаз олажэк.

13 Завулон денизин бойунда йашайажэк,
онун топраана гемилӓр йанашажек.
Сыныры Сидон касабасына кадар узанажек.

14 Исахар – семерлӓр арасында** йатан каави ешек;
15 гӧрӳп, ани диннемӓк ичин бурасы раат бир ер,
ани бу топрак кäӓмил,
о койду сыртыны ӳк алтына,
зорбалыкта калды.

16 Дан, Израилин бир сойу оларак,
кулланажек кенди халкыны.
17 Дан йол бойунда бир йылан,
зихирли бир йылан олажэк.
Бейгирин топууну далайажек –
атлы аркасы ӳстӳ дӳшежек.

18 Сааби, Сӓн Куртарыжыйсын! Сендӓ умудум!

19 Гадын ӳстӳнӓ сойгунжулар абанарса,
кендилери ондан качарак куртулар.

20 Ашерин берекетли имеклери олажэк,
падишах деликатеслерини о етиштирежек.

---

* 49:11 Бу сӧзлери вар насыл ачыкламаа бутакым: «Иуда евлатларынын топраа пек берекетли олажэк».
** 49:14 Башка тӳрлӳ вар насыл чевирилсин: «Акынтылар арасында», «Тырлалар арасында».

21 Нафтали бир сербест каражя гиби,
дуудурэр севимни олаклары.*

22 Иосиф мейвалы бир чотук гиби,
чӧшмӓ бойунда мейвалы бир чотук гиби.
Онун филизлери дувара сарылмыш.
23 Окчулар** ӳӳштӳлӓр она,
душманжя ӳстӳнӓ ок йаадырдылар.
24 Ама онун йайы*** четинди,
коллары да каавийди,
чӳнкӳ оннара кувет верирди Иаковун Аллахы –
Гӳдӳжӳ, Израилин Четин ташы!
25 О сенин бобанын Аллахыдыр,
О йардым едежек сана,
О – Бӳӳк Куветли Аллах, О хайырлайажек сени.
Йукардакы ӳӳсек гӧклерин,
ашаадакы дипсиз суларын, аналарын
берекетиннӓн сени хайырлайажек.
26 Бобанын вердии хайыры евелки байырларын
берекетлериндӓн**** бӳӳктӳр,
дивеч тепелерин боллуундан бӳӳктӳр;
ко оннар хепси олсун Иосифин –
кардашлар арасында шанны бейин.

27 Вениамин бир аач жанавар гиби:
сабаален кенди курбаныны кемирер,
авшамнен паралээр тутулмуш хайваны».

* 49:21 Башка тӳрлӳ вар насыл чевирилсин: «Нафтали – бӳӳк даллы бир фидан», «Нафтали – йалпак лафедӓн сербест каражя».
** 49:23 *Окчу* – рус. «стрелок».
*** 49:24 *Йай* – рус. «лук для стрельбы».
**** 49:26 Башка бир текстта йазылы: «Бобанын сана вердии иисӧзлемӓк таа бӳӳк, некадар беним деделеримин иисӧзлемеси».

[28] Израилин оники сойу буннардыр. Тä не деди бо-
балары, оннары иисöзлейип. Хербиринä – уйгун бир
хайырламак.

Иаковун ӧлӱмӱ

[29] Иаков оолларына бöлä деди: «Бäн öлӱм атиндäйим.
Гöмӱн бени деделеримин йанында, хетей Ефронун тар-
ласындакы пешчерада. [30] Бу пешчера Мамре каршы-
сындакы Махпела тарласында Ханаан топраандадыр.
Авраам бу тарлайы мезар йапмаа дейни хетей Ефрондан
сатын алдыйды. [31] Орада гöмӱлӱ Авраам карысыннан
Саррайлан, Исаак карысыннан Ревекайлан, Лийайы да
бäн орада гöмдӱм. [32] Хем тарла, хем о тарладакы пешчера
хетейлердäн сатын алынды».

[33] Бöлä бир сымарламак верип оолларына, Иаков йат-
ты дöшеенä да, гечинип, бирлешти кенди деделериннäн.

Иаковун гöмӱлмеси

50 [1] Иосиф иилди бобасынын башы ужуна да аала-
йарак öптӱ ону. [2] Кенди илаччыларына буйур етти
мумийаласыннар гӱӱдесини. [3] Нижä дӱшер, мумийаламак
иши сӱрттӱ кырк гӱн. Египетлилäр етмиш гӱн йас тут-
тулар. [4] Йас гӱннери биттийнäн, Иосиф деди фараонун
евиндеки адамнарына: «Еер хошлуклан бакарсаныз бана,
сöлäйин фараона, [5] ани бобам бендäн емин алды: ачан
о öлежек, бäн гöмейим ону Ханаан топраанда кендиси
ичин хазырладыы мезара. Шинди сöлäйиниз изин вер-
син гидип гöмейим бобамы, сора бäн дöнежäм». [6] Фараон
изин верди: «Гит, бобаны гöм, еминини таманна».

[7] Иосиф гитти гöммää бобасыны, онуннан барабар
гиттилäр фараонун хепси изметчилери, евинин буйу-
ружулары хем бӱтӱн Египетин öндержилери, [8] хем дä
Иосифин евдекилери, онун кардашлары хем бӱтӱн сой-
сенселеси – Гошен бöлгесиндä калды саде оннарын

ушаклары хем хайваннары. 9 Онуннан барабар гитти бир
алай инсан – ангысы файтоннан, ангысы атлы. 10 Иордан
дересинин гӱндуусу тарафында Атад-Хармана етишип,
оннар ӱӱсек сеслӓн хем ажы-ажы ааладылар. Иосиф
бобасы ичин еди гӱн йас тутту. 11 О тарафта йашайан
ханаанейлӓр, гӧрӱп Атад-Харманда йас тутан инсанна-
ры, дедилӓр: «Египетлилӓр пек бӱӱк йас тутэрлар!» Бу
ӱзерӓ Иорданын гӱндуусу тарафындакы ерӓ денилер
Авел-Мицраим («*египетлилерин ааламасы*»).

12 Иаковун ооллары таманнадылар бобаларынын сы-
марламасыны: 13 гетирдилӓр онун ӧлӱсӱнӱ да гӧмдӱлӓр
Мамрейӓ йакын Махпела тарласындакы пешчерада. О
тарлайы мезар йапмаа дейни Авраам хетей Ефрондан са-
тын алмышты. 14 Бобасыны гӧмдӱктӓн сора Иосиф, онун
кардашлары хем хепси ӧлӱйӓ геленнӓр дӧндӱлӓр Египетӓ.

15 Шинди, бобаларынын ӧлӱмӱндӓн сора, Иосифин
кардашлары дӱшӱнӓ калдылар: «Беким, Иосифин бизӓ
вар ӱфкеси. Йа о кӧтӱлӱк ичин, ани йаптык она, истӓр-
сӓ биздӓн ӱфкесини чыкармаа?» 16 Да Иосифӓ хабер
йолладылар: «Бобамыз, ӧлежейкӓн, сымарлады 17 сӧле-
йелим сана: „Йалварэрым сана, баашла кардашларына
оннарын гӱнахыны, оннарын кабаатыны – о кӧтӱлӱӱ,
ани йаптылар сана“. Баашласана гӱнахымызы. Биз дӓ,
бобамыз гиби, Аллаха измет едериз!» Иосиф, алып бу
хабери, гиришти ааламаа.

18 Бундан сора кардашлар, диз чӧкӱп онун ӧнӱндӓ,
дедилӓр: «Биз сенин чыракларыныз!» – 19 «Коркмайын, –
деди Иосиф. – Бӓн не, Аллахым мы? 20 Сиз неетинизӓ
койдунуз бана кӧтӱлӱк йапмаа, ама Аллах о кӧтӱлӱӱ ии-
лӓӓ чевирди, куртарып ӧлӱмдӓн чок жан! 21 Коркмайын.
Бӓн бакажам сизи дӓ, ушакларынызы да». Бу сӧзлӓрлӓн
о усландырды хем ӱреклендирди оннары.

22 Бӧлеликлӓн, Иосиф ерлешти Египеттӓ кенди сой-
сенселесиннӓн. Иосиф йашады ӱз он йыл. 23 О гӧрӓбилди

евлатларынын ӱчӱнжӱ бойуну – кужаанда тутту Ефремин унукаларыны хем дä Махирин оолларыны (Махир Манасийанын оолуйду).

[24] «Бäн тездä öлежäм, – деди Иосиф кардашларына. – Ама Аллах бир гӱн мутлак сизä йардым едежек да гöтӱрежек сизи бурадан о топраа, ангысыны О ададыйды вермää Авраама, Исаака хем Иакова». [25] Сора Иосиф израиллилери емин еттирди, ани ачан Аллах оннара йардыма гележек, гöтӱрежеклäр бурадан онун кемиклерини. [26] Иосиф гечинди ӱз он йашында. Ону Египеттä мумийаладылар да койдулар бир табута.

СӦЗЛӰК

Есир кары: Евелки Израилдӓ адам варды насыл алсын кендисинӓ есир кары, аники йатмаа онуннан, да о кары дуудурсун адама ушак. Отӱрлӱ есир карынын варды кенди хаклары, о сайыларды евдеки сенселӓйлӓн бир-такым. Кенди статусуна гӧрӓ о есир кары каларды таа ашаа, некадар адамын карысы, ама таа ӱӱсекти, некадар бир сырадан есир кары. О есир карыдан дууан ушаклара, нижӓ дӓ башка ушаклара, гечӓрди бобаларынын варлыынын бир пайы.

Ханаан, ханаанейлӓр: Ханаан – Нойун унукасы, Хамын оолу. Вакыт гечтикчӓ бу ад олду Йакын Гӱндуусунда Ак дениз хем Иордан дереси арасында бир бӧлгенин ады. Бу бӧлгейӓ ерлештирлӓр Ханаанын евлат бойлары, ханаанейлӓр. Библийада ханааней денилер хепсинӓ сойлара, ангылары йашардылар Ханаанда, ачан таа орайы гелмедийди израиллилӓр. Бу халклар сайыларды финикийлерин сенселелери, оннар пагынды.

Кесиклик: Еркек органын ужунун дерисини кесмӓк. Аллахын Авраамнан аннашмасына гӧрӓ, хербир иудей чожук лӓӓзым каблетсин кесиклик секизинжи гӱнӱ дуумактан сора. Кесиклик нышаннарды, ани адам кенди сой-сенселесиннӓн олэр Аллах халкынын бир пайы хем таманнээр Онун насаатларыны.

Курбан ери: Бир ер, нередӓ иудейлӓр курбан гетирӓрдилӓр Аллаха. Адетчӓ бу ери дӱзӓрдилӓр бири-биринӓ

йывылан кӱчӱрек ташлардан. Курбаннары йакардылар бу ердӓ, аники оннардан тӱтӱн чыксын Аллаха.

Иисӧзлемӓк: Биркимсейӓ хайыр чаармаак. Ачан Аллах иисӧзлеер инсаны, О баашлээр она несӓ ислӓӓ, дейелим, башары, ислӓӓ берекет, селемет, чок евлат, узун ӧмӱр. Ачан Авраам, Исаак хем Иаков иисӧзлӓрдилӓр ушакларыны, оннарын сӧзлери ниӂӓ бир пророклукту, о сӧзлӓр ачыкларды, не йапаӂэк Аллах о ушаклара дейни гележек вакытларда.

Мысыр: Египетин евелки ады, ангысыны кулланардылар чок халклар, бу сайыда гагаузлар да.

Негев: Чыфытча бӧлӓ деерлӓр Ханаанын (шиндики Израилин) ўўлен тарафындакы чоллук еринӓ, Ӧлӱ дениздӓн ўўлен-батыйа доору.

Падан-Арам: Месопотамийанын бир чыфыт ады, орада йашарды арамей халкы.

© Российское Библейское Общество, 1999

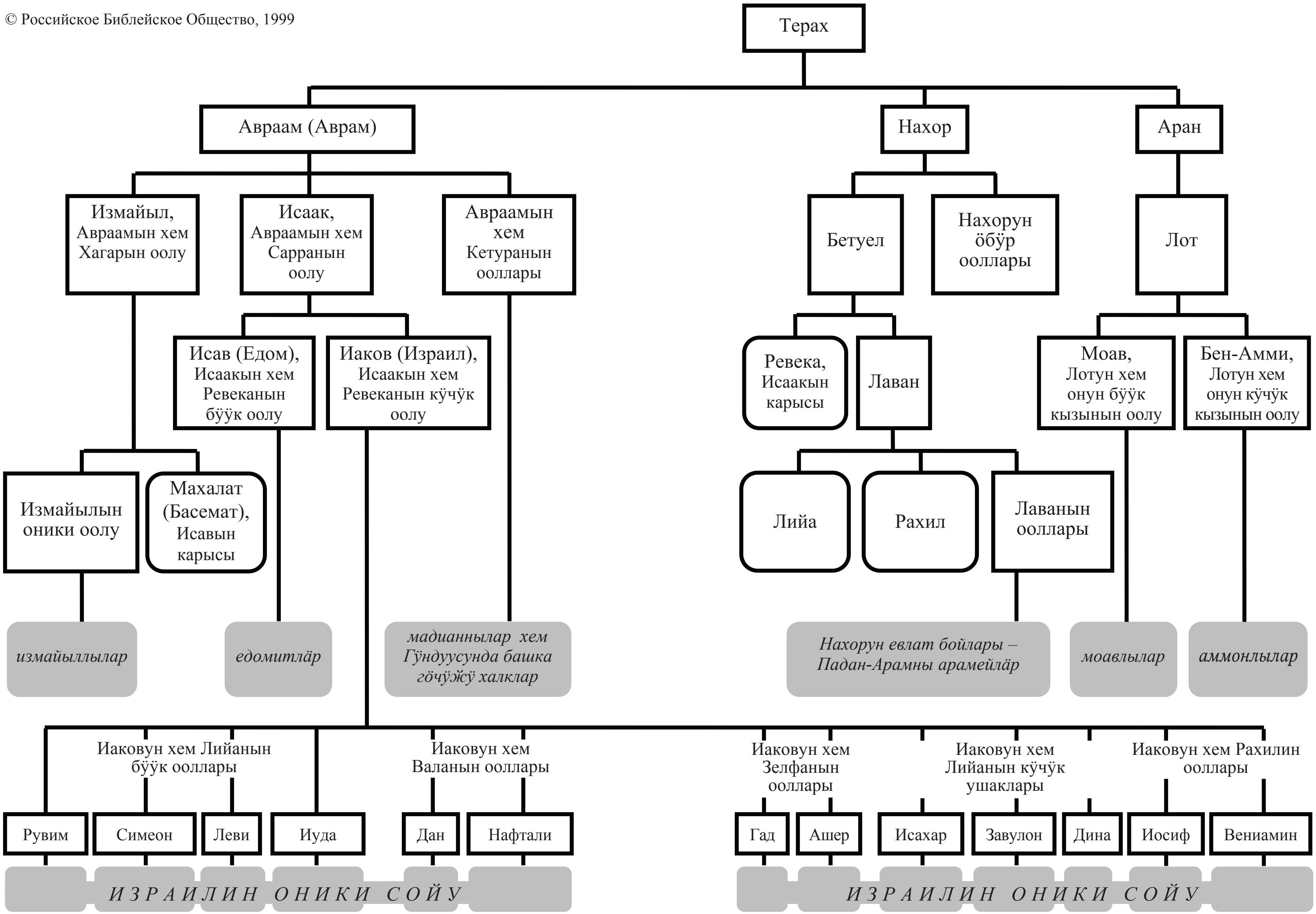

Евелки Дўннä

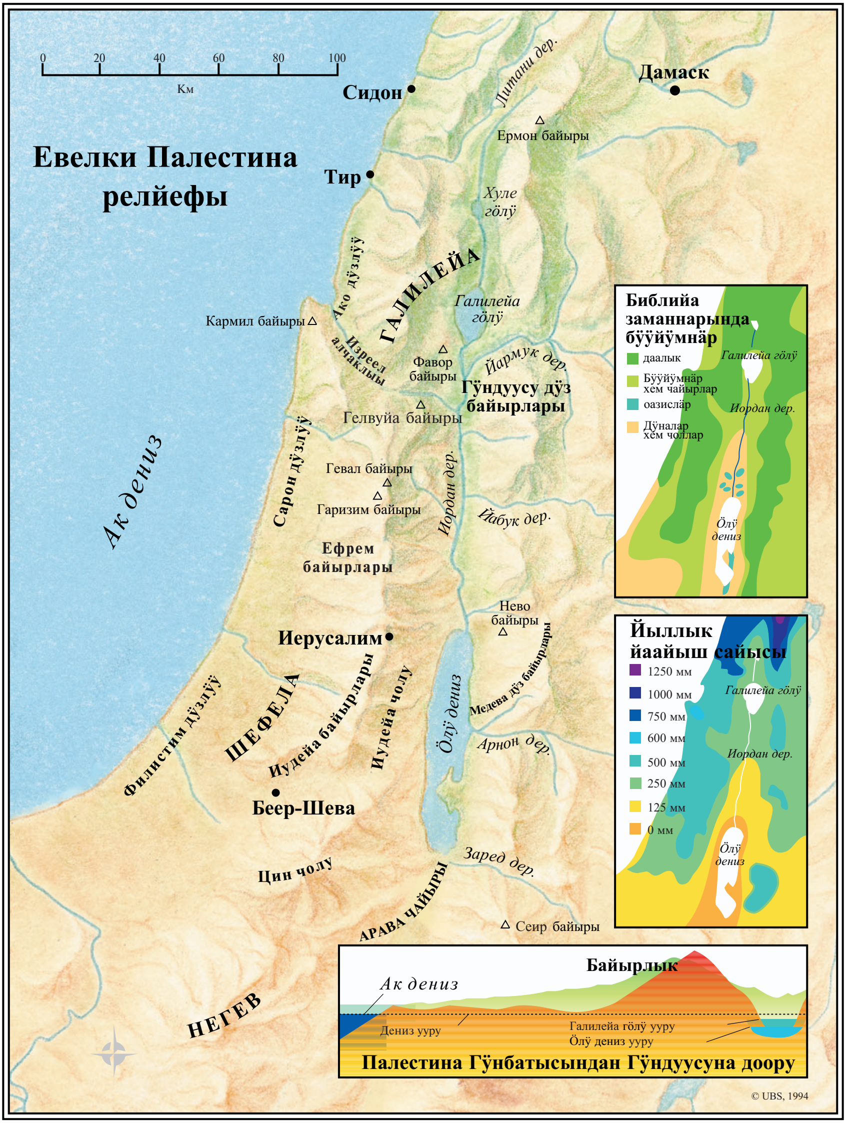
Евелки Палестина релйефы
0
20
40
60
80
100
Км
Сидон
Дамаск
Литани дер.
Ермон байыры
Тир
Хуле гӧлӱ
Ако дӱзлӱӱ
ГАЛИЛЕЙА
Галилейа гӧлӱ
Кармил байыры
Изреел алчаклыы
Фавор байыры
Йармук дер.
Гӱндуусу дӱз байырлары
Гелвуйа байыры
Сарон дӱзлӱӱ
Ак дениз
Гевал байыры
Гаризим байыры
Иордан дер.
Йабук дер.
Ефрем байырлары
Нево байыры
Иерусалим
Медева дӱз байырлары
ШЕФЕЛА
Иудейа байырлары
Иудейа чолу
Ӧлӱ дениз
Филистим дӱзлӱӱ
Арнон дер.
Беер-Шева
Цин чолу
Заред дер.
АРАВА ЧАЙЫРЫ
Сеир байыры
НЕГЕВ
Библийа заманнарында бӱӱйӱмнӓр
даалык
Бӱӱйӱмнӓр хем чайырлар
оазислӓр
Дӱналар хем чоллар
Галилейа гӧлӱ
Иордан дер.
Ӧлӱ дениз
Йыллык йаайыш сайысы
1250 мм
1000 мм
750 мм
600 мм
500 мм
250 мм
125 мм
0 мм
Галилейа гӧлӱ
Иордан дер.
Ӧлӱ дениз
Байырлык
Ак дениз
Дениз ууру
Галилейа гӧлӱ ууру
Ӧлӱ дениз ууру
Палестина Гӱнбатысындан Гӱндуусуна доору
© UBS, 1994